

СЕРГЕЙ СНЕГОВ

ПОСЛАНИК БЕЗ

АКРЕДИТИВНИ ПИСМА

Част 0 от „Братя Рой и Хенрих Василиеви“

Превод от руски: Росица Бърдарска, 1985

chitanka.info

ГЛАВА ПЪРВА

ПРИЗРАЦИ В ЗВЕЗДОЛЕТА

1.

Рой скочи, без да изчака спирането на самоходния трап. Срещу него идваше мъж с едра рижка глава, в униформа на астронавт. Рой много пъти беше виждал този човек, Ераст Винклер — началника на звездопорта, по време на телевизионните предавания от Марс. Страхът, който измъчваше Рой през всичките дни на полета, стана непоносим. Винклер твърде много бързаше, прекалено размахваше ръце... Рой изстреля:

— Кажете ми само едно!...

— Жив е, жив! Днес е по-добре! — отговори Винклер. — Нима не получихте последната ми мислограма, приятелю Рой?

Рой въздъхна и прекара ръка по лицето си. На трапа се показваха операторите от следствената бригада. Повечето от тях за първи път виждаха Марс. Ако пред тях не беше подтиснатият от нещастието началник, те биха изскочили навън с радостни възклициания, шумно биха приветствуvalи непозната за тях планета. И той така изскачаше никога от планетолета. Тогава беше в тежък скафандър, а не в лек комбинезон като сега, но и скафандърът не му попречи възторжено да вика, да тропа с крака, да се хвърля ту надясно ту наляво... Те се държаха къде по-сдържано, само мълчаливо замираха на стъпалата на трапа и развълнувано се оглеждаха.

Без да отговори на Винклер, Рой премести поглед от изток на юг и запад. Унила, камениста равнина, изтрито плато. Колко пъти беше скитал по тези еднообразни полета, без да открие нищо ново, колкото и далеко да отиваше. Марс си е Марс, неподходящо за живеене място, космическа сточна гара — така я наричат в лоциите — унил свят, без възможности за промени, неспособлив модел, създаден и изхвърлен от природата. Какво ще търси тук? От какво да се бои? Изненади на Марс са изключени — така ги учеха в училище. Как тогава е станала катастрофата? Където и да е другаде — на Земята, на Венера, на Плутон — само не тук!

— Той, както и преди, бълнува — каза Винклер. — Трескавите му видения също предадох по мислопровода.

Рой мълчаливо гледаше Винклер. Едър, с рижа коса и сини очи, със златистокафяво лице — типичен за Венера, а не за Марс тен, — в нова, много красива униформа, началникът на звездопорта се приведе в поклон, малко по-дълбок и малко по-дълъг от приетото, ръкостискането му беше малко по-почтително, отколкото би трябало. Той се чувствуваше виновен. Аварията беше станала в зоната на действие на спирачните механизми на планетата. Той беше длъжен да спре разбиващия се кораб, да го изхвърли обратно в Космоса, да го превърне, докато пристигне помош, в спътник на планетата. Но той не беше направил нищо такова! Това са глупости! Всичко би било много просто, ако вината лежеше върху Винклер. Не си струваше да лети до Марс само за да хване за яката един небрежен междупланетен диспечер.

Малкото Слънце заливаше с червено сияние невисоките хълмове. Слънцето също беше някак равнодушно към този неудачен свят, не го озаряваше, а сякаш странеше от него. Рой си спомни стиховете на Андрей Коритин за Слънцето: „Терзаеш Венера, взривяваш Меркурий, а за Марс — само поглед студен, за Марс само поглед — сякаш си чуждо за нас, винаги чуждо!“ Андрей беше прекарал на Марс осем земни години, половината от този срок би бил достатъчен, за да го възненавиди. В присъствието на Андрей и сега не биваше да се говори за Марс, той мигом изпадаше в лошо настроение.

— Предадох Ви още, приятелю Рой, че съм наредил да не се променя каквото и да било на мястото на гибелта на планетолета. — Гласът на Винклер загълхна, той беше сигурен, че следствената комисия е настроена срещу него.

„И аз на негово място не бих се държал по-добре — упрекна се Рой. — Трябва да го успокоя. Нека да дава обяснения, а не да се оправдава“. Рой отново се огледа. Младите оператори усърдно вдишваха, изкуственият марсиански въздух мириеше на озон, на Земята такъв въздух има само след буря.

— При предишното ми идване свободното дишане беше затруднено — каза Рой. — На разходка взимахме кислородни апарати. Сега може без тях.

— Пуснахме трети атмосферен завод. Той прибавя ежегодно няколко милиарда тона въздух по най-високите земни стандарти. С

водата е по-зле, но и тя се увеличава. Освен това ние залесяваме създаденото специално за Марс дърво калиопис.

— Значи се е появила и зеленина?

— Ние казваме „червенина“ — растенията тук са червеникави. Надяваме се, че скоро ще зашумят гори.

— Марс винаги е бил планета на безмълвието. Андрей Коритин смяташе, че това е единствената му привлекателна черта.

— Мисля, че скоро ще заговорят за марсианските бури, отстъпващи само на ураганите на Венера. Ако ви интересуват метеорологическите ни...

Рой прекъсна Винклер:

— Получих всичките ви мислограми. Ще поговорим и друг път за тях. Заведете ме при брат ми.

2.

Хенрих лежеше със затворени очи, неподвижен, отслабнал, тъмните му устни зловещо изпъкваха на бледното лице. Даже след гибелта на Албина, когато Рой се опасяваше за живота и разума му, Хенрих не изглеждаше така страшно. Рой сложи ръка на гърдите на брат си, опитвайки се да улови пулсирането на живота в тялото му. Ръката беше твърд приемник, без усилватели животът не се усещаше. На самопищия прибор, който висеше до леглото, се виеше змиевидната червена крива на сумарната жизнена функция на болния. Тя се издигаше само с три сантиметра над черната ивица отдолу — животът едва мъждукаше в опасна близост до небитието.

— Дванадесет процента от нормалния енергетичен разход — каза Винклер, като забеляза погледа на Рой към прибора. — В първите дни беше три процента. Според електронния лекар болният отива на оздравяване.

— Очите — замислено каза Рой. — Онези полудели очи... говоря за виденията от неговото бълнуване...

— Не бяха само очите. Вие знаете, приятелю Рой, че на планетите автоматичните лекари не са така съвършени като медицинските механизми на Земята. Страхувам се, че ние зафиксирахме само част от болезнените картини, преминаващи през мозъка на вашия брат.

— Които вероятно все още преминават.

— Да, но за съжаление ние няма да ги узнаем.

— Всичко ще узнаем. Аз донесох апаратура, която позволява да се трансформират в открит запис даже най слабите мисли и видения.

— Много се радвам — облекчено каза Винклер. Той се стараеше да покаже, че иска най-внимателно разследване.

Рой неволно се намръщи. Хората си остават хора в каквато и служебна униформа да са облечени, но все пак има проблеми, които са къде по-важни от нечия лична отговорност. Винклер улови настроението на Рой и бързо се овладя — сега с израза на лицето си и спокойно-сдържания си глас той показваше, че е готов да помага на

комисията от Земята, даже ако изводите се обърнат срещу него. Друго отношение той и не очакваше.

Рой се надигна. Движението по космическите пътища беше спряно. Всяка минута, непосветена на разследването, беше загубена. При това той с нищо не можеше да помогне на Хенрих. Но Рой трябваше да направи усилие, за да откъсне очи от брат си. Винклер каза съчувствено:

— По отношение на лечението на нашия електронен лекар може да се разчита.

— Да, разбира се. Още повече че нищо друго не ни остава. Да вървим, приятелю Винклер. — Рой все пак не успя да преодолее себе си и да нарече началника на звездопорта по име, както е прието сред работниците от космическата служба.

— На мястото на катастрофата, или ще погледнете още веднъж записите на бълнуването?

— Да започнем от записите, докато разтоварят апаратурата.

3.

Мозъкът на Хенрих работеше неравномерно, от време на време в него възникваха объркани видения — размазани, без система, без начало и край — летеше някаква птица, такива нямаше нито на Земята, нито на другите планети; въртяха се мъгляви облачета, изведнъж всичко изчезваше в мъгла; някой, може би пилотът, притича през салона на кораба; в тъмните прозорци проблясваха звезди, Земята бързо се смаляваше; от ярко, едро грахово зърно ставаше светеща точка, една от многото точки на небето; на дивана лежеше вторият пътник, също от Земята — Василий Арчибалд Спенсер, астроботаник, той се появяваше често и все в същата поза — легнал, скръстил ръце зад главата си, очите, устремени в тавана, най-обикновена външност — среден ръст, средно тегло, неизразително лице, безцветни очи. Хенрих не се заглеждаше в Спенсер, той просто му хвърляше равнодушни погледи. И изведнъж всичко се променяше; каквито и образи да изпълваха в тази секунда мозъка на Хенрих — салонът, звездите, притичващият пилот, вторият пътник — изведнъж всичко изчезваше в огромните очи, пронизващо засияли на екрана. Очите се носеха от екрана към залата, те изпълваха всички мозъчни клетки на Хенрих, в неговото помрачено съзнание вече нямаше нищо друго освен тези безпощадни очи — четириъгълни, огромни, по-скоро прожектори, отколкото ласкови човешки приемници на външната светлина; и все пак това бяха очи, а не апарати, паметта на Хенрих беше запазила и миглите, и вдигнатите под веждите клепачи, и цвета на ириса, и блясъка на роговицата, и зеницата. Не, това бяха очи, заблестели в ужас на нечие, веднага потънало в мътна сивота лице — човешки очи...

Рой въздъхна. През цялата седмица на полета до Марс му предаваха все същите картини.

— Не е много — сякаш извинявайки се, каза Винклер.

— Може би нашата апаратура ще прибави нещо — измърмори Рой.

В залата влезе един от операторите.

— Мозъчните излъчвания на болния са въведени в приборите, улавят се и основните вълни, и обертоновете — каза той.

— Дублирайте записа тук — помоли Рой.

Но на екрана се повториха същите картини, много от тях бяха даже по-слаби от предишните — болният мозък на Хенрих се успокояваше, спомените губеха предишната си трескава ярост. Само една картина беше нова — Спенсер изведнъж започна да се надига на дивана, лицето му се изкриви, очите изразяваха ужас — това вероятно беше минутата, когато корабът, изгубил управление, се е устремил към повърхността на планетата и защитните полета на Марс не са успели да го спрат. Новата картина нямаше продължение, тя не се развиваше, а прекъсваше — Спенсер изчезваше, изчезваше и салонът, и всичко, което се намираше в него; в сгъстилата се тъмнина се появиха същите очи и отново в съзнанието на Хенрих вече нямаше нищо друго освен тях.

— Между впрочем във виденията на Хенрих планетата дори не се мярва — каза Винклер. — А ние не само отчаяно генерирахме защитните полета, но и се опитвахме с цялата мощност на космическите фарове да предупредим пилотите за приближаващата катастрофа... Пътниците не са могли да не видят накъде летят.

— Искате да кажете, че вътре в кораба са се разиграли толкова потресаващи събития, че никой не е погледнал към летищата насреща планета?

— Аз не казах никой. Аз говоря за вашия брат. Пилотите и Спенсер са мъртви и ние никога няма да узнаем какво са видели те.

— Да отидем да огледаме онова, което е ставало в планетолета, когато са започнали да отказват щурманските му автомати — предложи Рой и се надигна от креслото.

Веждите на Винклер озадачено излетяха нагоре.

— Не разбрах, приятелю Рой. Нашите стереокамери зафиксираха всички обстоятелства на аварията. Впрочем, ако е нужно да се повторят снимките на отломките...

— Няма да повтаряме вашите снимки. Вътрешните стени на звездолета са покрити с лента, съхраняваща изображението на всичко, което е ставало в него. Всяко вътрешно парченце от звездолета е история на неговите полети, галерия портрети на миналите през него

хора. Тези изображения се проявяват само в извънредни обстоятелства.
Нашият случай е тъкмо такъв. И аз съм взел съответното разрешение.

— За първи път чувам за такива ленти — призна Винклер.

— За тях не се говори. Фиксиращите ленти са предназначени
само за разследване на нещастни случаи.

4.

Операторите продължаваха да монтират апаратурата — приборите бяха много, сред тях имаше и обемисти. Останките от кораба лежаха в издълбаната от звездолета яма, напомняща малък кратер. Когато защитните полета не действували, обхванатите от паника работници на звездопорта използвали последното средство — взривно изхвърляне на неутрален газ, — само това предпазило кораба от превръщането му в прах. В онези трагични секунди Винклер беше действувал бързо и грамотно. Рой все по-ясно разбираше това. И вече на два пъти се обърна към началника на космопорта с думите: „Приятелю Ераст!“

В кабината — единственото помещение на кораба, където беше избухнал пожар — фиксиращата лента беше унищожена. В отделението на механиците и в каютите имаше оцелели участъци, но на тях беше фиксиран обикновеният живот на кораба; нито едно проявено изображение не би могло да бъде отнесено към аварията.

— Да видим салона — каза Рой.

Операторите разположиха приемниците си сред отломките, Рой и Винклер надянаха оптическите дешифратори. Общо взето, разшифровката на лентата повтори картините на болезненото съзнание на Хенрих — неголямо овално помещение и двама мъже, единствените външни хора на малкия товарен кораб, който обикновено не вземаше пътници. Рой видя Хенрих. Брат му с любопитство гледаше през прозореца — звездите и приближаващият се Марс го интересуваха повече от съседа му, той не се обръщаше към Спенсер. Така непоносимо дълги се точеха минутите; двамата в салона мълчаха, единият мислеше за нещо, втренчен в тавана, другият се взираше през прозореца.

— След пет секунди е началото на катастрофата — предупреди операторът, като извърна глава от прибора.

Нещастието връхлетя с внезапно сменилата се картина в салона. Хенрих тревожно отскочи от прозореца, където срещу изгубилия управление планетолет вече летеше каменният му гроб. На дивана,

много бавно за бясно ускоряващите се събития, се надигаше Спенсер; устните му бяха сгърчени в конвулсия, той се пазеше от нещо с ръка... И изведнъж всичко се изтри, нищо не се различаваше в тъмнината, лентата върху запазилите се преградки в салона не беше фиксирана повече предмети и хора; после в мрака засияха същите полудели очи, които измъчваха Хенрих в бълнуването му — преход от едното към другото нямаше.

Рой повика оптика.

— Лентата се е запазила, а фиксация няма. Защо не е запечатала и падането на кораба?

— Записът изведнъж прекъсва — отговори оптикът. Изглеждаше озадачен.

Рой и без обяснения разбра смущението му. Вероятно в неговата практика не е имало случай фиксиращата лента да не фиксира.

Към Рой се приблишиха механикът и физикът с диаграми в ръце. Механикът протегна своя запис:

— Това е сводка на командите на звездопорта и ответните действия на автоматите на кораба. Търсихме погрешни сигнали от планетата и неправилни щурмански реакции.

— И какво намерихте?

— Командите от планетата са били правилни, ответните действия на кораба — точни.

Рой се загледа в схемата. Програмата за кацане съвпадаше с кацането на кораба. Всичко се е извършвала точно по предписание — както десетки пъти преди това, когато не са ставали нещастия... Винклер въздъхна. Горестната му въздишка означаваше: — направихме абсолютно всичко, което се искаше от нас. Но на ти — стана...

— Три пъти измервахме — продължи механикът. — Обявихме контролна проверка, после отново проверявахме. Не мога да обобщавам, но според нашите данни катастрофа не би трябвало да има. Тя е станала, но по принцип е невъзможна.

Рой се обърна към физика:

— Ти също ли не намери отклонения от нормата, Арман?

Физикът пропусна покрай ушите си язвителния тон на въпроса. Арман Лалуба, сътрудник в лабораторията на Рой и голям приятел на Хенрих, при случай сам обичаше да иронизира.

Той беше сериозен изследовател, затова Рой го взе със себе си.

— Рой, нищо не разбирам! — Арман възбудено размаха записите. Всичко, което чувствуваше, релефно се изразяваше на смуглото му с негърски черти лице. — Тези дяволски уникати показват дявол знае какво! Аз също проверявах три пъти! Ти питаш няма ли отклонения! Това е твърде мека формулировка, Рой!

— Значи и при тебе се получава, че корабът не се е разбил? Командите от планетата са правилни, отговорите — точни.

— Не е в моята компетентност да твърдя, че са били правилни. Но аз мога да гарантирам, че отговорите са се връщали мигновено. Не мога да си го представя, Рой! Даже не е невероятно — немислимо е! Физика наопаки. Хаос в едър план!

— По-спокойно, Арман! — с досада каза Рой. — Отговорите трябва да се появяват мигновено след приемането на сигнала. Щурманската апаратура на звездолетите работи без инерция, нали?

— Мигновено след приемането на сигнала — да! А тя е включвала в мига на изпращането на сигнала!

Арман му подаде стандартна диаграма, разгърната по оста на времето — команди, отговори, отново команди... Десетки пъти Рой беше разглеждал такива записи — стандартна щурманска бланка, по нея можеше да се съди и за точната работа на порта, и за надеждността на корабната апаратура, и за квалификацията на диспечерите и командирите на кораби. В училищата такива бланки се даваха по време на изпит — да се определи разстоянието от кораба до космопорта по времето от излъчването на сигнала до приемането му, да се изчисли намаляването на скоростта, да се начертава кривата на приземяване...

В училище беше достатъчно времето да бъда измерено с точност до милисекунди, тук то беше дадено в микросекунди. А точките на кривите свидетелствуваха, че в момента, когато корабът се е намирал на триста хиляди километра от Марс и сигналите от планетата е трябвало да се приемат едва след секунда, те изведнъж започнали да се приемат точно в мига на отправянето ми. Контролната апаратура би приела даже еднаillionna от този интервал, но и еднаillionna нямаше! Сякаш времето беше престанало да съществува за приемните устройства на кораба. И това се беше случило в мига, когато приборите зафиксирали началото на катастрофата, в мига, когато Хенрих изведнъж отскочил от прозореца. След това корабът летял още две

минути и четиринадесет секунди, докато не се врязал в кафеникавите камъни на Марс, но тези дълги минути не съществуваха нито за ходовите механизми, нито, може би, и за хората, нито даже за безстрастната фиксираща лента по стените на салона...

— Обърнете внимание, Рой — Арман сочаше с пръст ту една, ту друга точка. — Времето е престанало да съществува само за сигналите от планетата, ответните сигнали на кораба са се приемали точно след положеното време. Страхотна бъркотия, пълно несъгласуване!... А в резултат — гибелта на кораба!

— Ти вярваш ли, че измерванията показват точната картина?

— За какъв ме вземаш, Рой? Нима може да се повярва в онова, което противоречи на всички закони на физиката?

— Значи измерванията са погрешни?

— Тук вече — извинявай! Приборите показват това, което е. Самата реална действителност е физически невъзможна — ето върху какво трябва да се помисли!

Рой размишляваше. Свръхсветлинни скорости, мигновено предаване на сигнали в пространството? Или едностранично изчезване на времето — напред няма време, назад има време? Да, разбира се, решението няма да е просто. Но нима това е решение? Да се разкрие една загадка посредством създаването на огромен, наистина вселенски хаос?

— Що за мистика — Рой върна записите на Арман. — Призраци в звездолета, очи без лица... Времето изведнъж изчезнало, свръхсветлинни скорости! Фантастична мелодрама, а не наука, ето какво ще ви кажа, приятели! Да отидем в моргата.

5.

Рой с тежко чувство се отмести от масата, където под чаршафите лежаха телата на пилотите.

— Вие познавахте ли Спенсер? — попита той Винклер. — Струва ми се, че летеше за Марс по ваша покана?

— Не, не го познавахме. Ние помолихме за астроботаник във връзка с разширяването на марсианска „червенина“. Информираха ни, че изпращат на Марс специалист по извънземна растителност.

Спенсер изглеждаше заспал, а не мъртъв. По тялото му нямаше увреждания, бледожълтото лице още не беше станало восъчно. И Рой отново се учуди на външността на астроботаника, така безцветна и незабележителна — всичко в него беше нормално, нищо не поразяваше, даже не привличаше вниманието. Но ако очите, изпълващи видението на Хенрих и така зловещо отпечатани върху фиксиращата лента на преградките, са принадлежали на човек, то те биха могли да бъдат само очите на Спенсер, който лежеше сега върху масата. И Рой отново и отново се взираше в мъртвия, като напрегнато се мъчеше да си представи какво е станало тогава — Спенсер се е надигнал, нещо го е потресло, очите му заблестели... Хенрих се дръпнал от прозореца, отскочил, закрещял... Да, да, разбира се, Спенсер би могъл да ужаси впечатлителния му брат, но лентата няма нерви, а тя също беше запечатала тези приближаващи и уголемяващи се факли — най-точно е да се нарекат така.

— Знаете ли, приятелю Рой — учудено каза Винклер, — струва ми се, че Спенсер някак се е смалил. Може би греша, но тялото сякаш беше и по-дълго, и по-едро. Нима изсъхва толкова бързо? И още нещо — гамаанализаторите показаха, че мозъкът му е силно повреден — пепел вместо мозъчни клетки...

Рой пристъпи до Спенсер, вдигна единия клепач, после другия. Очите му бяха мъртви, малки, мръсносинкавият цвят на ириса се беше размазал, те вече не отразяваха светлината и едва ли приживе са можели да изльзват някакво сияние. Призраци няма, това го знае всяко дете. Но в звездолета е имало призрак — не митичен фантом, а

физически феномен! Веществено, осезаемо привидение! Наистина решението нямаше да бъде просто.

— Донесох контейнери с неутрална атмосфера — каза Рой. — Разпоредете се, приятелю, да пренесат загиналите в тях. Там те ще бъдат предпазени и от изсъхване, и от гниене.

6.

Рой задряма до леглото на брат си. Събуди го внимателното докосване на Винклер.

— Операторите завършиха изследванията. Загиналите са пренесени на кораба. Можете да си починете в нашия хотел, приятелю Рой.

— Ще си почина на кораба — измърмори Рой. — Предайте на момчетата да се прибират в каютите.

— Ще отворите ли нашия порт? — обнадежден попита Винклер.

— Такава заповед може да даде само Земята. Не забравяйте, че не сме си изяснили загадката.

Винклер с въздишка се съгласи, че не трябва да се бърза с важните решения, когато възможността за повторна трагедия все още съществува. Рой приятелски сложи ръка на рамото на Винклер — той съчувствуваше на началника на звездопорта.

— Между другото, приятелю Рой, Земята днес предава за планетите — каза Винклер. — Артемев за втори път излиза с новата си художествена програма „Горили пред космическия пулт“, а Коритин ще докладва за удивителните открития в неговата лаборатория.

— Не съм поклонник на творчеството на Артур Артемев — каза Рой. — Колкото до Коритин, при Андрей всяка седмица се правят удивителни открития. Неудивителни той не признава.

Рой излезе навън. В аеробуса на порта седеше Арман, забил нос в лентата с изчисления. Рой мина край него. До звездолета имаше само четири километра. Слънцето клонеше към хоризонта, на Марс то залязваше два пъти по-бавно, отколкото на Земята, но Рой помнеше, че веднага след изчезването му настъпваше тъмнина, а още преди Слънцето да се търкулне зад каменистия ръб на хоризонта, небето се обсипваше със звезди, едри, много по-ярки от земните, безучастно мъртви, както всичко останало на тази мъртва планета.

Да, много неща се бяха променили от предишното му идване! Сгъстяването на атмосферата беше породило не само ниска растителност, но и здрач. Нощта не настъпи веднага, а падна вечер. Тя

бързо гаснеше, но все пак беше дошла — на север тъмнината се сгъстяваше, на запад пламтеше, отгоре преливаха червеникаво-синкави тонове, небето се обгаряше като нагрят метал. А през него си пробиваха път звездите — те също не бяха вече унили светлинки, впръскани в еднообразната тъмница, бяха оживели, блещукаха, сякаш ту пропадаха, ту се издигаха.

От изток идваше тъмно петно, то погълна Фобос, забули Деймос. Рой спря — това беше истински облак, нещо немислимо за предишния Марс. Той не отклони поглед, докато облакът не се разсея. Двата спътника висяха над равнината — неярки, твърде различни от огромната земна Луна, те се движеха по-бързо от нея. Рой си помисли, че оправдавайки названията си, те го конвоират — Фобос, страхът шествува отпред, Деймос, ужасът, се промъква зад гърба му. Но и те бяха загубили предишната си голота и яснота, движеха се в прозрачна мъгла, около тях, както и около Луната, се образуваше сияен пръстен. Рой си спомни, че някога най-вече го поразяваша тъкмо резките очертания, контрастът между яркия спътник и черното небе. Скоро Марс няма да има с какво да поразява освен с това, че така бързо се е превърнал от каменисто мъртво кълбо в удобен космически хотел.

Аеробусът настигна Рой. В салона седяха операторите — Арман, както и преди, беше потънал в безкрайни изчисления. Аеробусът, безшумен като прилеп, профуча, без да спре, един от операторите му махна с ръка да побърза. Рой поклати глава. Те искаха да се приберат навреме на кораба, да вземат освежаващ душ и да погледат измислиците на Артемев и откритията на Коритин. Рой не искаше да се лиши от самотната си разходка по каменистата савана, озарена от двата гонещи се по небето спътника.

Като си спомняше след това тази нощ на Марс, Рой все се удивяваше на странныя си каприз, попречил му да научи за събития с такова важно значение в разследването на катастрофата. „Всичко щеше да се развие другояче, ако бях проявил повече любознателност“ — упрекваше се той, макар че, разбира се, не можеше да се случи нищо по-различно от това, което вече се беше случило.

ГЛАВА ВТОРА
ДВА ТРУПА НА ЕДИН ЧОВЕК

1.

Хенрих изпрати писмо на брат си. Пълния курс на лечение в санаториума могат да издържат само истински здравеняци, той не се чувствува добре, лечението не му е по силите. Хенрих молеше Рой да го вземе вкъщи. По стереопредавателя Рой обеща да изпълни молбата му, когато лекарите дадат гаранция, че оздравява, а дотогава трябва да търпи, като си припомни сентенцията, с която нашите прадеди са се утешавали в подобни ситуации: лечението е по-страшно от болестта.

Рой се постара отказът му да заучи бодро, говореше с усмивка — щом като Хенрих е възвърнал чувството си за хумор, няма да се обиди, че молбата му предизвиква съчувствие, но остава неудовлетворена. Беше час, когато по режим Хенрих трябваше да спи. Рой не случайно избра това време — като се събуди, Хенрих ще го изслуша от стереоекрана, но няма да има с кого да спори.

В стаята бързо влезе Арман. Той не можеше да върви бавно. Когато беше възбуден, оборудваната с прибори лаборатория му ставаше тясна. А както самият той признаваше, да наруша спокойствието му можеха само три неща — неуспехът, успехът и липсата на едното или другото.

— Всичко е наред, Рой. Твойят приятел Коритин искаше да ме изхвърли, но после смени гнева с милост. Скоро ще бъде тук. Сам ли ще коментираш разшифровката?

— Стига ми, дето ще трябва да ухажвам Андрей. Ти напразно мислиш, че с мене той ще бъде по-вежлив. Как върви отъждествяването на мозъчните излъчвания на Хенрих?

— Нищо ново. Ти не си представяш съвсем точно мащабите на тази работа, Рой. Да се прехвърлят единадесет милиарда вълнови характеристики! Това не е лесно даже за свръхскоростна машина. И аз не съм сигурен, че твоята хипотеза е правилна. Все пак гениалното озарение би могло да възникне у Хенрих по свой път. А ако някой наистина е стимулирал виденията на Хенрих, като му е предал

собствените си открития, ние непременно ще го намерим... А, ето и твойят приятел. Готов се за буря.

Хилав, почти с една глава по-нисък от Рой, с тънък нос, тясно костеливо лице и тъмни, винаги блестящи очи, Андрей Коритин не влезе, а връхлетя. Безцеремонността и добротата, грубостта и доброжелателността бяха така неразделимо свързани в него, че с Андрей можеха да общуват само хора, свикнали със странностите му.

Още на вратата той сърдито викна нещо, заплаши с юмрук, сърдечно разтърси ръката на Рой, свирепо изви очи към Арман, не седна, а се бухна в креслото и заговори — както винаги разгорещено, нервно, сливайки в една фраза различни по смисъл изречения.

— Видът ти е нормален, жалко, твойт помощник, ей тоя — той посочи с пръст Арман, — ме изльга за никакви болести, иначе да имаш да вземаш, че щях да дойда тук. Казвай, щом ме измъкнахте, не мога да търпя, когато хората се пулят, това е неуважение, с една дума, аз мисля...

Рой така искрено се разсмя, че смехът му стресна Андрей.

— Нищо не мислиш, ти, ти изригваш! Дай ми две спокойни минути, само за това те моля!

— Три! — великодушно разреши Андрей. — Две няма да ти стигнат, вие с Хенрих сте дяволски бъбриви, ако живеехме в допотопния двадесети век, а не в цивилизираното двадесет и пето столетие, вие бихте чели стари книги, бихте се изразявали с доклади, раздел първи, глава втора, параграф четвърти, впрочем, Хенрих е помълчалив, с него е приятно, той умее да слуша, не е като тебе, жалко, че му се е случило такова нещастие, аз, всъщност исках да отида при него, трябва, трябва да го посетя, хайде в авиетката, тъкмо съм свободен, е какво — раз, два, станахме!...

— Започваме! — Рой направи знак на Арман.

На стереоекрана светнаха картините от катастрофата на Марс. Андрей, вече скочил, отново се отпусна в креслото. Той беше лош събеседник, но отличен наблюдател и задълбочен аналитик. Многото приказки за известни или малкозначими неща го дразнеха, в нетърпението си той се стараеше по-бързо да се наговори, за да се откачи от неинтересната тема. Но при среща с неизвестното и неочекваното той се съсредоточаваше, въпросите му ставаха точни и кратки. На тази му особеност разчиташе Рой, когато реши да привлече

Андрей в разследването на нещастietо, случило се на Марс. Загадъчните физически явления, открити от Арман, не можеха да не го заинтересуват.

И все пак, не това беше главната причина, която накара Рой да го покани. Към малко ли неща проявяваше интерес Андрей в научната си работа! Той беше от онези, които често се прехвърлят от проблем на проблем, даже сам с удоволствие говореше за себе си: „Аз стигам до идеята и забивам първия кол — това си е мое! А да изчоплят докрай цялата жила от рудния пласт ще се намерят ентузиасти и без мене“. Веднъж на Рой му се наложи да си сътрудничат с Андрей. Споменът не беше от най-приятните — Андрей ту се палеше, ту гаснеше, ту в спокойни моменти учудваше другите с пронизващата острота на мисълта си, ту ги възмущаваше със своята безучастност и ги поразяваше с равнодушието си в повратните точки на изследването, където — Рой твърдо беше убеден в това — тъкмо тогава се откриваше простор за увлекательна научна работа, тъкмо тогава бяха нужни прецизност и старание.

Андрей Коритин притежаваше удивителната способност да напуска набелязаната магистрала на експеримента, за да се гмурне в случайно зърнатите странични пътеки. Увличаше го необяснимостта като такава, изобщо необяснимостта, а не конкретните загадки на конкретни теми. Ако Рой можеше да се справи без Андрей, не би и помислил за приятеля си. Но още в звездолета, по обратния път от Марс до Земята, Рой разбра, че Андрей му е необходим. Само в лабораторията на Коритин могат да се изяснят загадките на аварията. Само там има най-сложна апаратура за проверка на предавания извън местното време, само там той и Арман ще намерят человека, същия този Коритин, който много по-добри от тях се ориентира в същността на явлението, породило аварията. „Заради Андрей ще ни се наложи да се примирим с Андрей“ — въздъхна Рой, характеризирайки ситуацията пред Арман.

— Разминаването на командите от планетата и ответните действия на кораба във времето напълно обяснява катастрофата — коментираше Арман картините на екрана. — Но това обяснение, на свой ред, поражда толкова нови и сложни проблеми...

Андрей го прекъсна с нетърпелив жест:

— Какви нови проблеми — глупости! Пулсиращото течение на времето е измислица. Във вашия институт зле познават физиката, времето никъде не изчезва! А колкото до свръхсветлинните скорости, не е изключено, аз неотдавна участвувах в едно предаване, трябва да давате ухо на новите идеи.

— Ние слушахме вашето изказване на Марс — каза вежливо Арман. — И бяхме поразени колко близки са вашите изследвания до явленията, с които се сблъскахме ние. Аз още на Марс го казах на Рой.

— Аз не слушах твоето предаване — призна Рой. — Бях подтиснат от нещастието с Хенрих, от ужасната картина в мортата... А това, че работата ти може да хвърли светлина върху нашите загадки, в този момент аз и да си представя...

— ... не можех, знам, друго не съм и очаквал — въображението иска работа на мисълта, това никога не ти е достигало, Рой, казвам ти го като на приятел, ти мислиш много бавно, така вече не може. Чакай да се доизкажа! — викна той в отговор на протестиращия жест на Рой.

— Не съм дошъл да те анализирам, не ме отвличай! Катастрофата на Марс наистина има допирни точки с нашата работа, твоят помощник е прав, само не ме прекъсвай, не понасям да ме прекъсват!... Ние направихме най-великото откритие на века, не се страхувам от тази формулировка, тя е най-точната. Аз не мога да си намеря мястото, откакто научих, че две и две е четири!

— А ти по-рано не подозираше ли, че две и две е четири? — Рой знаеше за какво говори Андрей, но не можа да сдържи насмешката си.

Андрей беше необикновен математик. Той лесно боравеше с редовете на Нгоро, беше на „ти“, както сам твърдеше, с най-сложните суперматрици на Петровски.

— Ти си грубиян, Рой! Или искаш в потока светлина, който мирно се лее от звездния куп Кентавър-3, а той е в периферията на Галактиката, почти на двадесет хиляди парсека от Слънцето, веднага да ти поднесат висша математика? Благодарни сме, че и това успяхме да разшифроваме!

И той с възторг започна да разказва как са приели необикновеното съобщение от далечния кълбовиден звезден куп. Този ден провеждали изпитание на голямата шифровъчна машина, разлагаша сумарния светлинен поток на отделни фотони. „Най-съзвършената приемателна станция, създадена от човечеството!“ —

възклика Андрей. Светлината в нея се използува не като куриер, а като работна среда за предаването. Тя не е подходяща за космическа връзка, защото се движи твърде бавно. Разумните цивилизации във Вселената са на хиляди, стотици хиляди, милиони светлинни години разстояние една от друга. Човечеството ще се състари и загине, а Слънцето ще угасне, докато от далечните събрата дойде отговор на въпроса, изпратен им с помощта на светлината в зората на човешкото развитие. Космическите цивилизации не биха избрали за свой пратеник бавната светлина, това предварително би обрекло на неуспех опита за запознанство.

— Но ти сам казваш... — вметна Рой.

— Нищо не казвам, що за отвратителен навик да се намесваш с глупави въпроси, когато ти се обяснява! Слушай и мълчи!

Рой не се обади повече и Андрей се върна към голямата шифровъчна машина. В тяхната лаборатория от самото начало решили да разглеждат всички видове електромагнитни излъчвания, идващи от Космоса, като канал, вътре в който се разпространява несравнимо по-бърз реален куриер за междузвездна връзка. За да стане по-ясно, той ще приведе такъв пример. Светлината е нещо като древните железопътни релси. Прокарването им било бавно, едва по няколко километра в денонощие. Но после по тях летели бързите влакове! Хиляди, милиони години светлината пълзи от звезда към звезда, от галактика към галактика. И така, опъната от светило до светило, тя ги съединява като релси — по тях могат да бъдат пуснати скоростни куриери, които самостоятелно не се движат в Космоса. И тогава междузвездната връзка става практически мигновено. Междувпрочем вълните със свръхсветлинна скорост били открити още през двадесети век, тогава ги наричали вълни на материята. Но установили, че не са източник на енергия и изгубили интерес към тях. Прадедите ни си въобразявали, че всички видове енергия се изчерпват с онези, които са им известни. Ние не повторихме тяхната грешка. И най-чудноватото предположение се подлагаше на проверка.

— Какво ли не направихме, Рой! Но ефект даде само забавянето на светлината. Не бързай с възраженията си, знай какво ще кажеш. Да, светлината е бавна, но кога? Като пресича космическите бездни! А за лентите, върху които я фиксират, е твърде бърза! Честотата на светлинните колебания даже във видимия спектър е толкова голяма, че

всички човешки знания, милиардите старинни книги, милиони ленти могат напълно да се вместят в десетминутно предаване! А сега си представи в същия светлинен поток информация от още по-бърз куриер — че тогава цялата бездна от човешка мъдрост ще напъхаш в микросекундно предаване. Как да се улови началото, краят му — изобщо не говоря за това да се разшифрова напълно! И ето задачата — да се забави светлината, за да се открият в нея свръхсветлинните предавания! Ние сега приемаме излъчване по фотона — свещ, запалена на разстояние оттук до Вега — толкова ярко. После, естествено, усилване, записване, анализ... И на диаграмите се появиха позивните на първата извънземна цивилизация, която по равнище на развитие несъмнено превъзхожда земната. Както знаеш, нашите звездни съседи засега далече отстъпват на човека. Ето тази пулсация — две-две-четири, две-две-четири...

Той най-накрая се наговори и замълча. Рой недоверчиво попита:

— Записът еднократен ли е или се повтаря?

— Чудак си ти, Рой, нима щяхме да бъдем сигурни, че две и две е четири, ако непрекъснато не се повтаряше едно и също!

— И не сте приели нищо друго освен тази математическа истина?

— Засега нищо. Това са позивни — от тях повече не може да се очаква!

— С какво си обясняваш, че не е прието основното предаване?

Андрей вече не говореше така оживено:

— Вариантите са хиляди, хиляди... А най-вероятният е — недостатъчно отслабваме светлината. Не могат позивните и основното предаване да вървят в едно темпо, позивните са по-бавни, само тогава могат да ги уловят и слабочувствителни прибори; не всички цивилизации са еднакво развити! А иначе вдигнах шум, свърших работа, на приемателните станции знаят, че това не е просто светлина, в нея има информация, трябва да се настройва апаратурата за по-фино улавяне!

— Подгответе ли проверка на това предположение?

— Подгответяме, разбира се, експериментът ще бъде сложен, много сложен! — Андрей се обърна към Арман: — Пригответе се живо, ще дойдете с мене!

Арман въпросително погледна към Рой. Рой се усмихна:

— Така изведнъж? И защо ти е нужен той?

— Не на мене, на него самия му е нужно, на всички вас, нали вие се интересувате от свръхсветлинни предавания — извънвременни, както ги наричате от глупост, само в моята лаборатория има подходяща апаратура.

— Ще се възползваме от твоето разрешение, но преди това нека те запознаем с последните болезнени видения на Хенрих.

Андрей нетърпеливо се дръпна:

— Стига ми бълнуването на Артемев. Така или иначе, Хенрих не може да надмине неговите глупости. Ако не искаш в лабораторията, да летим към санаториума, ще се радвам да видя самия Хенрих, нямам време за празни зрелища.

— Няма да съжаляваш за отнетото ти време. Става дума за това, че в бълнуването си Хенрих е направил удивително математическа изчисление.

2.

На стереоекрана цветовете и очертанията се смениха, наподобявайки картина на побъркан художник: свят от разноцветни призраци, пространство, пронизано от взривове, фигури, напомнящи по-скоро диаграми, отколкото живи същества. Скоро стана ясно, че това са мисли, но закодирани не с думи, не с чертежи, а по някакъв друг начин — полупределено — полусимволично мислене.

Арман коментираше, като сочеше с показалката екрана.

— Ето това виолетово облache изразява биологическите преврати, разшифровката даде фантастична картина на чудновати същества. Обърнете внимание на вихreno прелитащите силуети, тези демони са физическите закономерности; на институтската машина й потрябаха шест часа, за да се ориентира — рейса до Сириус тя разчита за два часа. В резултат — училищна физика, Хенрих би могъл да вземе курса за четири, но не повече. Затова пък онези червени змии, прокрадващи се в лилавата мъгла, са по-интересни. Вгледайте се в извивките, в гребените на толовищата... Всички тези обертонове на мозъчното излъчване след разшифровката се оказаха разклонения на реда на Нгоро.

— Разшифровката! — нетърпеливо каза Андрей. — Змиите не ме интересуват, дайте математика!

На стереоекрана засия математическа структура — плетеници от предпоставки, разхвърляни следствия, обобщена конструкция на резултата. Рой тържествено произнесе:

— Ти виждаш формулата за движението на три привличащи се тела около общ център. Освен това Хенрих е извел формули за всянакъв брой взаимно привличащи се тела, но те са твърде сложни, за да бъдат показани на екрана. Всички изчисления са правилни...

Андрей скочи и възбудено закрачи из стаята.

— Но това значи, че Хенрих е направил откритие, което не се е удало на нито един математик досега! — извика той, като се спря пред Рой. — Това е гений!

— Никакъв математик не е той — с досада възрази Рой. — Още повече пък гений. Ние най-подробно проверихме математическите способности на Хенрих.

— Искаш да кажеш...

— Да, именно. Те са средни. Колкото ряпата може да изкласи, толкова и Хенрих — да създаде нова математика.

Андрей учудено погледна Рой.

— Но тогава мозъкът му е послужил като приемник на чужда мисловна работа, станал е поле, на което се е разиграла породена отвън буря?

— Изглежда, да.

— Значи има го все пак този гений, този математически титан, който е постигнал огромен резултат, но не го е обявил сам, а го е изпратил в мозъка на твоя брат! Но за какво тогава става дума? Той незабавно трябва да бъде открит! Прадедите ни са се изразявали по-ярко: „Приживе да му бъде поставен паметник!“

— Ние го търсим — мрачно каза Рой. — Неизвестният човек, настроил своя мозък на вълните на мозъка на Хенрих, или непостижимото явление, превърнало един редови жител на Земята в научен великан... Ние търсим обяснението на катастрофата на Марс, защото нито аз, нито Арман не се съмняваме, че гибелта на звездолета и чудесната поява на математически способности у Хенрих са звена от една и също тайнствена верига.

3.

Хенрих пристъпваше по алеята на парка, като си помагаше с бастуна. Когато Рой и Андрей пристигнаха, той радостно махна с ръка и забърза, но краката все още не го слушаха.

Рой притича и успя да задържи брат си. Упрекна го:

— Не е ли рано да бягаш? Има още да лежиш и да лежиш.

— Да бягам е рано, но за останалото съм здрав — весело отговори Хенрих.

Той се отпусна на пейката, Рой и Андрей седнаха до него. Андрей мълчаливо гледаше приятеля си. Хенрих беше отслабнал, на нервното му, по-рано бързо сменящо изражението си лице се беше появила восьчна вцепененост, странно противоречаща на очите, живи като преди. Хенрих се усмихна, той знаеше как изглежда.

— Когато човек се разсипе на атоми, Андрей, трудно е да го събереш в стария му вид — каза той.

— Да, разбира се, разбира се — припряно се съгласи Андрей. — Страхотна авария е била, просто страхотна! И толкова тайни, толкова загадки, толкова всевъзможни удивителни неща!...

Той отново замълча, без да откъсва изплашените си очи от Хенрих. И мълчанието на винаги словоохотливия му, импулсивно изригващ думи приятел показваше по-ясно от всичко колко странен изглежда Хенрих. На Хенрих това даже му хареса. Страшният му външен вид съответствуваше на ужаса на катастрофата. Макар че искрено би се зарадвал, ако Андрей го беше намерил в отличен вид — той се измъчваше от болестта си, особено в онези първи дни на Земята, когато, върнал се в съзнание, още не знаеше как ще се развие процесът на оздравяването и със страх мислеше за бъдещето.

Сега всяка клетка на тялото му усещаше възвръщането на здравето, бъдещето беше светло, ужасният външен вид вече не съответствуваше на вътрешното му състояние; той свидетелствуваше само за дълбочината на онази яма, от която Хенрих се беше измъкнал. Той се учуди на тази си мисъл и усети задоволство, че така беше наплашил Андрей.

Каза шеговито:

— Относно тайните и удивителните неща ще си замълча. От всички ни ти най-добре знаеш кое трябва да смятаме за удивително и кое — за стандартно. Но толкова уморително е почти месец да се търкаляш безцелно в леглото, когато другите...

В отговор на Хенрих Андрей долови не шега, а оплакване и възрази, за да не му позволи да се задълбочи в самосъжаление — самосъжалението е лош помощник при оздравяване:

— Недей, Хенрих, как така безцелно! По време на болестта си ти сътвори неща, поразяващи въображението!...

Хенрих тъжно се усмихна:

— Ти говориш за превръщането ми във велик математик? Това вече мина. Поболедувах от гениалност и се измъкнах отново в нормалността.

— Все пак това са твои открития — измърмори Андрей.

— Едва ли. По някакъв начин болният ми мозък е станал приемник на чужди озарения, при това лош приемник — веднага ги излъчил навън. А онзи, който наистина генерира велики мисли, ги носи в себе си, Нали така, Рой?

Рой сдържано каза:

— Засега ти още можеш да претендираш за авторство.

— Това би било съвсем просто решение, Рой. А ти самият доказваше, че най-безплодното нещо е да се търсят прости решения. Не можеш да си представиш, Андрей, как ме измъчваше Рой с въпроси и подпитвания от първата минута, когато станах способен да отговарям.

— А какъв е резултатът? — внимателно попита Андрей. — Имам предвид...

— Знам какво имаш предвид. Паметта ми е изключила в момента, когато Спенсер започна да се надига от дивана. Какво е било после даже не мога да си представя.

Андрей попита Рой с поглед няма ли да навреди на Хенрих понататъшният разговор за аварията. Рой, извърнат, не улови погледа му. Като се поколеба, Андрей продължи да поставя нови въпроси, само се постара да говори по-бавно, като при това наблюдаваше лицето на Хенрих, за да прекъсне разпитването, ако при някакъв спомен то болезнено се изкриви. Но Хенрих отговаряше спокойно, ту повдигаше

рамене, ту в недоумение се усмихваше, ту замислено гледаше някъде надалеч — такъв беше обичайният му маниер на разговор. Андрей полека-лека се успокояваше, Хенрих си беше предишният въпреки новия си страшен вид.

— Но съзнанието ти е запазило много картини, Хенрих.

— Зная. Нечии полудели очи. Те са се запечатали в моя мозък, а не в съзнанието ми. Любопитни картички, аз сега с интерес ги разглеждам от екрана, но имам усещането, че нямат нищо общо с мене.

— Какво можеш да кажеш за Спенсер?

— Същото каквото и за екипажа — практически нищо. Ние се срещахме в столовата и салона, рядко си разменяхме по някая дума.

— Полетът нормално ли минаваше?

— Точно по графика. Ако рейсът беше завършил благополучно, бих казал, че това е бил удивително скучен полет.

Вдигнал глава, Рой разсеяно гледаше листака. Лятото преминаваше в есен — онова особено време, когато във въздуха е глуcho и сънно, листата почти не шумолят, птиците не си подвикват. В парка беше пусто, лекуващите се явно си почиваха по стаите. Андрей обгърна с поглед зеленината, докосната вече от жълтото, и с учудване каза:

— Знаеш ли, Хенрих, септември е хубав месец, винаги съм го обичал, а тук забравих какво време е, стори ми се, че още е пролет. Наистина колко е хубаво!

На лицето на Хенрих се появи едва забележима насмешлива усмивка. Той се усмихваше по новому — по-сдържано и по-сухо.

— И на нас с Рой ни се е случвало да забравим какво време е навън. Разкажи за постиженията си, Андрей. В ефира споменават вашата лаборатория по-често от всяка друга. Значи, сте открили нова галактична цивилизация? Поразително!

Андрей винаги говореше охотно за работата си, а сега искаше и да разсее Хенрих. Той знаеше, че Хенрих и по-рано се интересуваше от всичко, което ставаше в неговата лаборатория.

— Не нова — единствена. Извънземните цивилизации не са малко, но цивилизацията на Кентавър доста превъзхожда човешката — все още недостъпни за нас методи на свръзка, всичко със свръхсветлинни скорости...

— Не така бързо — помоли Хенрих. — Още не съм възстановил предишната си способност за възприятие.

Колкото и да беше увлечен от разказа си, Андрей забеляза, че Рой му прави внимателни знаци. Андрей скочи от пейката и прекъсна фразата си наполовина:

— Останалото ще научиш, когато излезеш, дотогава ще натрупаме нови наблюдения. Оздравявай по-бързо!

Хенрих остана в парка. Докато той ги виждаше, Рой вървеше без да бърза, после ускори крачка. Андрей недоволно каза:

— Какво е това идиотско бързане! Нима обясненията ми щяха да навредят, не разбирам, защо не ми даде да се доизкажа, та той се заинтересува...

— По-бързо, по-бързо! — Рой вече не вървеше, а тичаше към авиетката, оставена пред входа. — Получих мислограма от Арман, че са уловени мозъчни излъчвания със същата характеристика като на Хенрих по време на болестта.

— Човек? Машина!

— Човек. И се намира в Столицата.

4.

Когато Арман се вълнуваше, смуглото му лице не почервяняваше, а потъмняваше. Сега то изглеждаше черно като въглища. Арман раздразнено викна нещо, като видя Рой и Андрей. Рой се досети, че той ругае — гордееше се, че знае старинни клетви, заклинания и проклятия и когато опитите не вървяха, облекчаваше душата си с тези древни възклициания. Рой смяташе, че да се разтоварваш по този начин, все пак е по-добре, отколкото да хвърляш приборите по земята, както понякога правеше избухливият Хенрих.

— Аз ви помолих, нали, помолих ви да бързате! Нима не можехте после да се наговорите?

— Не исках да изваждам пред Хенрих предавателя от джоба си и не чувах ясно всичко. Значи го намерихте?

— Не го намерихме, а го изгубихме! Засякоха го, започнахме да пеленгуваме — изведнъж замълча!

Като прекъсваше речта си с ядни възклициания, Арман разказа, че институтската МУМ — малка универсална машина — приела излъчването със същата объркана характеристика като болезнените видения на Хенрих. Електронният лекар на санаториума съобщил, че в момента Хенрих спокойно разговаря с приятеля и брат си в парка и че мозъкът му излъчва на нормални честоти. И в този момент излъчванията прекъснали, генериращият ги мозък се изключил така внезапно, сякаш изгаснала лампичка.

В уловените излъчвания нямаше нищо съществено, обикновена мозъчна работа; възможно е човекът да е четял книга, да е гледал телевизионно предаване или да е разговарял с някого. Но в това, че характеристиката съвпада с мозъчните записи на Хенрих, Рой се убеди още като погледна обърканите криви. Колко често с вълнение, тревога и възхищение се беше взирал той в същите криви — странни линии, бъркотия, трескави изблици нагоре, стремителни спускания, едните бяха предизвикани от тежката болест, други свидетелствуваха за ослепителни озарения...

— Ако бързаш, не те задържам — каза Рой на Андрей, който с любопитство разглеждаше изображенията. — Утре ще си продължим разговора.

Рой се постара опитът му да отпрати Андрей да прозвучи достатъчно убедително. С него можеше да са разговаря за собствените му открития, но не и да се организира преследване на непознат, чиято мисловна работа така странно повтаря болезнените видения на Хенрих. Андрей не ставаше за детектив. Но той, явно, имаше друго мнение за себе си. Бледото му лица почервяня.

— Е, това е! На най-интересното място ти казват — утре! Бъди спокoen, няма да преча, даже ще съм ти от полза!

Рой махна с ръка:

— Тогава седни и мълчи! Педантично ще разгледаме всеки вариант, Арман. Според мене, пъrvата възможност...

— Да. Излъчващият мозък се е отдалечил от зоната, където могат да засекат работата му.

— По-конкретно — източникът на излъчванията е отлетял от Столицата.

— Отпада. Тогава излъчването би отслабвало постепенно, а кривите рязко прекъсват.

— Второ — човекът е заспал.

— Същите възражения. Когато човек заспива, мозъкът му още известно време работи, ти го знаеш не по-зле от мене.

— Смърт?

— Слабо вероятно. Щеше да има взрыв, пренастройване на цялата картина.

— Достатъчно хаос има.

— Но бих казал — нормален хаос. Необикновена картина която продължава непрекъснато. Смъртта, все пак, е прекъсване на непрекъснатостта, а не нейно продължение.

— Повече нищо не мога да измисля — каза Рой.

— Аз измислих — възклика Андрей. — Има още една възможност, сега слушай, аз по най-простиya и кратък...

— Да, моля те, накратко.

— Превключи е на друга мозъчна генерация, ето всичко! Искаш ли по-подробно?

Рой се съгласи да го изслуша. Андрей настояваше, че човек, който може да преадресира умствената си дейност, а освен това да привнесе в чуждия мозък способността за велики открития, би съумял да промени и мозъчните си излъчвания. Наистина досега не са се сблъсквали с такова явление, смята се, че всеки извършва мисловна дейност с характеристика, създадена от гените. Сега ще имат възможност да задълбочат знанията си, това е всичко.

— Ама че „всичко“ — с досада каза Рой. — Бил глупак, става гений, отново се превърнал в глупак — ето какво значи твоето „това е всичко“!

— А какво друго? Всяко невероятно явление иска своето обяснение.

— Но обяснението трябва да е вероятно, Андрей! Да обясниш, значи да сведеш едно странно явление до нормални причини. Ако приемем за момент твоята версия, то това значи, че някой в Столицата е генериран известно време в мозъчната характеристика на Хенрих и сменяйки мозъка си — другояче не мога да го нарека — е излязъл от нашето наблюдение.

— Възможно е да се провери имало ли е някога човек с такава характеристика сред жителите на Столицата — каза Арман. — Нашата машина сега изучава мозъчните паспорти, които се пазят в архива.

Той набра кода на МУМ и поклати глава, след като получи отговора.

— Рой, машината дава справка, че сред постоянното население на града няма нито един, който да генерира в тази характеристика. Тя е проверила мисловната работа на няколко милиона души от момента на раждането им — отъждествяването е изключено!

— А временното население? — попита Рой. — Командированите, гостите, туристите?...

— Тази проверка е по-сложна, но я правят. Машината изучава архивите на хотелите.

— Ние с Андрей ще заминем за хотелското градче — Рой направи знак на Андрей, — а ти ще ни предадеш отговора по мислопровода.

Андрей изпревари Рой, пръв скочи в авиетката и излетя нагоре. Рой едва се беше издигнал над дърветата в институтския парк, когато Коритин вече се рееше над покривите на небостъргачите по Големия

Пръстен и нетърпеливо изчакваше там приятеля си, който се бавеше. Андрей не само показваше усърдие, но и вземаше инициативата. Впрочем това не беше изненадващо за Рой — стремежът на Андрей да бъде начало беше непоправим; той не желаеше да изпъква, но просто не можеше да не изпъква, второстепенните роли не бяха за него, за каквото и да се хванеше. И като видя, че Рой най-сетне набра височина, Андрей сърдито му махна с ръка да побърза и се понесе напред.

Те летяха над зелени масиви, над улици и проспекти, долу беше пълно с пешеходци, във въздуха хората бяха още повече. Нито един от тези, които се разхождаха или летяха, не можеше да бъде онзи, когото търсеха; промяната на характеристиката на мозъка е немислима операция, още повече за броени минути. Рой го разбираше, но не можеше да са отърси от тази нелепа мисъл.

— Ама че здраво заседнаха в мене невероятните вероятности на Андрей! — измърмори Рой и се усмихна.

Андрей, който летеше на около двеста метра напред, чу по предавателя името си и попита Рой какво иска. В това време Арман два пъти извика по мислопровода: „Сектор шести, корпус първи, двадесет и девети етаж, стая сто шестдесет и първа!“ Рой повтори на Андрей съобщението.

— Приземяваме се на площадката на тридесетия етаж! — викна Андрей.

Хотелското градче, районът на най-високите здания в Столицата, се намираше на остров, издигнат в центъра на Източното езеро. Островчето само по себе си не беше голямо — едва един квадратен километър, но застроено с високи по петстотин метра здания, от въздуха то приличаше на стълпотворение от гигантски канари, стърчащи над сравнително невисокия пейзаж — жилищните домове край Източното езеро не превишаваха четиридесет етажа, само на околовръстните проспекти имаше по-високи. Шест сектора разделяха хотелското градче на равни участъци, в центъра на всеки се извисяваше двестаэтажен корпус, обозначен под номер едно — шест огромни малиново-бели факела озаряваха секторите със сиянието си. Особено ярка беше гледката през нощта, когато горните етажи сякаш се губеха сред звездите.

Андрей насочи авиетката си към един от тези корпуси. Той долетя до най-горния етаж, но не кацна на неговата площадка, а се спусна надолу. Огромни балкони обграждаха всеки десети етаж, Андрей спря на третия отдолу нагоре. Рой увеличи скоростта и го догони, когато той изскочаше от авиетката. Като вземаше по три стъпала наведнъж, Андрей се спусна на двадесет и деветия етаж и хукна по коридора към диспечера на етажа. Диспечерът — метално табло, на което светваха разноцветните „очи“ на стаите и червените цифри на оказваните услуги — изобрази върху приемния екран миловидно женско лице и отговори с приветлив женски глас — хотелските автомати от последния модел бяха устроени така, че с мъжете разговаряха в женски образ, а с жените — в мъжки. Конструкторите твърдяха, че това предпазва от ненужни спречквания.

— Фьодор Ромуалд Харисън, да Фьодор Ромуалд Харисън — училиво казваше диспечерът.

— Ще се побъркам! — възторжено закрещя Андрей на приближаващия се Рой. — Знаеш ли кой живее в стаята? Моят сътрудник Федя Харисън, един младеж от Плутон, чудесен специалист по многомерна антиалгоритмика!... Гъльбче, нали не грешите, на двадесет и седем години, ръст двеста и дванадесет, очи сини, ерген, специалист по ен-мерни неподредености?

Автоматът потвърждаваше всяка дума на Андрей.

— Да, от Плутон, двадесет и седем години, ръст двеста и дванадесет, осемдесет и девет килограма, ерген.

— А той защо не е в лабораторията? — изведнъж се взъмтуи Андрей. — Дявол да го вземе, достатъчно е веднъж да не се появя, и всички сътрудници се разбягват: той наистина боледува една седмица, но нали оздравя, нима отново?... А вие не грешите ли, мила, той вътре ли е?

— Сутринта излезе, постоя в коридора и се върна.

— Ще му дам да разбере, повикайте го!

— Харисън не отговаря на повикванията, приятелю.

— Как така не отговаря? Опитайте още веднъж!

— Не трябва! — Рой сложи на приемната масичка своя жетон — такова удостоверение се даваше само на онези, които имаха право да водят разследване в Столицата. Жетонът изчезна в недрата на диспечера и се върна отново.

— Слушам, приятелю! — каза автоматът със съвсем друг глас. Такива гласове наричаха „информационни“ за разлика от „обслужващите“.

— Ключът за стаята на Харисън!

На масичката се появи ключ, Андрей го грабна.

— Ще изтичам напред!

И той мигом изчезна зад ъгъла на коридора.

Когато Рой приближи до стаята, оттам изскочи Андрей. Той се силеше да каже нещо, но не можеше. Рой хвана приятеля си за ръката:

— Но какво се е случило? Какво? Не мълчи, де!

— Лекар! — изломоти Андрей. — Федя!... Федя!...

Рой се втурна в стаята, завъртя ръчката за медицинско повикване на стената — Андрей в смайването си беше забравил за нея — и се огледа. На леглото лежеше покрит с чаршаф човек, на масичката имаше бележка. Рой прочете: „Андрей, простете ми, не мога другояче!“

— Това наистина ли е твоят сътрудник Фьодор Ромуалд Харисън? — намръщено проговори Рой.

Андрей едва прошепна:

— Да, той! Такава страшна смърт!

— Мъртъв ли е?

— Пуснал си е електрическо изпразване в ухoto. От лабораторния изпразнител, осем хиляди волта!... Мигновена смърт, абсолютно мигновена... А твой Арман казва: „Смъртта е слабо вероятна...“

— Ти ли го зави, Андрей?

— Аз, аз! Такъв ужасен вид!... Хвърлих чаршафа отгоре му и избягах.

Рой дръпна чаршафа. На леглото неестествено се беше сгърчил човек със среден ръст. Рой веднага го позна. Десетки пъти беше разглеждал този човек, беше си го спомнял и размишлявал за него...

Андрей изплашено викна:

— Какво ти стана? Как побледня!

Рой се отпусна на дивана, треперещите му крака не го държаха.

С труд изговори:

— Андрей! Повтори — кой е той?

— Фьодор Ромуалд Харисън! Не разбра ли?...

— Ти сигурен ли си? Отговори, сигурен ли си?

— Абсолютно! Аз ли не познавам Федя! А и бележката е за мене, не виждаш ли? Той е, той!

Треперенето в краката се увеличаваше. Рой бавно изрече:

— Този човек е Василий Арчибалд Спенсер, аз пренесох тялото му от Марс.

В стаята се втурнаха лекар и двама санитари.

ГЛАВА ТРЕТА МАЙМУНКАТА ОЛИ

1.

Първо трябващо да свърши онова, което не търпеше отлагане: набързо да обясни на лекаря как са се оказали тук и какво са видели в стаята: да извика в хотела Арман; да подвикне на Андрей, който отново изпадна в отчаяние — този човек въпреки ентузиазма и желанието си да помага решително не ставаше за следовател; да обясни на Арман — все тъй объркано и припряно, — че са закъснели за Харисън и той сам е успял да се погрижи за себе си; да помоли лекаря да изпрати мъртвия не в общата морга, а в институтската и там да го поставят редом до трупа на Спенсер, защото ще се наложи идентифицирането на двамата загинали, а когато лекарят и санитарите изнесат Харисън в коридора и го сложат в санитарния автокар, какъвто има на всеки етаж, да побърза след тях и да съпроводи с авиетката медицинския аеробус.

— Можеш да дойдеш с нас — каза Рой на Андрей, който с пълна апатия гледаше как изнасят от стаята тялото на неговия помощник. — Но по-добре се върни вкъщи и вземи радиационен душ.

Още докато погледна Харисън, Арман също позна в него Спенсер. Това още повече разстрои Андрей. Той с негодувание възклика, че не може да допусне, колкото и да му го доказват, че един човек е съществувал в две тела. Арман намръщено възрази.

— Не е съществувал, а е загинал в два облика.

Андрей не намери разлика.

— Послушай, разбери ме — почти умоляващо говореше Андрей на Рой, който крачеше по коридора след медиците. — Аз ще се прибера, ти си прав, гледката не е за мене, вие разследвате аварии и катастрофи, там навсякъде има мъртви, вие сте свикнали, а при мене са звезди, това е съвсем друго, разбери! Но как можеш да казваш, че това не е Федя; аз ли не познавам Федя, та това е най-доброят ми сътрудник, дясната ми ръка, такова артистично разбиране на хаоса и безредието, талантлив изследовател на антилогиката, как може той да стане друг човек, как, питам те?

— Мога да ти кажа едно — той явно е пожелал да претвори в живота артистичното си разбиране за антилогиката — мрачно отговори Рой. — Защото съм съгласен с тебе, че няма логика в това един човек да се появява в два образа, както са назвали древните — той иронично погледна Андрей. — Но за специалиста по антилогика, за теоретика на хаоса в природата всичко невъзможно е възможно. Защото във всяка лудост има система и за самите луди тя е в това, че лудостта е норма.

— Те са близнаци! — разпалено обяви Андрей. — Уверявам те, Спенсер и Харисън са близнаци, ще видиш сам, когато пристигнеш в мортата, не се съмнявам нито за миг; нареди на твоя Арман незабавно да поиска от Централната машина за справки...

— Не искам да обиждам сътрудниците си. Сигурен съм, че Арман и без моите наредждания вече е изпратил до машината всички необходими запитвания.

Когато Рой и Андрей излязоха на балкона на тридесетия етаж, от него вече отлиташе медицинският аеробус. След медиците се понесе авиетката на Арман.

Андрей внезапно промени решението си. Той трябва със собствените си очи да види тайнствения Спенсер, трябва да го сравни с Федя Харисън. Андрей скочи в авиетката и се понесе след Арман.

Рой не бързаше за мортата. Сега там полагат единия загадъчен труп редом до другия загадъчен труп. Специалистите вече са извикани. Нужно им е време, за да формулират заключението си, той не иска да им пречи. Той ще мисли. Най-после има няколко свободни минути — нищо не трябва да обяснява, да нареджа, да взема бързи решения, може да размишлява, а не да действува.

И така, Харисън и Спенсер... Възможно е те наистина да са близнаци, но вероятността е малка — нали даже при близнаците мозъчните излъчвания не съвпадат напълно. И двамата толкова си приличат, че не можеш да ги различиш. И двамата загинаха трагично. И двамата са свързани с Хенрих — всеки по своему, но са свързани. Хенрих и Спенсер са жертви на аварията, не е изключено чрез тях двамата и Харисън да е свързан с нея. Спенсер и Харисън са звена от една верига. Зловеща верига! Кой управлява движението ѝ? Чия зла ръка е ръководила съдбите на тези двама нещастници?

На нито един от въпросите нямаше отговор. Рой и не искаше незабавен отговор. Още от Марс той се убеди, че няма да има прости

решения. Трябва да се търсят неочеквани, удивителни решения, такива, за които да кажат: „Невероятно!“ Само те биха съответствуvalи на сложността на явлението. Рой мрачно се усмихна. Добре би било да се запознае с Харисъновата разработка на антилогиката; възможно е там наистина да се намери нещо по-подходящо за случая, отколкото в техните логически построения. Той се пошегува на тази тема с Андрей, но една шега оправя ли нещата? А ако природата сама се шегува със себе си? Рой поклати глава. Май отива твърде далече. Във всяко безумие има не само система, но и мярка. А значи и закони, управляващи безумието.

Едно е несъмнено — никога досега не беше му се случвало да се сблъска с толкова труден проблем. И преди е имало дълбоки тайни, заплетени загадки, ужасни събития, но всички те лежаха в границите на реалната действителност — бяха резултат от трагичното стълкновение на известни сили и фактори, драматичен плод на нарушение в режимите и правилата, на намесата на стихиите в планомерната дейност. Много, твърде много бяха странните и страшни неща, които на спокойния език на отчетите се наричат „произшествия“. И гибел на космически кораби при кацане, излитане или по време на полет, и гибел на хора на далечни планети или на Земята. Но всичко това беше друго! Несполучлива комбинация от естествени причини, естествена невероятност, ако може така да се каже. Но два трупа на един и същ човек, внезапното превръщане на обикновен човек в гений и последвалото му „изпадане в нормалност“ — каква логика може да има тук?

— Свръхестествена история, както са назвали прадедите ни, когато не разбирали нещо — измърмори Рой. — Добре, добре, да не правим преждевременно обобщения.

Той приземи авиетката пред служебния вход на университетската клиника — оттук беше най-краткият път до мorgата, намираща се на десетия подземен етаж.

Върху облени в светлина маси лежаха две тела, над едното се бяха навели експертите. Между тях Рой видя Андрей и Арман.

Андрей забърза към него.

— Ужасно, Рой — възклика той, като триеше нервно ръце. — Ти си прав, не са близнаци, даже не са роднини, но такава удивителна прилика, такава невъзможна прилика!

Рой въпросително погледна приближилия се Арман. Той мълчаливо му подаде лентата с отговора на Централната машина за справки. Спенсер е роден на Земята през пролетта на 320-та година от новото летоброене — на 9 май. Харисън, родом от Плутон, е прекарал детството си и е завършил училище там, а на Земята е попаднал за първи път едва когато дошло време да постъпи в университета. С това различията между Харисън и Спенсер се изчерпваха, ако не се броят още и различните им професии — единият беше математик, а другият — астророботаник. Всичко останало съвпадаше — ръст, тегло, цвет на косите и очите, външен вид. Машината даже педантично беше отбелязала бенките на едни и същи места на шията и на гърба. И макар че произхождаха от различни родители, те се бяха родили в един и същи ден на една и съща година.

Рой мълчаливо се взираше в записа и съмнено усещаше, че държи в ръцете си ключа към тайната. Но ключът беше закодиран с неразбираеми символи, които на свой ред трябваше да бъдат разгадавани.

Арман каза:

— Между тях има разлика, но не физическа. Различно месторождение, имена, образование. Като цяло биографиите им не си приличат. Но в останалото — пълно съвпадение!

Рой приближи до групата на медиците. В облика на двамата мъртвци все пак нямаше пълно сходство. Спенсер беше по-дребен от Харисън. Това беше толкова явно, че Рой погледна в справката. Там пишеше: „Двамата са с еднакъв ръст — 2 метра и 12 сантиметра.“ Но Спенсер беше поне с десет сантиметра по-нисък.

Един от медиците — Кон Араки, забеляза, че Рой с недоумение прехвърля поглед от мъртвите към записа и отново към тях.

— Ние също сме учудени — каза Араки. — Спенсър се мумифицира, макар че е поставен в неутрална атмосфера. Не очаквахме, че той така интензивно ще губи теглото си. Вероятно това е свързано с неизвестни за нас обстоятелства около неговата гибел.

Рой си спомни, че още на Марс началникът на астропорта Винклер беше поразен от бързото изсъхване на трупа. Очевидно и специалната атмосфера, прекъсваща всички реакции в клетките на мъртвото тяло, в този случай се беше оказала слабоэффективна — още

един странен факт, който доказваше, че това трагично произшествие наистина е необикновено. Рой каза на лекаря:

— Аз, както и вие, не зная защо трупът така бързо губи теглото си, но това ми се струва много важно за разследването на аварията. Не могат ли да се запазят телата в сегашния им вид? Това се отнася особено за Харисън.

— Ще опитаме. Имаме и по-силни консервиращи средства от неутралната атмосфера.

— Абсолютно ли е невъзможно съживяването на Харисън? — попита Рой за всеки случай.

— Абсолютно, приятелю Рой! Тялото на практика не е повредено, но мозък не съществува, всички мозъчни клетки са стопени. Ще ви изпратим подробен доклад след около два дни.

Рой кимна и се отдалечи. Арман каза, че ще остане с медиците, докато завършат изследването на трупа. Андрей хвърли прощален поглед на Харисън и догони Рой.

Те мълчаливо излязоха в градината. Рой ласкателно сложи ръка на рамото на Андрей.

— Съчувствувам ти от цялата си душа — изгуби приятел, добър сътрудник...

Нервното лице на Андрей се изкриви от болка.

— Не, Рой, защо трябва да ми съчувствуваш, всичко е къде пострашно! Знаеш ли за какво мисля? Това е самоубийство — а защо? Не, обясни ми, защо Федя е решил, че трябва да умре, той нямаше причини, нямаше, аз добре го познавах!

Рой мрачно възрази:

— Имало е причини и вероятно важни. Страхувам се, че Харисън е живял някакъв двойнствен живот, а ти не си и подозирал за това.

Андрей повика авиетка, каза, че ще чака Рой и Арман при него и излетя нагоре.

Рой излезе на радиалната улица, зави по нея към околовръстния проспект, намери сенчесто място. Тук беше приятно да се седи и размишлява. Той се облегна на пейката, без да мисли за нищо. Почиваше си. Високо над дърветата преминаваха самотни авиетки със забързани по работа хора, важно плаваха туристически аеробуси, носеха се спортни аеромобили. На всички разрешени за движение равнища във въздуха имаше блъсканица и суетене. Такава суматоха би

се открила навярно и под земята, ако би било възможно да се снеме горният пласт и изведнъж да се видят всички „минусови хоризонти“. А на Земята, на видимата ѝ повърхност, цареше удивителна, изпълваща душата тишина.

Рой отначало вяло се учуди на тишината — явно, този ден приземният вятър не беше разрешен, на липите и кленовете не потрепваше нито едно листенце, даже винаги неспокойните тополи не шумяха с листа, а гъстата трева на зелените площи се извисяваше надменно. След това със задоволство си помисли, че човечеството, като потъваше все по-дълбоко в недрата и се издигаше все по-високо във въздуха, е оставило най-сетне повърхността на Земята ако не на спокойствие, то поне за спокоен отдих. Днес е първият ден на циганското лято, спомни си Рой. Инженерите от Управлението на земната ос добре разбираха значението на древните думи — дори оттенъците на отдавна изживелия времето си речник те педантично превеждаха на езика на съвременните метеорологически понятия, не, вдъхновено ги превеждаха, поправи се той с известно учудване, изведенъж беше усетил прелестта на деня.

Слънцето, претърколило се най-после през високия корпус на хотелското градче, сега се спускаше по небесната крива горещо, пълно с нега, упоено от себе си. Сутринта валя дъжд, този знаменателен ден, първият ден на циганското лято, винаги започваше с дъжд. Едва към обяд сутрешната свежест се превръщаше в жарко дихание, а сега вече клонеше към вечер. Могъщите сокове на земята струяха в жилите на тревите и дърветата, избиваха навън в опияняващи аромати. Рой вдишваше, сякаш пиеше замайващия дъх на земята. Това наистина беше циганско лято — времето, когато зрееха плодовете. Той затвори очи, главата му се въртеше малко, мислите се объркваша, вече нямаше мисли, имаше откъсване от работата, освобождение от грижите — онова облекчение, с което започва истинското спокойствие — усещането за завършеност.

— Хубаво е, ах, колко е хубаво! — промърмори той.

И когато думата „хубаво“ дойде до съзнанието му, болезнено го убоде със своята ненавременност и му напомни, че хубавото е още далече, засега нищо хубаво няма освен този великолепен ден, създаден не толкова от свободния каприз на природата, колкото от планираното

старание на метеоролозите, той повиши глас и упорито повтори като заклинание:

— Хубаво е, наистина е безкрайно хубаво!

2.

Хенрих минаваше от стенд на стенд, от прибор към прибор, като с удоволствие се докосваше до всеки; нежно прокара ръка по схемата за превключвания, приятелски потупа таблото на командните апарати. Спря в ъгъла и огледа разнежен цялата лаборатория.

— Здраво си се затъжил за работа — отбеляза Рой.

Хенрих седма до брат си.

— Ужасно, Рой! Вече бях загубил вяра, че ще се върна към нормален живот.

— Лекарите не те смятаха за безнадежден нито на Марс, нито на Земята.

— Аз самият се смятах за безнадежден. Какво ще ми възложиш? С какво се занимавате сега?

— По-лесно е да се каже с какво не се занимаваме. Лаборатория за специални космически проблеми — а под „специални“ все по-често се разбират нещастията в Космоса... Колкото до мене и Арман, ние сме заети с тебе. Защо стана така, че ти едва не загина?...

— И защо оздравях, нали? — Хенрих се намръщи. — Тук едвали ще ти бъда добър помощник. Древните се казвали, че да познаеш самия себе си е най-трудното нещо.

— Те са казвали също, че самопознанието е предпоставка за всякакво друго знание. Впрочем изобщо не съм се съмнявал, че ще си избереш темата сам и в никакъв случай не тази, която ще ти препоръчат.

Хенрих се засмя. Той и по-рано бързо изпадаше от лошо в хубаво настроение и обратно. След болестта внезапната смяна на настроенията беше станала по-рязка. Обмисляйки как да се държи с брат си, Рой реши да се шегува и да не му противоречи.

Когато на срещаще отпор, Хенрих лесно „прегаряше“; тази черта се беше запазила.

— Ако не е по силите ми активно да участвувам в разследването, поне ще се интересувам от него — предупреди Хенрих.

— Това не е противопоказано — съгласи се Рой.

— В такъв случай ще ти задам няколко въпроса.

— Питай.

— Доказано ли е, че Спенсер и Харисън са едно и също лице?

— Доказано е, че не се различават физически.

— А различават ли се по някакъв начин?

— Като биография. Според формулярите, както са казвали прадедите ни.

— Как да се разбира физическото им тъждество?

— Буквално. Съвършени близнаци, макар и от различни родители. Дълбокомъдрата МУМ едва не изпадна в електронна лудост при обработката на данните им; на третото запитване тя вече ги бъркаше.

Хенрих помълча малко и отново заговори:

— Защо Спенсър е летял за Марс? Ти ми обясни, но аз забравих.

— Да изучава енергията на марсианска растителност.

Физиците смятат темата за важна.

— А неговият двойник? Те познавали ли са се? Разбира се, ако се изключи предположението, че двамата са едно същество.

— Те сега лежат един до друг и хвърлят в трепет студентите-медици с приликата си. Наличието на две тела доказва, че са различни същества.

— Това никой не знае.

— Може би го знае Андрей, бележката е адресирана до него.

— Той и понятие си няма какво е искал да каже Харисън.

Хенрих отново замълча замислен.

— Доказана ли е свръхсветлинната скорост на командите от Марс?

Той повдигна рамене.

— Аз бих се изразил по-уклончиво — не е доказано, че сигналите са се разпространявани със скоростта на светлината. Мигновеното предаване засега остава единственото обяснение на загадката.

— Но това противоречи на законите на мирозданието, Рой.

— Да, на известните... Ще ти напомня, че самата авария също не може да бъде обяснена с действието на известните ни закони.

— Мигновеното предаване ни връща към разработките на Андрей. Ти намираш ли ги обосновани?

— Не е моя работа да обсъждам такива проблеми. Общото мнение е такова: уловено е предаване, но дали това са позивни на друга цивилизация или резултат от природен процес, който случайно повтаря азбуката на математиката, не се знае. Мисълта, че приемането става с помощта на свръхсветлинен куриер засега не е нищо повече от блестяща хипотеза. Андрей подготвя решаващия си опит. Покани ни да се запознаем с апаратурата, Ще дойдеш ли?

— С удоволствие. Още един въпрос, Рой.

— Ако искаш — сто.

— Връзката с Марс възстановена ли е?

— Дотам летят само товарни кораби. Пътнически — по изключение, а туристическите за неопределено време са отменени.

— Представям си как те карат да бързаш с разследването, Рой!

Рой мрачно се усмихна:

— Боячек ме вика всеки ден. Отвори ни работа ти, Хенрих!

На екрана се появи усмихнатото лице на Арман.

— Поздравявам те с връщането у дома, Хенрих! Рой, поклонник ли си на художествените съновидения? Най-великият сънотворец на нашето време Артур Артемев моли незабавно да го приемеш.

Хенрих с недоумение погледна брат си.

— Не очаквах, че моето бълнуване ще породи у тебе любов към сънотворчеството!

— Ако при нас е дошъл Артемев, значи това е нужно на него, а не на мене — отговори Рой.

— Приеми го по-учтиво, Рой — посъветва го Арман. — Той все пак е знаменитост и има чудесен характер!

В лабораторията, сякаш плавайки, си вмъкна кръгло подвижно човече. Рой учтиво тръгна към него.

3.

Предупреждението на Арман беше излишно — Рой и Хенрих добро знаеха кого приемат. В странния вид изкуство, наречено художествено сънотворчество, Артур Артемев отдавна беше признат за изтъкнат майстор, нещо като класик сънотворец. Наистина той още не беше успял да издаде пълните си събрани съновидения, но единствената причина беше, че и сега, вече възрастен, той продължаваше систематично да продуцира сънища — ярки като на дете и с твърде строен сюжет (острият заплетен сюжет беше най-важният художествен метод на Артемев). „Академичното издание на моите видения е възможно само след смъртта ми“ — твърдеше той, затова пък ежегодно попълваната касета „Избрани видения на Артемев“ не се заседяваше по лавиците — той беше любим автор на склонната към екстравагантност младеж. При това техниката на сънуване у Артемев беше толкова отработена, че виденията му се транслираха направо по време на съня, без чернови записи и „дотъкмяване“; той, както казваха професионалните сънотворци, „създаваше завършени видения“. Даже великият Джексън Петров, родоначалник на това ново изкуство, не би могъл да се похвали с такова майсторство.

Рой стисна здраво ръката на госта и му благодари, че е посетил тяхната лаборатория.

— Наистина ние сме далеч от вашата техническа специалност — честно предупреди Рой, като покани Артемев да седне. — А ако понякога бълнуваме, смятаме това за брак в работата. Но общо взето ние с Хенрих разбираме колко велико е вашето...

Артемев — невисок, дебеличък, с къси до бедрата ръце, подпухнало лице и толкова блестящи очи, че сякаш не гледаше, а озаряваше с тях, нетърпеливо прекъсна Рой. Сънотворецът говореше отривисто, думите му се съчетаваха по-скоро в лай, отколкото в реч.

— Глупости — изджафка той. — Каква техническа специалност! Сънуването е изкуство. Вие не можете да го разберете. Собствените ви

съновидения... Вие наблюдавате, а аз преживявам, ясно ли е? Питам ясно ли е?

— Не искахме да ви обидим — меко каза Рой — И ако кажете какво ви води...

Артемев злобно помоли да не го прекъсват. Объркат му се мислите, когато го прекъсват. Не е вежливо да се прекъсва човекът. Той ненавижда онези, които го прекъсват. Когато преди шест години на Марс в някаква безводна пустиня той транслирал директно своя знаменит шедъвър „Върху потъващ в океана човек се нахвърля акула“, един мерзавец марсонавт изтървал върху него ъгловия прът на палатката и вместо мълчаливо да вдигне проклетия прът, без да прекъсва завладяващото съновидение, той безцеремонно започнал да се извинява. Възмутителните му извинения погубили края на съня, човекът не успял да гълтне акулата, както се оформяла отначало ситуацията, а сам попаднал в нейната паст. Ето до какъв шаблон води невежкото вмешателство в изкуството!

— Ненавиждам извиненията! — гневно извика Артемев. — Ако започнете безпardonно да се извинявате, ще поставя кръст и на двама ви! Можете ли най-накрая по човешки да mi отговорите: ясно ли е?

— Ясно — успокои го Рой.

Войнствената нетърпимост на прославения сънотворец започна да забавлява братята. Хенрих, развеселен, се премести по-близо.

— Няма да се извиняваме. При това още не сме се прови...

Артемев отново не му позволи да се доизкаже, не е дошъл в института да слуша брътвежи. Бъренето е начин на общуване между луди, които наричат себе си нормални, тоест ординерни хора. Сънуващите общуват помежду си само с видения. Сънотворецът клокочи така около три минути, после издалеко се приближава към повода за посещението си. С него се случило нещастие. Когато другите хора изпаднат в беда, това си е тяхна лична драма, но несполуките на майстора сънотворец са мъка и за околните, защото художествените съновидения са продукция, която с увлечение се приема от зрителите. Заслугите му са известни на всички. След Джексън Петров още не е имало толкова умел и разнообразен, толкова широкообхватен и своеобразен, толкова дълбок и увлекателен, толкова в крайна сметка... Изобщо такъв майстор, ето какво иска да каже.

— Вие, разбира се, говорите за себе си? — деликатно уточни Рой.

Очите на сънотвореца злобно блеснаха.

— Естествено няма да говора за вас! В областта на сънуването вие още... Оригиналност. Неповторимост. Своеобразност. Несравнимост. Особеност. Свой начин на изразяване. Своя картина. Свой цвят. Своя музика. Целият си свой. И затова си за всички. Защото общото сънуване вече не е сън, а реалност. Разбирате ли ме?

От по-нататъшното обяснение стана ясно, че нещастието на сънотвореца се състои тъкмо във внезапната загуба на оригиналността. Неотдавна след приятна разходка в планината той, без да си почине, отишъл на работа, тоест заспал. Както ставало вече дълги години (а също, прибави той, в съответствие с пункт трети на договора с Управлението на телевизионното изкуство) включеният към леглото му транслатор предал в ефира неговия сън. Съновидението било цветисто и направило впечатление.

— Вие, надявам се, сте го гледали? — каза сънотворецът, като подозрително погледна и двамата. — Не мога да повярвам, че вие не... Моето творчество е толкова популярно... За горилите във Вселената. Имаше повторение за другите планети.

— Аз чух за това предаване, но не съм го гледал — отговори Рой.

— По това време разследвах аварията на Марс, а брат ми лежеше в безсъзнание. Казаха ми, че било възхитително зрелище.

— Да, вярно е, съновидението беше завладяващо. В една лаборатория, отрупана с механизми, примерно като тази, исполинска горила крещеше с човешки глас: „Ние не сме ви викали! Вие носите смърт! Вие също ще загинете! Махайте се! По-живо! По-живо!“ Самата горила беше удивителна, още по-удивителни — загадъчните механизми, но най-поразяващи бяха мълниите, излитящи от косматата глава на маймуната при всеки жест. При това тя крещеше не с думи, а с електрически заряди, тя стреляше, а не говореше; такова беше телевизионното зрелище. Хората отскочили от екраните, две жени припаднали, те сами писаха за това до студиото. Но въпросът не е в нервните жени. Изкуството на добрия създател на сънища завладява и измъчва, натъжава и радва даже флегматиците!

— С една дума, можем да ви поздравим за вашия нов шедьовър — вежливо промълви Рой. Той и брат му се спогледаха.

Да, той може да бъде поздравен, той самият също оценява така това три пъти проклето съновидение, то е сполука, макар че му донесло множество огорчения. Кратка страховита картичка, фантастично есе — ето как самият той възприема това произведение, наречено кратко и точно „Горили пред космическия пулт“. А на другия ден в телевизионното студио се посипали писма и зазвънели телефони — точно такова видение има и в четиринадесетата последна касета от пълните събрани съновидения на Джаксън Петров, даже названието е подобно: „Маймуни в космоса...“ И ето той задава въпроса — дават ли си сметка братята за трагизма на ситуацията? Най-оригиналният сънотворец на нашия век епигонски повтаря вехтите видения на полузабравения древен майстор, гениален, разбира се, но допотопен като ихтиозавър! Какво общо има между него и старика Джексън? По какъв начин виденията на един отдавна изчезнал човек са могли да се повторят в мозъка на съвременния сънотворец? Ето каква задача поставя той пред тях, затова е дошъл. Хенрих и Рой разгадаха тайната за гибелта на Фред Редлих, възстановиха доказателството на великата теорема на Ферми — сега биха могли да са заемат със загадката за предаването на определено видение от един мозък в друг. Буквалното повторение на едно и също видение сто години след първата му транслация е най-великата тайна на века; той не се плаши от тази формулировка!

Когато сънотворецът замълча, Рой внимателно каза:

— А може би няма никаква тайна? Някога вие сте се запознали със съновидението на Петров, то се е запечатало във вашия мозък...

Артемев възмутено махна с ръка:

— Не! Сто пъти — не! Аз не исках да го кажа... Ще бъде ужасно, ако телевизионните критици научат...

Рой с досада повдигна рамене:

— За да се захванем с никаква загадка, трябва да сме сигурни, че тя реално съществува. Засега аз не съм убеден в това.

Старецът започна да се запъва на всяка фраза:

— Работата е там, че... Оригиналността на виденията е такова ценно качество... Всяко чуждо видение mi влияе ужасно... Даже майсторът се превръща в епигон. — Той събра смелост и изстреля: — Никога не съм виждал това съновидение на Джексън Петров! И

другите му съновидения не познавам. Ето цялата истина за отношението ми към Джексън.

— Но можете ли да гарантирате, че неговите съновидения не са ви станали известни по друг път, освен от стереоекрана?

— Два miliona пъти — не!

— Имам предвид книгите, разказите на телевизионните зрители...

— Още един милион! Книги не чета, а да се говори за сънища понасям само когато става дума за моите собствени съновидения. Оригиналността е нежен цвет, тя трябва да се пази от външно въздействие. Мога ли да бъда сигурен, че вие спешно ще се заемете с разрешаването на моя проблем?

Рой разтвори ръце:

— За съжаление това не зависи само от мене. И се страхувам...

Хенрих, които до този момент мълчеше, се намеси:

— Можете ли да не се съмнявате, приятелю Артур, още днес ще пристъпим към изпълнението на молбата ви.

След като изпрати сънотвореца до вратата, Рой упрекна брат си:

— Толкова спешни и важни проблеми ни чакат, нима ти наистина имаш намерение да се натопиш в тази глупост?

— Как да разбирам понятието глупост?

— В обикновения, нормалния, общоприетия, стандартния смисъл! Глупости или другояче казано — безсмыслици, дрънканици, празна работа, лъжа, бабини деветини, бъркотии, нелепици, врели-некипели, галиматии, дивотии, измишльотини, празни приказки... Още уточнения искаш ли?

— Нещо в този човек поразява — замислено каза Хенрих. — Аз също не съм поклонник на съновиденията пред публика, но мнозина се увличат от това, а защо? Кое ги завладява? И съгласи се, странно е това неочеквано възобновяване след сто години на едно не съвсем стандартно зрелище от рода на обикаляне на планети, срещи с пришълци от космоса — общо взето, разпространени сюжети...

— Нищо странно няма. Сънотворецът просто лъже. Не може да не познава Джексън!

— А ако не е плагиатор?

Рой раздразнено махна с ръка:

— Ти, струва ми се, заяви, че не се присъединяваш към разследването на аварията? Тогава занимавай се със сънотворство, а нас с Арман не ни закачай.

— Тъкмо исках да предложа такова разделение на темите — миролюбиво каза Хенрих.

Рой сърдито го погледна. Той много по-добре от брат си познаваше древната история и нерядко вмъкваше в речника си старинни думички. От всички тях той най-много обичаше думата „пророчески“. Казваше, че тази дума излъчва тайнственост, че в нея се крие загадъчност, тя възбужда любознателността и потопява в размисли. Рой и не подозираше, докато спореше с брат си след заминаването на Артемев, че съвсем скоро той сам ще нарече внезапното желание на Хенрих да помогне на сънотвореца тъкмо с тази съдържателна думичка — „пророческо“!

4.

След три дена Хенрих помоли Рой и Арман да отидат при него.

— Искам да ви демонстрирам съновиденията на Джексън и Артемев, за да ги сравните. Погледнете на това като на почивка, ако все още не искате да вземете участие — каза им той.

На стереоекрана последователно се смениха две картини — взетата от четиринадесетата касета на пълните събрани съновидения на Петров и онази, за която разказваше Артемев.

— Вашето мнение? — попита Хенрих, като изключи екрана.

— Преди всичко те са различни — пръв проговори Арман. — Артемев преднамерено сънува забавни сънища, той ни забавлява с кошмари, но дори насын не вярва в съня си. Сънуването на Артемев е добре отработен занаят. А виденията на Джексън са художествено убедителни.

— Покажи още веднъж Джексън — помоли Рой.

Сред чудовищно несъразмерни кубически механизми, по-скоро силуети, отколкото вещи, се мяташе и крещеше грозна маймуна с изкривена муцуна и кротки изплашени очи. От главата ѝ падаха мълнии, те се удряха в кубовете на механизмите и угасваха в тях, грохотът на зарядите се подреждаше в думи; думите не заплашваха, а молеха. Старата маймуна, сновяща между чудноватите апарати, тревожно предупреждаваше някого за опасност, ръцете ѝ хващаха ту един куб, ту друг, трескаво ги разместваха, после изведенъж се вкопчваха с нокти в рошавите кичури коса и маймуната безволево клатеше наведената си глава, от очите ѝ се ронеха сълзи... Плачът прекъсваше внезапно, както и започваше, и маймуната отново се хвърляше ту към една, ту към друга купчина кубове, сякаш енергично се сражаваше с нещо, с всички сили противодействуващо на нещо...

— Наистина не е много развлекателно — отбеляза Рой. — За какво е продуцирал Джексън такива сънища?

— Аз бих поставил въпроса другояче. Не за какво, а защо? Какви мисли и чувства, какво душевно състояние е породило в мозъка му тези фантастични картини?

— Все пак аз искам да разбера — каза Рой.

Хенрих спореше твърде разпалено. Съновиденията, даже художествено отработените, не заслужаваха такава пламенна защита.

— Ти искаш да разбереш какво означава тази странна картина?

— Не, искам да разбера защо ни извика?

— Вчера изучавах биографията на Петров и се сблъсках с някои странни неща. Петров например е имал маймуна, при това любима.

— Домашна маймуна?

— Първо трябва да уточним как ще тълкуваме този термин — домашна. Шимпанзето Нели. Впрочем Джексън я е наричал Оли. Тази Нели (или Оли) му подариł галактическият щурман Михаил Борн на смъртния си одър.

— Михаил Борн? — повтори Рой. — Да не е онзи, който се върнал сам на Земята след аварията на звездолета „Цефей“ недалеч от Ригел?

— Същият. Но не се е върнал сам.

— Доколкото познавам историята на междузвездните полети, целият екипаж на „Цефей“ е загинал. Изпратената на помощ галактическа база „Орион“ намерила на „Цефей“ двадесет и три трупа и един полумъртвец — Михаил Борн. Спасили го едва на Земята. Не е ли така?

— Така е, Рой, но не съвсем. Борн останал парализиран и ням. Разбирал го само Джексън, те били приятели от детинство. От Борн не успели да получат никакви сведения за трагичната гибел на екипажа. Но не става дума за това.

— А за какво?

— Вече казах, Михаил не се върнал сам. С него било шимпанзето Нели, също член на екипажа. Нели не загинала. И знаеш ли кое е най-интересното? Джексън разбрал една фраза, която Борн често повтарял, само че не зная как я е произнасял — с устни, с ръце или с движение на очите. Фразата е такава: „Оли спаси всички ни.“ Джексън обяснява, че Михаил нарекъл маймуната Оли, а не Нели, както била отбелязана в корабните списъци.

— Спасила всички, а в същото време всички загинали? Удивителна маймунка!...

— За нея могат да се кажат и по-удивителни неща! Оли живяла на Земята няколко години, без да яде и пие нищо.

— Това сигурно ли е?

— Вчера бях в Музея на Джексън Петров и разговарях с роботапазач, слугата на Джексън. Вие познавате тези старинни забавни човекоподобни, които фиксираят на лента всяка дума на стопанина си. И тъй, аз прослушах всички разпореждания на Джексън относно Оли. Той никога не е искал за нея храна или вода, никога не я е вземал в столовата. Ще прибавя, че рядко я показвал на гостите си, рядко я извеждал на разходка.

— Но други виждали ли са я? — попита Арман.

— Да, разбира се. Понякога тя излизала от стаичката и сядала мирно и тихо на дивана. Гостите не я обичали. Струвало им се, че тя подслушва разговорите... За какво мислиш, Рой?

Рой се сепна.

— Интересно! Но както и преди, не виждам какъв конкретен извод може да се направи от твоето издирване.

— И аз не виждам — призна Хенрих. — Но все повече ми се струва, че трябва да се заемам с тази работа по-задълбочено. Ако вие двамата не сте променили отношението си към развлекателните зрелища...

— Ти внимателно ли огледа дома на Джексън, Хенрих?

— Не съм го оглеждал, музеят вече беше затворен. Поговорих с робота и обещах да намина днес. Искам да ви предложа да дойдете с мене.

Арман поклати глава.

— След час ме чака Андрей. Контролна проверка на апаратурата преди експеримента. Идете двамата.

5.

Роботът беше стар и покрит с плесен, само антикорозионният лак го спасяваше от ръждясване; той разговаряше с онзи скърцащ глас, който са появява у всички престарели роботи, преди да бъдат изпратени за преоборудване. А Чарли — така се наричаше роботът — все още съществуваше, само защото беше принадлежал на Джексън. Той вече не беше слуга, а музейен експонат. Стоеше на обичайното си място в антрето в дома на Джексън и макар че както преди можеше да ходи из всичките шест стаи, вече осемдесет години той не мърдаше от този пост. Върху табелката на стената пишеше, че първите тридесет години след смъртта на стопанина си Чарли непрекъснато, ден и нощ, бавно и безнадеждно обикалял дома, взирал се с тъжното си червено око във вещите, заслушвал се в шумовете и въртял старите ленти с гласа на стопанина си — на хората, които влизали в музея, им се струвало, че самият Джексън ходи из дома си, дава нареддания на Чарли, разговаря с приятелите си.

— Старче! — каза Хенрих на престарелия робот. — Ти знаеш за Джексън Петров повече от всички хора на Земята. Налага ни се да изучим по-подробно неговия живот.

На челото на Чарли мътно засвети червена лампичка. Роботът беше изгубил подвижността, но не и разума си. Той изхриптя, гласът му сякаш идваше отдалече:

- Стига това да не навреди на стопанина...
- Твоят стопанин отдавна е мъртъв — меко каза Хенрих.
- Той е жив. Той е в мене. Той е с мене. Той е с всички нас.
- Да, в твоята и в човешката памет.
- Слушайте! — тържествено каза роботът. — Живият глас на моя жив стопанин.

От вътрешността на Чарли се чуваше само пукане, неясен шум, който винаги съпровожда работата на разстроения електронен механизъм. После от тази объркана шумотевица се появи младежки, звучен глас: „Чарли! Чарли! Къде си? Отивам да хапна, а ти гледай да

не пада напрежението! Шест хиляди триста и седемнадесет волта, такава е задачата за днес! И никого не пускай при Оли!“

— Вие чухте живия Джексън Петров! — тържествено произнесе роботът. — Не смеите да казвате, че той е мъртъв.

— Хенрих, аз съм поразен! — измърмори Рой. — Такъв глас!...

— Приятелю, повтори този разговор — помоли Хенрих. — И моля те, спомни си и други наредждания. Моят брат никога не е чувал гласа на твоя стопанин.

Хенрих, който иначе обичаше да кръстосва стаята и понякога дразнеше с това флегматичния си брат, бързо седна на дивана и затвори очи. В музея на Джексън можеше да се слуша внимателно само ако човек остане за момент неподвижен. Нито в една от стаите нямаше интериорни полета: тук бяха оставили всичко, както си е било някога — тежки постоянни мебели, постоянни картини, едновремешни, а не силови килими. Беше неудобно и даже опасно да се движиш — забравиш ли за минута, че си сред мебели, лесно можеш да се удариш в масичката, в шкафа, дивана или креслата, да се спънеш в пердета, да се закачаш за дръжката на вратата. Вратите в тези архаични стаи не се прибираха в стените при приближаването на човека, а се затваряха и отваряха с ръка.

Рой си помисли, че в такъв дом може да се живее само на светло, на тъмно човек би бил безпомощен, а вещите, напълнили стаите — всесилни и враждебни, вече нямаше да са удобство, а скрита заплаха.

В стаята, където ги въведе роботът, имаше три огромни прозореца за дневна светлина, а от тавана висеше полилей с електрически лампи. Вече най-малко сто години в нито един дом не съществуваха нито прозорци, нито специални осветителни тела, а да не говорим за постоянни мебели.

Около минута роботът посърцваше — прочистваше гласовите си контакти, — после стаята отново се изпълни с гласа на Джексън Петров.

Домакинът на дома се смееше и сърдеше, караше се на робота и го хвалеше, тананикаше си, разхождайки се из стаята, четеше на глас стихове, разговаряше със себе си. Въпреки несъвършенството на старинния запис и амортизацията на лентата се прокрадна откъслек от разговора му с друг човек, част от беседа с телевизионното студио, на

два пъти прозвуча приглушен — явно чут през стената — призив:
„Оли, Оли, хубавицата ми, това съм аз, излез!“

За каквото и да говореше Джексън, както и да се сменяха интонациите му, весел ли беше или тъжен, уморен или бодър, раздразнен или щастлив, възпроизведеният му от механическия слуга глас създаваше една и съща картина, рисуваща със звуци един и същ образ. Из този дом се движеше млад, енергичен, жизнерадостен човек. Той беше остроумен и добър, това беше главното в него — изпълващата цялото му същество доброта. И което може би беше най-удивителното — за добротата на този човек свидетелствуваха не думите, а гласът; думите се пораждаха от ситуацията и съответствуваха; такива думи би могъл да каже всеки друг, докато гласът принадлежеше само на Джексън; неповторимо своеобразен, той вълнуваше и тревожеше, покоряваше и очароваше...

И когато замъкна, Рой отговори на възхитения поглед на Хенрих, сякаш беше прочел мисълта му:

— Ти си прав — поразителен човек! Жалко, че знаем толкова малко за него.

— Днес ще научим повече. — Хенрих се обърна към робота: — Твоят стопанин най-често седеше в библиотеката, нали?

— Да, той обичаше библиотеката — каза роботът.

— Заведи ни там — нареди Хенрих. — И побързай, имаме малко време!

Роботът тежко закрачи към последната стая; след него, като го побутваше по гърба, тръгна Хенрих. Рой се учуди, но премълча.

Не се случваше толкова често деликатният Хенрих властно да нареджа някому и безцеремонно да го кара да бърза.

В този музей на стария бит библиотеката беше най-музейното помещение. Тя също беше пълна със стационарна мебел — диван, две кресла, висящ от тавана полилей, пердeta на неизбежните прозорци. Освен мебели в нея имаше книги, задължителната принадлежност на старите домове — стотици книги по остьклените стелажи — малки и големи, тънки и дебели, с ярки илюстрации или само с печатен текст.

Рой не обичаше книгите, това беше несъвършен начин за предаване на информация — бавен, с малък коефициент на полезно действие. Той им хвърли безразличен поглед и се намести, както можа, в неудобното постоянно кресло. Затова пък Хенрих обиколи

стелажите, като оглеждаше гърбовете на книгите и дори изваждаше някои от тях.

В библиотеката на Джексън имаше нещо, което сродяваше архаичното му обиталище със съвременните жилищни помещения — между стелажите беше поставен стереоекран. Рой си спомни, че по времето на Джексън стереоекраните току-що са навлизали в бита — киното още ги конкурирало, а на Джексън в знак на признателност за съноворческото му майсторство бяха поставили най-добрия от тогавашните стереомодели. Тогава той сигурно е поразявал въображението на съвременниците си, но днес изглеждаше допотопен. Рой пътна поглед по екрана. Хенрих също не прояви интерес към дядото на днешните стереоекрани, поспря се само пред ръчките за управление, огледа една от тях и се усмихна на нещо.

В ъгъла на стаята стоеше странно съоръжение и Рой се загледа в него. Това беше лакиран цилиндър с часовски ръст, снабден с проводници и сигнални лампи и ограден с ниска бариера от стаята.

Рой кимна към цилиндъра с проводниците:

— Забавно съоръжение! За какво ви е служило?

— Имаш предвид високоволтовия апарат? Оли го е използвала за зареждане — Хенрих говореше толкова уверено, сякаш години беше работил с апарата. Със същата увереност той властно поискава потвърждение от робота: — Два пъти на ден, нали? Сутрин и вечер?

— Сутрин — отговори роботът. — Стопанинът в това време излизаше да хапне.

— Естествено. Въздухът се е йонизирал твърде много, при това възможността за електрическо изпразване... Ти ли регулираше напрежението?

— После се научи и Оли.

— Тя казваше ли ти кога да изключиш апаратата?

— Аз знаех и без нея. Стопанинът ми беше обяснил.

— Но тя разговаряше ли с тебе?

— Много малко.

— А тук ли седеше най-често?

— Да.

— Твойят стопанин тук ли идваше да говори с нея?

— Да, но понякога и в гостната. Аз не разбирам...

— Не е важно разбиращ ли или не разбиращ. Аз ще питам, а ти ще отговаряш. Та казваш, Оли обичаше да чете? Какви книги четеше?

— По астрономия и физика, по биология и по... — единственото око на робота изведнъж се наля с малинова ярост. Той изхриптя заплашително: — Вие не сте приятели. Аз не съм казвал, че Оли обичаше да чете, вие сами... Вие ще причините зло на Оли. Трябва да си отидете.

Хенрих се засмя и тупна стария робот по рамото. Сега той говореше както обикновено:

— Не се сърди, драги. Ние знаем, че Джексън ти е забранил да говориш за Оли. Нямаме намерение да й сторим зло, даже след като е мъртва. Появрай, аз я уважавам не по-малко от него.

— Вие трябва да си отивате — повтори хрипливо роботът. Гласовите му контакти отново отказаха и той вече не се стараеше да ги продуха. — Вие ме накарахте да наруша заповедта на стопанина.

Хенрих направи две-три крачки към вратата и отново се спря. В тясното пространство между два стелажа висеше фотография — стопанинът на дома с маймунката си. На снимката Джексън стоеше до прозореца. Беше човек със среден ръст, външността съответствуваща на гласа му — усмихнато лице, весели очи. На рамото му лежеше ръката на маймунката — пред нея се и закова Хенрих. Оли не би стигнала и до рамото на Джексън и много напомняше шимпанзе — дългоръка, рижа, с широка муцуна, с уста до ушите, сини устни и изпъкнали челости...

Но имаше нещо странно в облика на маймунката. Всеки, който внимателно се вглеждаше във фотографията, просто не можеше да не забележи тъгата в изражението на Оли — маймунката гледаше спрелите пред нея хора с пронизващо умни, безкрайно скръбни очи.

Хенрих отново се обърна към робота:

— Приятелю! Старче! Не се съмнявам, че Джексън ти е забранявал да записваш гласа на Оли, но ако поне един звук от речта ѝ се е запазил, поне един звук...

Отговорът на робота се чу сякаш назад десет врати:

— Щом знаете, че стопанинът ми е забранявал да съхранявам гласа на Оли, то би трявало да знаете също, че аз всеки ден изтривах от лентите всичко, което тя случайно записваше на тях...

6.

На улицата Рой с усмивка погледна брат си:

— Ти обаче по един или друг начин ме приобщаваш към анализа на съновиденията. Все пак съгласи се, че животът на Джексън Петров няма пряко отношение към проблемите, които ме занимават.

— Повече от пряко — убедено отговори Хенрих. — След второто си посещение в музея аз съм сигурен в това. Ето доказателствата...

— Ако искаш да ми кажеш, че Оли няма нищо общо с шимпанзето Нели и съвсем не е маймунка, а великолепно конструиран робот с електрическо захранване, можеш да си спестиш труда.

— Нима съм ти давал повод да ме смяташ за глупак, Рой? Това, че между Нели и Оли няма нищо общо, не се нуждае от доказателства.

— Тогава какво имаш предвид?

— Щеше да го научиш преди две минути, ако не ме прекърсваше. Помниш ли в коя касета се намира видението-есе „Маймуни в Космоса“?

— Помня. В четиринацесета касета.

— А по какво се различава тя от другите?

— Тя е последната. По думите на Артемев с нея завършват пълните събрани съновидения на Джексън Петров.

— Грешиш. Четиринацетата касета е допълнителна, а не последна. В нея посмъртно са събрани всички ранни неща на Джексън, които той не е искал да помества в сборните си издания, смятайки ги за художествено слаби.

— Искаш да кажеш, че съновидението „Маймуни в космоса“ е от ранните произведения на Джексън?

— Искам да кажа, че това е първото съновидение на Джексън, излъчено в ефира. Този странен вид изкуство започва именно с „Маймуни в космоса“.

Рой се спря от учудване.

— Хенрих, ти дори не подозираш колко е важно това!

— Може би все пак подозират? — Хенрих дръпна брат си за ръката. — Не мога да търпя, когато ни в клин, ни в ръкав се заковаваш

на едно място.

- Къде отиваме?
- Не се ли досещаш?
- Сигурно в музея на космоса?
- Че къде другаде?

7.

Огромните зали на музея на космоса винаги бяха пълни с посетители. На стенда, посветен на експедицията на „Цефей“, цветни фотографии показваха екипажа на галактическия кораб. На едната до командира Сергеев и щурмана Борн се виждаше и Нели.

Едрото шимпанзе беше поставило ръце на раменете на астронавтите, уродливата му муцуна беше наравно с главите на хората.

— Знаеш ли какво ме учудва? — каза Рой. — Това, че са бъркали тази тъпа муцуна с тънкото и умно лице на Оли, все още мога да си обясня — за хората всички маймуни са еднакви, но не е нужна особена наблюдателност, за да се забележи, че младото шимпанзе по време на експедицията не е пораснало, а се е смалило.

— Възможно е някой да е забелязал тази нелепост. И може би е видял в нея нов закон на природата — обстановката в космоса, в частност аварията на „Цефей“, предизвиква смаляване на телата на животните.

Във всички музеи, ако се задържиш дълго пред някакъв експонат, около тебе скоро се събира тълпа любопитни. Рой и Хенрих не бяха обиколили и една трета от стенда на „Цефей“, когато тълпящите се наоколо посетители започнаха да им пречат: „Извинете, какво е изложено тук?“ „Има ли нещо ново?“ „Нищо интересно, стара катастрофа. И защо се трупат тия хора!“

— Да си вървим — каза Хенрих.

Рой показва на дежурния в залата картичката на института. Впрочем в музея познаваха братята и без документи — в едно от помещенията редом с портретите на изследователите на космоса висяха и техните фотографии. Дежурният ги посъветва да видят в залата за демонстрации филма за „Цефей“ и да изслушат заключението на експертите, разследвали трагедията.

На стереоекрана светнаха познатите от училище кадри — първите звездолети с анихилятори на пространството, позволяващи да се развиват свръхсветлинни скорости, портрети на велики завоеватели

на космоса, полети, кацане на неизвестни небесни тела, отново полети, тържествено завръщане...

„Цефей“ беше редови галактически кораб, от развиващите свръхсветлинна скорост. В задачата, възложена на екипажа, също нямаше нищо необикновено. Да се отклонят от познатите космически трасета, да надникнат в неизучените още кътчета на, общо взето, еднаквото навсякъде галактическо пространство — какво особено има тук? Десетки кораби бяха браздили междузвездните простори, навсякъде беше като край родното, добре изучено Слънце, трудността беше само в това, че колкото повече се отдалечаваха от Слънцето, толкова по-голямо количество активно вещества трябваше да вземат за двигателите.

Само след половин век тези наивни изчисления, възторженото опиянение от първите успехи безвъзвратно отминаха — космосът беше не само обширен, но и страшен, всеки неизучен район криеше непредвидени опасности. И трагедията на „Цефей“ беше едно от събитията, които накараха човечеството трезво да осъзнае своите възможности и степента на рисковете.

Изкачвайки се на кораба, астронавтите весело се прощаваха със Земята. Маймунката Нели също скимтеше, подскачаше между хората, увисваща на перилата на трапа — забавна палавница с ръст на възрастен и ум на едногодишно дете.

През четирите години на полета към Ригел регистраторите, фиксиращи живота в помещението на кораба, показваха едни и същи, без изменение повтарящи се картини. Първата изненада дойде, когато внезапно отказаха всички корабни автомати — щурманските и битовите прибори, командните апарати на анихиляторите. Всичко, свързано с електричеството, напълно замря.

Сега в тъмната пустош се носеше не могъщият кораб, способен свободно да променя структурата на пространството и така да осигурява свръхсветлинна скорост, а безжизнен сандък. За паниката на екипажа свидетелствуваха записките в бордовия дневник: и командирът Сергеев, и щурманът Борн се опитваха по авариен начин — с мастилена паста върху хартия — да предадат на човечеството вестта за беда. Но пастата се изпаряваше от листа, неизвестна сила изтриваше на другия ден всичко, записано вчера; само по следите,

останали от натиска на перото по страниците, можеше донякъде да се разбере какво са искали да съобщят на света командирът и щурманът.

На екрана се появиха дневниковите записи, тържественият глас на диктора скръбно четеше разкъсаните фрази: „Дяволско поле, всички автомати... Вероятно електрическо... Само по телескопа... Две планетки, нарекохме ги Сцила... отнася ни към Харибда... Всяка молекула на тялото е пронизана... Много е трудно люка с ръка... Така удивително прилича... Бедната Нели... Ние засега...“

— По-нататък страниците несъмнено са запълнени, но даже следите не се разбират — коментираше дикторът показаните чисти листи на дневника. — И едва на връщане, когато звездолетът явно е заобиколил опасната малка планета, наречена Харибда, отново се появяват записи и те отново свидетелствуват за объркването и отчаянието на екипажа.

На екрана светваха и угасваха отделни букви, дикторът четеше най-вероятната разшифровка: „... да изтърпим две седмици, когато всяка минута е ужасна... Борн възразява, той повярва... Убеден е, че анихиляцията няма да усили... Защо да се вярва!... Сега може анихиляторите... питам — защо... общото мнение — да!... Борн... веднъж спасени, отново... аз много рязко... Избяга с маймунката... последен запис — включваме...“

— Това наистина е последният запис — съобщи дикторът. — А ето как галактическата база „Орион“ е намерила „Цефей“.

Мъртвият кораб летеше срещу зрителите с безжизнени анихилятори и угасени ходови светлини. Той не отговаряше на позивните, не променяше скоростта си. От „Орион“ към него се устреми разузнавателен космолет — спасителите отваряха аварийните люкове и внимателно проникваха вътре. На екрана се появи страшната картина, която те са заварили на „Цефей“. Сергеев и старши механикът лежаха, останали без дъх, в кабината, ръцете им бяха вкопчени в лостовете — умирайки, командирът и неговият помощник конвултивно изключваха пуснатите анихилятори. Целият екипаж освен Борн беше на работните си места — и всички бяха мъртви. Борн се беше проснал на пода в салона; върху него, обхванала го с ръце, лежеше маймуната. И двамата бяха живи, но в безсъзнание.

Лекарят от „Орион“ изказал предположението, че екипажът е загинал от електрическо поражение на нервните клетки, на Земята

потвърдили диагнозата. Експертите единодушно се съгласили, че „Цефей“ е попаднал в мощно електрическо поле между загадъчните планети Харибда и Сцила и че то е блокирало механизмите на кораба. Описвайки траектория около Харибда, звездолетът излязъл в открытия космос. Екипажът, измъчен от електрическото изтезание, решил при първа възможност да се пуснат анихилаторите, за да се измъкнат по-скоро оттук. Единствен Борн възразявал срещу преждевременното включване на механизмите. Възможно било в момента на унищожаване на пространството да се получи силно сгъстяване на електрически потенциали вътре в кораба.

Изводът на експертите бил такъв — докато взаимодействието между пространството и полетата не се изясни всестранно, да не се изпращат нови звездолети в опасните райони.

— Изводът, който очевидно е желала Оли — каза Хенрих. Екранът угасна. — Да излезем, Рой.

— Искаш ли да се върнеш в института?

— Бих се поразходил из парка. Не зная ти как се чувствуваш, но на мене днес не ми е до работа.

— Аз също не съм машина и също имам нерви — намръщено отговори Рой.

8.

В централния парк на столицата винаги можеше да се намери пустинна алея. Празнично украсените кленове лека-полека ръсеха листа, макар до Седмицата на листопада да оставаха около три седмици. Хенрих хвана във въздуха едно малиново листо и го стисна в ръка. Отдавна Рой не беше виждал брат си толкова тъжен.

— Тази ужасна картина — парализираният щурман и така предано спасяващата го маймунка Нели... — каза Хенрих.

— Оли, Хенрих. Нели е загинала много преди това и вероятно трупът ѝ и до днес се върти някъде около злополучната Харибда.

— Да, Оли. Нима я нарекох Нели? И ето аз се опитвам да свържа мислите си в логическа верига, но си спомням тази картина и веригата се прекъсва. И започвам да съжалявам, че не съм живял преди сто години и не съм бил на „Цефей“. Двамата с Борн бихме убедили екипажа да се откаже от безразсъдното си решение — още неизлезли от електрическите полета, да включат анихиляторите на пространството. Защото гибелта е дошла именно с включването на анихиляторите.

— Ти надценяваш красноречието си, Хенрих. Щеше да ти се наложи да имаш работа с хора, обезумели от страдания. И самият ти също щеше да бъдеш измъчен почти до смърт. Едва ли такова състояние стимулира логическото мислене.

— Борн вероятно и сам не е разбирал напълно какво ги заплашва. Как мислиш, Оли владеела ли е тогава човешката реч? Могла ли е да разговаря с тях, както е разговаряла после с Джексън?

— Едва ли. Но навярно е имало някакъв начин за предаване на информация между нея и екипажа, иначе те не биха се измъкнали толкова далеко от Харибда, че да стане възможно включването на анихиляторите. По думите на Джексън щурманът казвал, че Оли е спасила всички. Последвалата трагедия явно се е изтрила от паметта му, но началото — как Оли извела кораба от електрическите полета — той запомнил.

— За това между другото свидетелствува записът: „Борн... веднъж спасени, отново...“ Изглежда, Борн е доказвал, че веднъж спасени, те отново искат да играят „ва банк“ с гибелта.

— Това не е най-тъмният момент в трагедията.

— Какво не ти е ясно, Рой?

— По-добре да кажа какво ми е ясно, за да отделя фактите от хипотезите. Първият установен факт — „Цефей“ е попаднал в електрическо поле, генерирано от Харибда или Сцила. На Харибда има цивилизация от разумни същества, подобни на нашите маймуни. Отличават се по това, че те, ако се изразим образно, се „хранят“ с електричество. Чудноватото съществуване на Оли при Джексън го доказва. Съгласен ли си?

— Аз бих прибавил, че харибдяните са същества не от биологичен, а от някакъв друг вид.

— Като работна хипотеза можем да приемем и това. Безспорен е важният извод — прякото общуване между хора и харибдяни е изключено. Което е добро за человека, за харибдянина е смърт. Контактът между тези две цивилизации е затруднен, макар и възможен — известно време Оли е живяла на Земята. Между другото харибдяните по-ясно от хората са разбирали опасността от пряк контакт. В съновидението на Джексън харибдяният — очевидно оператор в космическа станция — си скубе косите от отчаяние при приближаването на земния кораб. Към неоспоримите факти аз отнасям и високия морал на електрическите маймуни. Харибдяните са се опитали да спасят хората с цената на живота на един свой гражданин. С усиливане на полето те са могли да унищожат неканените гости, а вместо това те всячески, дори с риск за собственото си съществуване отслабвали гибелните за хората електрически потенциали.

— Не е доказано, че са отслабвали полетата си, Рой.

— Затова пък е доказано, че са изпратили на звездолета харибдяни — същата тази Оли. Записът „Много е трудно люка с ръка...“ говори за това, че астронавтите са пуснали Оли на борда, а тя се е опитала да изведе изгубилия управление кораб от опасната зона. И ако екипажът не е бил толкова измъчен, тя би успяла и в историята на човечеството би била вписана нова ярка страница — установяване на контакт с цивилизация на високоразвити, рицарски благородни същества.

— А как си обясняваш това, че са намерили Оли просната върху тялото на Борн?!

— Тя сигурно е знаела, че когато заработят аниhilаторите, ще се получи изтичане на напрежението на полето и се е опитала с тялото си да защити щурмана. Възможно е харибдяните да притежават свойствата на електрически екрани. А по-нататък всичко е просто. Видели загиналия екипаж, парализирания щурман, маймуната, спомнили си, че на звездолета е имало шимпанзе, и без да умуват дълго отъждествили харибдянината с него. А самата Оли не пожелала да разкрие природата си и така, непозната за човечеството, завършила краткия си път на Земята. Имаш ли възражения срещу такава концепция?

— Хайде да седнем — каза Хенрих.

Слабият вятър поклащаше клоните, дърветата шумяха. Хенрих разсеяно се любуваше на ярките листа, сипещи се по земята. След кратко мълчание той заговори.

— Струва ми се, че срещу твоята концепция би могла да възрази самата Оли. Какво значи — непозната за човечеството? Джексън е знал, че тя не е маймуна. Мисля, че развръзката на живота на Оли у Джексън е много по-драматична. Това е печална история, Рой. Не бих казал, че хората от онова време са се държали по най-добрая начин.

— Излиза, че стигнахме до обвинение срещу цялото човечество? Как ще наречем това съдебно дело: „Харибда срещу Земята“?

— Насмешките са излишни, Рой. Аз никого не обвинявам. Аз просто искам да се ориентирам в събития със стогодишна давност. И не съм съгласен, че са изпратили Оли само за да спаси изпадналия в беда звездолет. Тя е била упълномощен посланик, а не авариен механик. Тя е трябвало да завърже връзка с хората, така безразсъдно нахълтали в тяхното електрическо царство. Затова не напуснала звездолета, когато той започнал да се отдалечава от Харибда.

— Но тогава защо не се е разкрила на Земята?

— Имало е много причини. Още на звездолета Оли научила, че хората се различават по своята физическа природа от харибдяните. Трябвало не просто да направи контакт, а предварително да разработи система за безопасност, за да не стане общуването гибелно за двете страни. А на екипажа не му било до контакти, те жадували само едно — да се спасят! И умната електрическа маймуна тъжно се убедила, че

новите ѝ познати — Борн бил единственото изключение — се ръководят по-скоро от страстите на душата си, отколкото от логиката на разума.

— А на Земята, Хенрих? Нали човечеството не се намирало пред гибел, не било изпаднала в паника като екипажа на звездолета!

— Вероятно тя е искала първо да изучи хората, а после да им се разкрие. Разбира се, знаела е, че електрическите бури са изтрили всички дневникови записи и че диктофоните не работели — нямало да е лесно да се досетят коя е в действителност. Не се съмнявам също, че на Джексън тя се е представила веднага и цялото ѝ последвало поведение е плод на взаимното съгласие между тях.

— Дали е така, Хенрих?

— Спомни си гласа на Джексън, лицето му, спомни си всичко, което знаем за него. Той е бил обаятелен, добър, човек, който се увлича и често изпада в плен на фантазиите си. Не се съмнявам, че той пламенно е съчувствувал на бедственото положение на Оли и е направил всичко, за да облекчи съществуването ѝ на Земята. Затова отстъпил на настояването ѝ — никому да не разкрива що за същество живее при него.

— Но защо, Хенрих, защо?

— Помниш ли книгите, които четяла Оли? Тя се е опитвала сама да изучи възможностите за безопасно общуване между хора и харибдяни. На нея ѝ е било ясно, че хората не могат да живеят на Харибда. Самата тя на Земята вехнела. А какво би станало, ако човечеството тогава узнаеше за цивилизацията на Харибда? В онези години космическите открития идвали едно след друго, мирозданието ставало свое, близко. Незабавно биха подготвили нови експедиции към Харибда и тъй като тогава те не биха могли да бъдат подгответи по-добре, щяха само да донесат беда на нас и на харибдяните. Изучавайки хората и нашата наука, Оли разбрала, че не е дошло още времето за тясно общуване между тях и нас и се обрекла на доброволно затворничество. И ако аз днес не разговарях така строго със стария робот, не бихме научили, че Оли е говорела някакъв наш език, че е чела книги и е гледала телевизионни предавания, а гостите на Джексън подозирали, че забавната маймунка се заслушва в разговора им...

— И съновидението на Джексън, излъчено в ефира, било единствената информация, която тя разрешила да се даде на

човечеството?

— Точно така. Джексън Петров стигнал до извода, че е рано да се информира човечеството за реалната обстановка на Харибда и изобретил този нечуван дотогава начин на общуване. А може би Оли му го е подсказала — не е изключено на Харибда съновиденията да влизат в средствата за масова информация. Но на Земята странните видения на Джексън Петров били предназначени за потомците, те можели да бъдат оценени едва след векове. Именно с такава далечна цел той се възползвал от току-що изобретеното записване на съновиденията. Възможно е Джексън да не е и подозирал, че с това предаване слага основите на нов род изкуство — художествено съноворчество. Той може и да не е сънувал онзи сън, може това да са били разказите на Оли, представени като негово бълнуване. Той станал съноворец след триумфалния успех на първото си телевизионно предаване.

— Вероятно все пак това е бил сън — каза Рой. — Джексън бил известен тъкмо с това, че мозъкът му непрекъснато раждал поразително ярки сънища. Завладян от събитията на Харибда, той мислел за тях и наяве, и насян. Но защо после не е включвал това съновидение в сборниците си?

— Защото Оли се интересувала от телевизионни предавания. Аз видях върху регулаторите не стереоекрана следи от ноктенцата й. Разбира се, тя е била най-внимателният зрител на онова предаване.

— Тук има логика — неочекваният успех на съновидението заплашвал с преждевременно разкриване на тайната и тя помолила Джексън да не транслира повече тази картина. А той, за да отвлече вниманието от първото предаване, се съгласил и по-нататък да публикува своите сънища и, може да се каже, по неволя станал създател на нов художествен жанр.

— Да, сигурно е така.

Братята замълчаха. Вятърът се усилваше, липите и кленовете шумяха. Небето потъмня, в гъстия листак светнаха лампички. Хенрих обичаше сухата студена есен повече от всички други сезони, особено такива вечери в алеите, призрачно осветени от грейналите дървета.

Рой върна брат си към темата на разговора:

— Ние не си изяснихме всичко, Хенрих. Аз бих казал, даже, че тъмнината се сгъсти. Вярно, научихме много нови неща за Джексън

Петров, за създаденото от него изкуство и за маймунката Оли. Анализирайки полу забравени факти, доказахме съществуването на разумна цивилизация в близките райони на Галактиката, връзките, с която биха могли да се възстановят, но вече основани на взаимна безопасност.

— Според тебе това незначително ли е?

— Значително е. Но тези факти са попътни открития. А онова, заради което ти предприе цялото издирване, не е изяснено.

— Говориш за съновидението на Артемев?

— Да. Защо тази твърде важна, както сега разбираме, информация на Джексън, нещо като закодирана междузвездна нота, след сто години е възникнала отново в обърканото съзнание на някакъв...

— А нима ти не предложи пръв решението на тази загадка? — Хенрих се прозя; след болестта той бързо се изморяваше. — Артур лъже, той познава Джексън.

— Отказвам се от такава опростена хипотеза. В съновидението се съдържа толкова важна информация, че всяко повърхностно предположение е опасно. Има някакви особени причини, поради които напомнят на човечеството за това отдавнашно събитие.

— Ако Оли беше жива... А представяш ли си да не е умряла, Рой?

— Това може да се провери. Гробът ѝ сигурно е известен. Но аз бих изследвал Артемев.

— Защо?

— За да получа пълна картина на мозъчната му дейност — структура на излъчванията, подсъзнателната сфера...

— Разбира се, можем да го помолим. Ако сънотворецът сериозно е заинтересован, ще се съгласи на всякакво изследване... Какво се е случило, Рой?

— Мислопредаване от Арман! — Рой измъкна от джоба си предавателя.

— Но какво се е случило? — Хенрих изплашено скочи.

Рой пребледня, предавателят в ръката му трепереше.

— Андрей е в беда! Молят ни незабавно да отидем.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА
ДАЛЕЧНИЯТ КЪЛБОВИДЕН ЗВЕЗДЕН
КУП...

1.

Лабораторията на Андрей заемаше един от корпусите на Института по космическа физика. Тук се помещаваха командните механизми, оперативните зали, централното табло. Шифровъчните апарати бяха изнесени в отделно здание, девет десети от което се намираха под земята. Когато Рой и Хенрих дотичаха до командния пулт, където Андрей беше устроил работния си кабинет, около него имаше група работници на лабораторията, сред тях — директорът на института и Арман.

— Андрей е жив, но е зле, сега ще го изнесат — каза Арман.

Той още не се беше оправил от понесения шок, тъмното му лице беше пепелявосиво.

Никой не знаеше какво точно е станало. Арман се намирал в оперативната зала, когато в помещението с таблата гръмнало. Взривът не бил силен, чул се вопъл на Андрей: „Какъв ужас!“ Сътрудниците се хвърлили към помещението. Андрей лежал на пода в безсъзнание. Извиканите лекари отпратили всички навън.

До пулта приближи президентът на Академията на науките Боячек и отведе Рой настани.

— Нещастията идват едно след друго — каза силно разстроен той. — Навлязохме в етап на несполуки. Случилото се на Марс още ли не е изяснено?

Рой мрачно гледаше подтиснатия президент — сигурно не му беше леко, от него се искаха ясни резултати, а той възлагаше всичките си надежди на разследването, стигнало до задънена улица.

— Няма ли връзка между тези събития? — продължи Боячек. — Аз не съм физик, но ми се струва, че едното произшествие някак кореспондира с другото.

— Възможно е да има връзка — сдържано каза Рой, — но засега не сме я доказали. Наистина открихме интересни факти за непозната чуждозвездна цивилизация, но за тях ще ви информирам по-късно.

Отвътре се изтърколи санитарна количка, на нея лежеше Андрей. Президентът спря лекаря, който вървеше отзад.

— Силно нервно сътресение, такава е предварителната диагноза — отговори лекарят. — Аз бих казал — нервен взрив.

— Ще живее ли Коритин?

— Засега успяваме да поддържаме живота му — и на това сме благодарни.

Санитарната количка се отдалечи. Боячек попита директора може ли да се влиза в помещението или трябва да почакат, докато се приключи с фотографирането. Директорът отговори, че във всички помещения са поставени обзорни телевизионни датчици. Наистина Коритин изключвал своя, обяснявайки, че не може да се съсредоточи, когато го наблюдават. Но сега всеки детайл многократно е фиксиран на лентата. Президентът пръв прекрачи вътре.

— Не виждам повреди — каза той, като се огледа.

Командната зала беше получила названието си от таблата с прибори, дублиращи командните апарати в оперативните зали. За разлика от лабораторията на Рой, отрупана с механизми, при Андрей нямаше нищо освен маса, над нея — стереоекран и самопишещи уреди по таблата. В средата на стаята имаше още някакво четириъгълно съоръжение с телескопично око и въртящо се кресло.

— Коритин рядко прибягваше до экрана, той предпочиташе оптическия мерник — директорът показа апарата с телескопичното око. — Нещастietо стана по време на разшифровката на сигналите от звездния куп Кентавър-3.

— Тук ли са всички? — Боячек огледа влезлите сътрудници на лабораторията. — Нека възстановим картината на произшествието.

— Да чуем записа — предложи директорът.

Телевизионното наблюдение над командната зала било изключено, но звукова връзка поддържали. Коритин давал разпореждания на глас.

Хенрих седна пред таблото, до него застанаха Рой и Арман. На екрана се появи изображение на оперативната зала, сътрудниците работеха пред пултовете. От време на време гласът на невидимия Андрей искаше да се намалят или усилят сигналите. В четири часа и тридесет и две минути, когато се извършвала интензивна обработка на непрекъснато приеманото светлинно излъчване от Кентавър-3, внезапно се раздаде възхитеният глас на Андрей: „Най-после!“, още след минута: „Е, това се казва!“, почти непосредствено след него ново

възклицание, този път ядосано: „Не, не успяхме!“ и още след три минути мълчание — волъл: „Какъв ужас! Помогнете!“ Викът беше пълен с отчаяние и едва разбираем, сякаш нещо беше притиснало Андрей.

Хенрих се надигна и отново се отпусна — всичко в него се устреми да отговори на този кратък изплакан призив.

Рой мълчаливо сложи ръка на рамото на брат си.

— И това е всичко — мрачно каза директорът. — Още първият разшифрован сигнал се оказа гибелен. За щастие на останалите Коритин водеше разшифроването сам. Неотдавна той подаде рапорт, че докато не се убеди в безопасността на приемането, няма да допусне никого в командната зала.

— Запазен ли е записът на сигнала, чиято разшифровка е довела до катастрофата? — попита Боячек.

— Да, разбира се.

— И може отново да се направи опит за разшифроването ѝ?

— Да, разбира се.

— В същата последователност, в същото темпо?

— В същата последователност, в същото темпо. И вероятно със същия резултат — и новият наблюдател ще пострада загадъчно като Коритин.

Президентът се замисли.

— И все пак разшифровката трябва да се повтори. Явно тези сигнали се генерират от високоразвита цивилизация. Възможно е тя да е враждебно настроена към всичко живо и като приказен джин да изпраща гибел на всеки, който се опита да се запознае с нея. Но и така да е, ние сме длъжни да установим от какъв характер е опасността, която заплашва човечеството.

Той погледна Рой. Рой се намръщи:

— Вие искате да възложите и тази задача на нашата лаборатория? Не стават ли много задачите?

— А кой друг може да направи такива изследвания? — попита президентът. — Вие сте специалисти по неочакваните явления в Космоса, другите лаборатории работят по предварително определена тематика.

Рой не се колеба дълго.

— Добре, ще се заемем с това. Андрей е наш приятел, нещастието с него ни засяга отблизо. Освен това съгласен съм, че произшествията в последно време имат някаква обща основа.

Скоро Рой помоли за разрешение да се оттегли. Арман излезе с него.

— Не мога да се съсредоточа сред хора — оплака се Рой. — Понякога завиждам на Хенрих — той е способен да размишлява във всяка обстановка, стига да е увлечен. И мислите му текат леко и стремително. А аз съм бавен, мудно мисля.

Арман прояви интерес какво са открили в Музея на Джексън.

— Трябва да се провери трупът на маймунката — каза той, след като изслуша Рой. — Това ще направим с гаматърсачи, без да отваряме гробовете. Мисля, че ще успеем да уговорим и Артемев за изследване. Ако не възразяваш, с това ще се заема аз.

2.

В съзнанието на Андрей не се появяваха нито ясни мисли, нито никакви видения; мозъкът ту се събуждаше — слабичко пулсиращо излъчване свидетелствуващо, че клетките живеят, — ту отново потъваше в дръмка. „Живот на най-ниското енергетично равнище“ — така формулира състоянието му електронният лекар.

— За малко да си замине момчето — отговори главният лекар на университетската клиника Кон Араки, когато го попитаха за пострадалия. Араки беше човек и се изказваше с естествената за човека неточност.

И ако отначало Рой таеше надежда, че Андрей ще дойде в съзнание и ще помогне в изясняването на новото произшествие, то скоро той се раздели с нея. Точно така каза на Хенрих и Арман, които се появиха след поредния му разговор с лекарите.

— Затова пък има новини за маймунката! — каза Арман.

— И не само за нея, приятелю Рой, но и за Спенсер, Харисън и сънтовреца Артемев!

— Започнете от маймунката — каза Рой. — В какво състояние е трупът? На прах? Все пак от смъртта ѝ са минали сто години.

— Маймунката я няма. В ковчега, в който са я погребали, няма никакви останки.

Рой с недоумение погледна Хенрих. Брат му се усмихваше и мълчеше. Това беше любимата му поза по време на общ разговор — да слуша внимателно всички, да се усмихва на никакви свои мисли, а ако се намеси в разговора, то ще е само по въпроси, по които не може да премълчи.

— Излиза, че Джексън е погребал празен ковчег?

— Тяло е имало, но за сто години се е изпарило.

— Изгнило е, така са казвали някога, Арман. Груба думичка, но точна. Не виждам причини да се отказваме от нея.

— Има такива причини. В случая не става въпрос за гниене, а за изпарение, или по-точно — сублимация. По стените на ковчега се е образувал плътен като емайл налеп и това е всичко, което е останало от

Оли. Но ти чу само част от новината, Рой, и то не най-важната. Химическият анализ на утайката показа, че Оли е имала не въглеродо-водородо-кислороден състав като земните същества, а кобалто-стронциево-хелиев.

— Е, ние и по-рано предполагахме, че Оли е извънземен гост — каза Рой. — А какво става със Спенсер и Харисън?

Арман явно се канеше да поднесе най-важната си новина.

— Помниш ли странното явление, което Винклер беше забелязал на Марс?

— Тялото на Спенсер там бързо изсъхаше. Нима и в консервиращата атмосфера...

— Да, Рой, същото явление като при Оли. Тялото на Спенсер се изпаряваше и утаяваше по вътрешните стени на саркофага. И ако Араки не беше предприел по-действени мерки за консервация, Спенсер скоро би се превърнал в какавида.

— А Харисън? — развълнувано попита Рой. — Разбираш ли колко важно е за нас да запазим напълно поне Харисън?

Арман го успокои. Тялото на Харисън не сублимирало, сега спряло и изсъхването на Спенсер. Между другото изсъхването или мумифицирането, както нарече това явление Араки, е неточен термин, той характеризира само началото на процеса, когато водата се изпарява от клетките на тялото.

— Но тази вода е деветдесет процента — възрази Рой. — Напълно достатъчно, за да може загубата ѝ непоправимо да промени облика...

Арман потвърди с кимване, че е точно така. Примерът с Оли показва — процесът няма да спре до изпаряването. Несъмнено без мощните консервиращи средства Спенсър, а вероятно и Харисън, ще сублимират без остатък, тоест ще се превърнат накрая в пълтна като емайл утайка, равномерно покриваща вътрешните стени на ковчезите им.

— Почакай, Рой! — извика Арман, преди той да успее да му възрази. — Зная какво ще кажеш — Оли не е човек, с нея това е възможно, а Спенсер и Харисън са хора; твърдата основа на човешкото тяло се разсипва на прах, но не се изпарява. И така, чуй най-поразителното. Клетъчната структура на Спенсър и Харисън значително се отличава от човешката!

И Арман тържествуващо съобщи, че не се е задоволил с установяването на сублимацията на Спенсер и Харисън, а направил и химически анализ. До детайлно изучаване на клетките още не е стигнал, такова изследване не може да се направи набързо, но има вече обща представа за елементите, от които се състоят телата на загиналите. Химическият състав на телата на Спенсер и Харисън съществено се различава от състава на кобалто-стронциевата Оли, но не съвпада и с човешкия. И главното различие — в тялото на Спенсер има три пъти повече хелий, четири пъти повече стронций, осем пъти повече кобалт и фосфор, отколкото у нормалния човек. Същите съотношения, само че количествено по-слаби, са измерени и у Харисън.

Докато Арман изреждаше новооткритите факти, Рой внимателно го наблюдаваше.

— Това всичките ти новини ли са? Очаквам най-изумителната. Нима и Артемев...

— Е, не, той си е човек! — Арман се разсмя, мисълта, че сънтворецът е с извънземна структура, му се стори забавна. — Между другото той с желание се съгласи да се подложи на изследване. Но и тук има изненада — въlnовата характеристика на „Горили пред космическия пулт“ рязко се различава от типичната за Артемев, но затова пък с всичките си вълни и обертонове...

Рой прекъсна Арман:

— Досещам се. Съвпада с характеристика на бълнуването на Хенрих и с излъчването, генерирано от мозъка на Харисън?

— Абсолютно вярно! — Арман възклика с възторг: — Най-накрая ситуацията се изяснява! Защо не се радваш, Рой?

Рой натисна копчето. Сляпата външна стена стана прозрачна, но проницаема за звуците, превърна се в огромен прозорец. Рой приближи до него.

От двадесет и четвъртия етаж се откриваше хубав изглед към северния сектор на Големия булеварден пръстен — разноцветни стоецажни здания, мостове над улиците и площадите, малки площадки за кацане на авиетки по покривите и терасите. По мостовете се движеха хора, гонеха се весели момченца и момиченца; тези пътища, прокарани на главозамайваща височина, отдавна служеха за свободно тичане и разходки, обичаха ги повече от пустинните алеи в парковете и

булевардите — от тях се откриваше величественият пейзаж на огромния град.

И навсякъде, където и да погледнеше Рой, във въздуха се носеха авиетки — стотици, хиляди авиетки, многоцветни, ярки, безшумни, стремителни, сигурни. За безопасността на полетите им следяха автоматични диспечери. В Столицата хората бяха свикнали да живеят в три измерения. Те предпочитаха височината пред земната повърхност — само се докосваха до нея, за да литнат веднага нагоре. А сред тях, сред петнадесетте милиона весели, енергични, трудолюбиви жители на Столицата съвсем доскоро са се движили странни същества, псевдохора, маски сред лицата... Защо се бяха появили? Какво носеха в себе си?

Даже тук, на осемдесетметрова височина, се чуваха птичи гласове и шумът на дърветата по булеварда — над него се издигаше зданието на института. Вчера метеоролозите обявиха в Столицата началото на есенния сезон, засега са пуснати по-слаби ветрове, „пейзажни, а не делови“ — така ги наричаха иронично. След седмица, в първия ден на Седмицата на листопада, приятното ще се съчетае с полезното — ще бъде даден старт на есенните бури, над земята като полуреди ще се вдигнат изсъхнали листа, над водите ще се разиграят урагани, милиони хора ще се вдигнат над горите и морето, за да се насладят на освежения въздух и да се полюбуват на разсипващите яркия си накит корони, на белите вълни на прибоите. Обикновена есенна картина, за нея предварително съобщават подробности в метеографиката, така е вече почти четиридесет години, така ще бъде и тази година.

А след живописния листопад ще рукат дъждове — също планирана влажност. Толкова молби имаше от разни сибарити^[1] поне да се поукроят небесните простори, щом като не се приема искането им за вечна пролет — не, човечеството не пожела да промени традицията; щом е есен, нека има студ и киша, на мнозина се харесва и такова време. И тази година всичко ще бъде както през миналите години, животът на Земята улегна, големи промени сега стават само на планетите, там е пренесена основната активност на човечеството, там могат да се очакват и непредвидени неща, на Земята всичко е планирано до детайли.

И ето я абсолютно непредвидената изненада — псевдохора сред хората! Да, разбира се, ситуацията се изясняваше. Но светлината, озарила мрака, криеше в себе си повече загадки от самия мрак. Арман има трескава мисъл, той убедено отстоява всичко, което логично произтича от предпоставките или фактите, не го спира невероятността на следствията, неочекваността на изводите.

Но кое е всъщност невероятното и неочекваното? Случило се е онова, което отдавна очакваха. Още в древната литература са описани срещи с извънземни същества, това е била любима тема — идването на чуждозвездни жители на Земята, появяването на разузнавачи от други цивилизации сред хората. На практика ставаше по друг начин — едва през миналия век космонавтите откриха разумни същества в най-близките райони на Галактиката, но тамошните същества далеч отстъпваха на хората в развитието си. Наистина Андрей доказва, че сме влезли във връзка с цивилизацията, която безкрайно превъзхожда нашата по могъщество, но тя е отчайващо далече, съвсем не е звезден съсед...

Хенрих тихо каза:

— Какво толкова те изненадва? Запознанството с Оли доказва, че още преди сто години са ни посещавали чуждозвездни жители.

Рой се върна на мястото си, изключи прозрачната стена и мрачно възрази:

— Няя ние сме довели на Земята. Спенсер и Харисън не са пренесени. Псевдохората са се появили сами. Неразумно е да се мисли, че появата им е стихийно явление. Пребиваването им на Земята трябва да има някаква цел.

— И какво е твоето мнение, Рой?

— Злото! — твърдо отговори Рой. — Присъствието на Спенсер доведе до аварията на кораба. Харисън прониква в лабораторията на Андрей — Андрей едва не загина.

— Но Харисън се самоуби — отбеляза Арман. Той явно не споделяше мнението на Рой. — И преди смъртта си изпрати в болното съзнание на Хенрих много важни за човечеството математически истиини.

— Аз не зная защо се е самоубил. А колкото до истините — ти сам каза: „в болното съзнание“. Защо не в здравото? Защо сам не е публикувал откритията си? Примерът ти доказва тъкмо това, Арман, че

доброто се е реализирало във формата на болест, че носи в себе си ненормалност. А това значи, че в нормалното си битие Спенсер и Харисън са били носители на злото за разлика от Оли, за която не мога да кажа това.

— Ти смяташ, че Оли и те са пратеници на една и съща цивилизация?

— Не се наемам нито да го твърдя, нито да го отричам. Арман, получаваш особена задача. Ние с Хенрих ще изясняваме какви все пак депеши ни отправя тайнствената цивилизация от Кентавър, а ти се заеми с издирването на нови псевдохора. Продължавай проверката на мозъчните излъчвания. И особено търси такива, които по характеристиката си...

— ... съвпадат с виденията на Хенрих и сънищата на Артемев, нали? Ще бъде изпълнено! — Когато получаваше ясни задачи, Арман също отговаряше ясно.

[1] Сибарит — човек, който води разкошен и разпуснат живот (бел.пр.) ↑

3.

Директорът сложи фотографията на масата.

— Разшифровката ще се проектира на еcran. Ето снимка на Кентавър-3.

Това беше обикновен кълбовиден звезден куп, каквото има над сто по периферията на Галактиката с диаметър около четиридесет парсека. В този сравнително неголям обем бяха преброени почти сто и петдесет хиляди много ярки звезди.

— За вас работят всички механизми на института — повтори директорът. — Всичките ви нареддания незабавно ще бъдат изпълнявани.

Той си отиде и Рой застана пред пулта, разположен плътно до „едноокия“ апарат, с който е работил Андрей — сега върху него беше надянат калъф. Рой се обърна към Хенрих.

— Започваме ли?

— Покажи дешифратора — помоли Хенрих.

Рой подаде изображението на дешифратора. Сложна метална решетка отделяше екрана от хората, между пръчките й пулсираше защитно поле. При опасност защитното поле се усилваше и ставаше непроницаемо. Решетката беше нововъведение, Андрей беше работил без нея.

На екрана се показа нисък купол, нечия невидима ръка го отвори, засветиха механизмите, монтирани в подземието. Те бяха много — големи и малки, напомняха бъчви, удължени с тръби — огромен енергетичен завод, запълнил площ от тридесет хектара. Фотоните, уловени по време на почти мигновената снимка на кълбовидния звезден куп Кентавър-3, трябваше да пробягат по вътрешностите на всички тази механизми, тук те се класифицираха, подлагаха се на действието на гравитационни, ротонни и много други вече известни, а може би и още неизвестни съпътстващи ги полета.

Хенрих си представяше как Андрей е прехвърлял хиляди вариации на полета в дешифратора, опитвайки се да улови присъствието на предусетения от него свръхсветлинен куриер. Андрей

беше прекарал зад пулта, където сега седеше Рой, няколко години, беше проверил навсярно милиони комбинации, докато една от тях най-после дала резултат. Какъв е този резултат? Как загадъчният свръхсветлинен куриер е влязъл във взаимодействие с полетата на десифратора? Какви явления са се породили при това? Доколко са важни и доколко — опасни?

— Може би ще се откъснеш от мислите си? — попита Рой.

— Започвай — каза Хенрих.

На екрана кълбовидният звезден куп Кентавър-3 беше по-голям и по-ярък, отколкото на снимката, но отделните звезди, както и преди, се губеха в общата светеща маса. А после звездният куп започна да се движи, да набъбва, да се разпада на хиляди светила — и изведнъж угасна. Тъмнината, покрила екрана, след части от секундата се смени с нощен пейзаж — такова красиво звездно небе, че Хенрих възклика възторжено, даже Рой възхитено измърмори нещо. Нито на Земята, нито по време на космическите си странствования в околностите на Слънцето братята не бяха срещали такава великолепна гледка.

На небето пламтяха десетки хиляди блестящи точки, сред тях тревожно сияеха светила, големи колкото орех — бели, зеленикави, червени, тъмновиолетови... Имаше и звезди с размерите на земната Луна; Хенрих наброи четиридесет и три такива, четиринаесет от тях образуваха причудливо многоцветно съзвездие.

— Да можехме да го видим, Рой! — прошепна Хенрих и гласът му трепна.

— Ти и така го виждаш — отговори Рой. — При това отвътре. Предаването явно става от една от вътрешните звезди.

Картината на звездния куп отново се измени, звездите потъмняваха и изчезваха. Само една продължаваше да сияе — обикновена звездичка, не по-голяма от грахово зърно; тя се губеше редом до другите светила, макар че беше по-ярка от Сириус. Скоро сиянието ѝ стана променливо, тя ту се свиваше, ту се разширяваше, ту ярко светваше, ту почти изгасваше. А на екрана възникна шифрограма — светещият зигзаг очертаваше върхове и падини и отново върхове — редуването им образуваше фразата: две-две-четири; две-две-четири... След това екранът угасна.

— Да спрем за момент — помоли Хенрих. — Формулата две-две-четири наистина прилича на позивни. Не ти ли се струва, че тъкмо

тази променяща яркостта си звезда играе ролята на предавателна станция?

— Аз също си го помислих. И докато ти се любуваше на звездата, поисках разшифровка на пулсацията ѝ. Дешифраторите не откриват разумна информация в колебанията на яркостта.

— Аз не казвам, че предаването на информация се осъществява чрез колебанията на яркостта на звездата — това би противоречало на теорията на Андрей за свръхсветлинния куриер на телевизионната връзка — но променливата яркост не е ли следствие от предаването? Иначе защо ни показват звездата ту в спокойно, ту във възбудено състояние?

— Може би си прав. Но представяш ли си колко могъща трябва да е тази цивилизация, щом е способна да превърне една звезда в сигнален фар!

Няколко минути минаха в тъмнина, после се появи нова картина.

Това несъмнено беше изкуствено съоръжение, но голямо колкото планета. Отначало го изобразиха схематично — в центъра беше същата пулсираща звезда, а около нея се въртяха седем планети — шест кръгли тела и едно дискообразно, шест естествени и едно изкуствено.

— Показват мащаба — каза Рой.

Изкуствената планета зае целия екран, сега тя приличаше на исполински човешки дом с надстройки, пристройки, покрити проходи от корпус в корпус.

Рой отбеляза, че ако тя се обитава от живи същества, всяко от тях би трябвало да бъде пет километра високо.

Жителите на тази планета-дом бяха дълги, а не високи. От едната кула потече нещо и се заизвива между постройките и пристройките — между изкуствените съоръжения сякаш струеше река. Когато съществото изтече цялото, се видя, че то започва с ярко искряща глава и завършва с блестяща опашка. На главата му се извисява островърха корона, падащите от нея мълнии мрачно озаряваха тъмната повърхност на планетата-дом. На опашката също се виждаха зъби, но по-малки и не изхвърляха мълнии. Рой каза, че короната е енергетично устройство, а опашката — приемателна и предавателна станция.

Рекообразното същество стигна до едно кълбо върху покрива на ниска постройка, запълзя нагоре по стената — мълниите все по-често падаха от гребените му, сега те бяха по-едри и по-ярки — и започна да

се влива в кълбото; първо изчезна главата с короната, после се вмъкна толовището с опашката. И на покрива отново стоеше само кълбото, виждаше се, че е метално, толкова силно отразяваше светлината.

Скоро кълбото отлетя в пространството. То се отдалечаваше от странната планета, като заобикаляше ту едно, ту друго светило — Рой възхитено прошепна, че управлението на космическите апарати в този свят е съвършено — и спря на тази планета, която беше най-близка до централната звезда. Сега вече се виждаше и тя — звезда от клас В, синкавобяла като Вега, по външния си вид от рода на ранните гиганти, в началото на звездната еволюция.

Кълбото се спусна на повърхността на новата планета, наоколо имаше и други — около петдесет на видимата страна, но очевидно имаше и на невидимата; кълбетата никъде не бяха на куп.

Планетката напомняше Марс — жълта камениста пустиня. Но се и различаваше от него — на повърхността в строен ред се издигаха кули, подобни на гигантски рога.

Живата река започна да се излива от кълбото — главата с короната, виещото се толовище, опашката със стърчащите като ограда антени. Чудноватото същество още не беше успяло да изтече напълно, когато главата се вля в някакъв отвор на повърхността на планетата и след нея там започна да се вмъква и толовището. Рой подхвана някаква шега, че кентавряните на родната си планетка са реки, в кълбовидните си космически кораби — езера, а на станциите за приземяване се превръщат във водопади, но не успя да я завърши. Всички кули изведнъж запулсираха. Те се разширяваха, заприличаваха на бъчви, протягаха се, отново се разширяваха. И сякаш под въздействие на тяхната пулсация звездата започна да се нагрява. Тя и преди имаше огромна светимост — хиляди пъти по-ярка от Слънцето, — сега светимостта ѝ се увеличаваше милиони пъти, звездата набъбваше, летеше към своите планети — голяма колкото орех в началото, сега тя се превърна в чиния, продължи да лети по-нататък... Рой усили защитното поле, защото мъртвешки-синият пожар, запламтял на екрана, стана нетърпимо ярък.

Изведнъж цялата картина поразително се измени. Звездата и планетите изчезнаха. На екрана отново затанцуваха черните върхове, подреждайки се в предишната формула — две-две-четири. Хенрих развлнувано прошепна, че истинското предаване едва сега започва,

всичко останало е било своеобразна визитна картичка, просто уведомяване на далечните кореспонденти, че в недрата на един звезден куп съществува високоразвита цивилизация. Тя изглежда така и така, и се държи така и така. Рой измърмори, че осмислено предаване засега няма, изображенията на екрана по-скоро напомнят хаотично преплитане на случайно възникнали геометрични фигури.

Но само след минута той призна, че в танцуващите на екрана фигури все пак има някакъв смисъл. Сред тях се появяваха отчетливи триъгълници и елипси, пречупени линии; бързо преминаваха светещи кълбета, внезапно нещо мътно, с формата на гигантска сепия запълни целия екран. Хенрих възклика, че мътното петно напомня обикновена клетка. Рой искаше да възрази, но не успя, петното изчезна; на екрана пулсираше ново образувание, то приличаше на обикновен и много елементарен кристал, но едва братята се съгласиха, че това е кристал, когато от него се посипаха лъчи, кристалът се взриви и изчезна в черен дим, прорязан от искри, сега той стана епицентър на взрива, разшири се на всички страни и се устреми от екрана към залата.

Това предаване се прекъсна също така внезапно, както и започна. Екранът потъмня. Безстрастният електронен глас на дешифратора съобщи, че от светлинния поток, обработен в апаратите, е дешифрирана една милиардна част от секундата. Следващият интервал, примерно от две секунди е толкова сложен, че засега не се поддава на никакво дешифриране, но завършва със същите позивни: две-две-четири, две-две-четири.

Рой изключи екрана и с удивление погледна брат си:

— Знаеш ли какво ми напомня тази фантасмагория? Виденията, които те измъчваха по време на болестта!

Хенрих със съмнение погледна беля екран.

— Аз не помни виденията си.

— Затова пък те се запечатаха в моята памет. Аз, разбира се, не говоря за видението, с което ти изведенъж се превърна в забележителен математик, а за безсмислените образи, които преминаваха през мозъка ти.

— Всеки хаос, на екрана или в мозъка, ни се струва един и същ. Само специалистът по антологика Харисън би могъл да класифицира различните видове хаос, но Харисън е мъртъв. Включи екрана, Рой.

Рой се бавеше. Той си спомни възклицието на Андрей: „Какъв ужас!“ Дали този вик не се отнасяше до следващата разшифровка? Ако това е така, то картините, които им предстои да видят, носят в себе си опасност. Не напразно Андрей веднага закрещял: „Помогнете!“

— Не е там причината! — нетърпеливо подхвърли Хенрих.

— Сигурен ли си?

— Сигурен съм. Андрей не е викал за себе си. Той, разбира се, е видял в своя прибор нещо страшно, затова възкликнал: „Какъв ужас!“ Но призовът „Помогнете!“ бил непроизволен, така викат хората, когато някой е в беда, а те самите не могат да помогнат. Андрей не се дърпал от апарата, а с цялото си лице се е притискал до него, затова викът е прозвучал така глухо. Не се беспокой, ние ще бъдем по- внимателни. Включвай, включвай!

4.

И веднага на екрана светна картината на катастрофата, разразила се някъде в недрата на кълбовидния звезден куп.

Звездата с големина на орех се разширяваше и нагряваше до нетърпимост. Този път в набъбането ѝ имаше нещо зловещо. В него липсваше мярката, това вече не беше хармонична пулсация — работа на космическа предавателна станция, — а нещо стихийно. Звездата престана да се подчинява. Тя се носеше към своите планети, за да ги превърне в плазма. Движението ѝ не беше вече послание на една богата със знания цивилизация — това беше картина на гибелта.

На екрана отново се появи планетата-здание — тя ярко пламтеше и безжалостно се разрушаваше. От недрата на горящата планета се изстреляха навън като огнени фонтани доскоро величествено плаващите кентавряни. Те загиваха, устремени към кълбовидните си кораби, някои успяваха да се влеят там напълно или отчасти, корабите отлитаха, отдалечаваха се от планетата, но и далеч от гибелта алчният пламък ги превръщаше във факел, летящ в тъмната пустош, после факелът гаснеше, само бледо плазмено облаче продължаваше да се носи в Космоса. А на повърхността изскачаха все нови и нови кентавряни; те бяха много повече от кълбетата, ни един не успява да изтече до кораба си. А след още някое време — за гледката на екрана това беше интервал от няколко секунди — вече не се появяваше нито един, само облачета пара излизаха ту тук, ту там от гъбините, плътни, разноцветни, бързо разпръскващи се... И хората, вцепенени, вперили очи в страшната картина, разбираха, че всяко облаче, излетяло нагоре, е още един загинал в недрата на планетата неин жител.

— Какъв ужас! — потресено промълви Хенрих.

И сякаш в отговор космическото здание изчезна от екрана и отново се появи планетата с кулите рога. Взривеното светило се носеше към нея, борбата между разума и стихията продължаваше. Звездата набираше скорост, управляващата планета отчаяно се опитваше да я вкара в режима. Всички кули пулсираха и бързо сменяха формата си. В един миг изглеждаше, че разумът ще победи и ще сложи

юздите на развилнялата се стихия. Пулсацията на кулите достигна предела си — и в отговор все по-явно, продължавайки да увеличава скоростта си, пулсираше звездата. Тя все още се разширяваше, но по-бавно и на тласъци; тласъците постепенно влизаха в ритъма на кулите, това вече беше синхронизация. Вероятно в този миг Андрей беше викнал: „Помогнете!“

Минутната надежда изчезна, нов взрив прекъсна пулсацията. Братята видяха как регулиращата планета се разпада и цялата се превръща в пламък, дим и газ. А в пламъка и дима, като бавно се накланяха и рушаха, кулите продължаваха да пулсират...

Екранът угасна. Други разшифровани предавания нямаше.

ГЛАВА ПЕТА

ПРОБЛЕМЪТ НА СЕМЕЛА И ЗЕВС

1.

Рой с вълнение се вглеждаше в бледото лице на Андрей. Седем дена, седем дълги дена то беше само безжизнена маска, отливка, вкаменила едно от хилядите непрекъснато променящи се изражения на това удивително подвижно преди лице — застинала гримаса на страдание и болка. Сега кръвта се връщаше към бузите, клепачите затрептяха, дишането стана по-дълбоко.

Араки предупредително сложи ръка на рамото на Рой и властно прошепна:

— Запазете спокойствие! Той не трябва да види, че се вълнувате.

Рой се облегна в креслото и се постара с усилие извиканата му усмивка да не изглежда измъчена. Андрей безучастно гледаше в тавана. Погледът му беше празен и отчужден. Болният беше вече в съзнание, но все още потънал в себе си. Той полека-лека свикваше с тялото си. Трябваше най-напред да осъзнае, че съществува, и едва след това да запита как и при кого? Всичко вървеше както предсказа Араки. След около пет минути Андрей ще се озърне и ще познае Рой: трябва да се чака търпеливо.

Само след минута Андрей обърна глава, погледна Рой — в началото със същото безразличие, а после с постепенно нарастващ интерес. В празния му поглед внезапно се появи учудване — първото смислено изражение, което означаваше завръщането на болния от небитието. Съзнанието му изведнъж се пробуди. Андрей се надигна в леглото. Рой и Араки бързо го хванаха за раменете и го принудиха да легне отново — не трябваше да прави резки движения.

Радостно изненадан, Андрей прошепна слабо и дрезгаво, но разбирамо:

— Виж ти, жив! А аз мислех, че съм загинал!

— Ако беше загинал, за нищо нямаше да мислиш — приятелски възрази Рой.

Араки направи предупредителен жест. Рой му отговори с очи, че ще спазва поставените условия. Араки мрачно се усмихна и поклати глава. Условията не се изпълняваха, твърде много радост звучеше в

думите на Рой и по-нататък явно щеше да бъде същото. Араки впрочем сам вече не беше сигурен дали това, което преди намираше за правилно, е наистина най-доброто — болният дойде в съзнание неочеквано бързо.

— Рой, апаратурата? Не е ли пострадала? Такъв удар! — шепнеше Андрей.

— Нанесен е страшен удар — потвърди Рой. — Трудно е да се измери силата му. Но апаратурата е цяла. И разшифровката на сигналите продължава, Макар че засега не е получено нищо, което ти да не знаеш — бързо прибави той, като забеляза, че Андрей направи нов опит да се надигне.

Известно време болният си почиваше. Слаба усмивка оживи лицето му. В очите на Андрей се връща предишният блъскък.

— Нямаше удар отвън — разбирамо проговори той. — Електрическо изпразване в мозъка... Ето защо апаратурата... Нещо се е случило с мене... Само с мене, така ли?

Рой погледна Араки за съвет. Той реши, че е дошъл неговият ред да говори:

— Вие сте съвършено прав, получили сте силно вътрешно-клетъчно сътресение на мозъка. Искам веднага да ви кажа, че причините не са изяснени. И още нещо — клетките не са пострадали, вие скоро ще се върнете към нормалното си състояние.

Андрей отпусна клепачи. На Рой му се стори, че той заспива, и тихичко се надигна, за да си отиде, но Андрей отново отвори очи. Сега той гледаше Араки.

— Не трябва бързо да си възвръщам здравето — произнесе той. С всяка нова фраза говореше все по-ясно и по-твърдо. — Искам да поболедувам...

— Не се вълнувайте, всичко е наред — бързо каза Араки. — Ние си знаем работата, можете да не се съмнявате. И всичко, което е нужно...

— Не. Ра-разбирате... — Той погледна умолително Рой. — Та това повече няма да се повтори!... Разбери, Рой!

Рой се убеди, че не трябва да крият нищо от Андрей.

— Всичките ти видения се записват, Андрей. И мога да те уверя, че правим това много по- внимателно, отколкото, когато боледуваше Хенрих. Нито една минута от болестта ти не беше загубена.

— Аз нищо ли не открих в бълнуванията си? — с надежда прошепна Андрей. — Помниш математическите откровения на Хенрих...

— Не, открития нямаше, но бяха изяснени много интересни закономерности. Ще те запознаем с тях, когато укрепнеш. Това ще стане скоро.

Лицето на Андрей отново изрази неудоволствие. Той не искаше да оздравява бързо. От неговия ту замиращ, ту отново ясен шепот Араки и Рой разбраха, че иска лекарство, което не подтиска, а усилва бълнуването. Той отново и отново повтаряше, че такъв редък случай не бива да се пропуска — виденията му са породени от мощнни сили, в чиято природа непременно трябва да се проникне. Неговата лична беда може да стане щастливо събитие. Той искаше да стимулират болестта му — разбира се, без заплаха за окончателното му оздравяване, той съвсем няма намерение да умира.

— За никакви подобни стимулатори не може да става и дума — категорично каза Араки. — Всеки такъв препарат ще бъде смъртна отрова за вас. Повтарям, не се беспокойте, от първата минута вие сте за нас не само обект на лечение, но и на изучаване.

Андрей отново обърна лице към Рой и горестно прошепна:

— Рой, онази цивилизация... Нима е загинала?

— Нови предавания няма, старите се изучават повторно.

Андрей отново изпадна в безсъзнание. Араки се надигна и помоли Рой да тръгне с него. Рой мълчаливо премина няколкото помещения, долепени до палатата, където лежеше Андрей. Приборите, които записваха мозъчните излъчвания на болния, бяха поставени в кабинета на Араки. Екранът заемаше една трета от стената — върху него бяха проектирани разшифрованите изображения от неотдавнашното бълнуване на Андрей. Като хвърли разсеян поглед към пулсиращите фигурки и линии, Рой приближи до втория экран, също монтиран в стената, но малко по-далече.

Той дълго стоя пред този неголям, два на метър и половина, полупрозрачен, полуутъмен еcran в рамка от светъл пластик. По средата му струеше широка, сребристо-златна река. Тя течеше отляво, ту пламваше с ярки светлинки, ту потъмняваше, краищата ѝ се извиваха, от общия поток се отделяха заливчета, виеха се като змийчета тънки паралелни ручейчета и отново се връщаха в главното

русло. Реката сякаш минаваше през постоянно изменящи се ресни и дантели. Удивителен поток: бяха го открили преди три века, но дълго не можеха да го изразят графично; той си оставаше логическа категория, обществено понятие — несъмнено, но неизучено, по-скоро психическо, отколкото физическо поле, така го и наричаха — обществено психополе. Не минаха и две десетилетия от деня, когато Алберт Боячек демонстрира откритите от него математически формули за психополето и стана възможно да се моделира творческото равнище на обществото. Духовният потенциал на човечеството, преди нещо неосезаемо, се превърна в предмет на точни измерения. Картината на екрана в кабинета на Араки беше копие на непрекъснато фиксирания в управлението на държавните машини потенциал на психополето — на Араки бяха разрешили да го дублира при себе си за изследване психиката на Андрей.

И сега Рой беше привлечен от неподвижния пейзаж на духовните възможности на човечеството. На екрана той се променяше слабо, изменения можеха да се забележат едва в рамките на десетилетия; преди твърде чести, сега върховете на гениалните открития ставаха все по-редки, подемът на творческия потенциал все повече се определяше от общото развитие на цялото човечество, а не от вдъхновените пориви на особено талантливи единици. „Сега цялото ни общество е талантливо“ — резюмира неотдавна Боячек дългогодишните си изследвания. И преди, и особено по време на болестта на Хенрих Рой толкова често беше разглеждал същото това изображение на екрана, че за него там вече нямаше нищо неизвестно или удивително. И той гледаше не широкия, сребристо-златен поток, който с всичките си безчислени сияещи точки се изместваше на екрана отляво наляво, а тънката змиевидна линия, която се извиваше до рамката — на езика на медиците тя се наричаше графика на психофакторите на Андрей. И макар Рой да знаеше добре, че тънката струйка, проточила се под широката река, няма да издаде толкова лесно тайните си, той не можеше да откъсне очи от екрана. Винаги ставаше така, когато влезеше в този кабинет, с часове стоеше пред екрана на психополето, взираше се, мислеше.

Араки повдигна рамене:

— Не мога да разбера какво толкова ви тревожи в психофактора на Андрей Коритин?

— Вече ви обяснявах, Кон — сдържано отговори Рой, като седна до бюрото на Араки.

— Да, обяснявайте ми — болното психополе на Андрей може да въздействува на духовния потенциал на цялото общество. Аз мислих над вашето обяснение. Общественото психополе се образува от дванадесет милиарда индивидуални психофактора...

— Здрави психофактори, Кон!

— Също и около десетина хиляди болни, Рой. Или вие мислите, че Андрей е единственият, който се намира на лечение? Травми, старчески неразположения, макар и редки, но още неизживени напълно случаи на атавизъм и дегенерация — всички те също са там. — Араки показва екрана. — Но не те определят могъщото равнище на нашите духовни възможности.

Рой недоверчиво се усмихна:

— Звучи убедително. Но не и за моето ухо. Да, разбира се, психофакторът на Андрей е капка в морето. Но ако това е капка отрова? — Араки искаше да възрази, но Рой не му даде възможност. — Вие сте физиолог, Кон, вашата научна и човешка задача е да търсите причините за заболяването и да ги ликвидирате. А мене ме тревожи не причината, а предназначението на заболяването, целта, в името на която е предизвикана болестта.

— И това сте го казвали вече — не крият ли гибелта на Спенсер, самоубийството на Харисън и нещастието с Андрей Коритин съзнателно зло, което чрез тях се предава на цялото човечество — отбеляза Араки. — Подготвяният от мене експеримент може би ще даде отговор на вашия въпрос. И все пак струва ми се ние бихме могли да поспорим...

Рой не искаше да спори. Спорът няма да даде нищо, нужни са опити, а не думи. Никой не е доказал, че пораженията на индивидуалната психика могат да навредят на духовния потенциал на обществото, но нали не е доказано и обратното — че общественото психополе е застраховано от такива удари. Духовното развитие на обществото съвсем не е аритметичен сбор от индивидуалните равнища на хората. Нима психополето на обществото не реагира скокообразно на появата на Аристотеловци, Нютоновци, Айнщайновци, Шекспировци, Нгоро, Толстоевци? И не е ли имало в историята примери за това, как огромни маси хора сякаш са бивали овладени от

лудост? Не ни ли изглеждат сега лудост религиозните войни, не са ли били акт на социално безумие кървавите престъпления на фашизма? И не намирисват ли на болезнена психоза теориите за свръхчовеци, за висша раса, за това, че на избраните за разлика от масата всичко е позволено, че те са извън морала? Той поставя въпроса — може ли, въздействайки на психиката на отделния човек, да се нанесе болезнен удар върху психополето на обществото? Ако това наистина е осъществимо, то тогава е съвсем реална възможността за чудовищно злодеяние. Тайният враг, коварно поразил мозъка на попадналия в мрежата му глупак, ще бъде способен да доведе до лудост цялото общество, да го овладее, да превърне великото съдружие на горди, свободолюбиви индивиди в сива маса от покорни роби!

Рой също посочи екрана на психополето:

— Погледнете могъщия поток на психопотенциала на обществото, Кон. Външно той много прилича на графика на нашите енергийни мощности. Безкрайно голяма е енергосистемата на Земята — трилиони киловати. Управляват я командни апарати, а командните апарати се управляват от хора. Енергосистемата е блестящо защитена от всякакви трагични случайност, в нея отдавна не стават аварии. Но ако дежурните инженери, обезумели внезапно, поискат да изкарат от строя командните апарати... Страшно е дори да се помисли какво ще стане тогава! Затова аз искам твърдо да знам — възможно ли е във взаимоотношенията между психополето и индивидуалните психофактори онова нарушаване на равновесието, което съвсем не е изключено в нашите енергосистеми. Дайте ми най-накрая отговор — може ли психиката на отделния човек да изиграе ролята на копчето, което с едно натискане ще приведе в действие или ще спре исполинската енергосистема, наречена от нас обществено психополе? Ето това е молбата ми.

Рой рядко излизаше от себе си, но сега толкова се развълнува, че неволно повиши тон. Араки размишляваше. Рой сърдито се извърна от замисления учен. Той сам помоли Боячек да възложи на Кон Араки изследването на странните психически явления, чийто брой от момента на гибелта на звездолета постоянно се увеличаваше. Рой направи уговорката, че за неговата лаборатория остава общата физика на загадките, а с психофизиката нека се заемат по-компетентни експериментатори. Днес в света нямаше по-голям психофизик от Кон

Араки. Отдавна бяха минали времената на тесните специалисти — познавачи на отделни дефилета в знанието, иронично говореше за такива хора Рой. Самият Рой би могъл да послужи за пример на универсален учен, но в това отношение и той не можеше да се мери с Араки, блестящ медик, психолог и физиолог. Рой не се съмняваше, че съвместната им работа ще тръгне чудесно. Тя вървеше трудно. Араки бързо провеждаше експериментите, но не споделяше съмненията и страховете на Рой. Той внасяше някакъв дух на ирония даже в опитите, които не оспорваше. Не беше съгласен със самата постановка на изследванията и Рой не можеше да направи нищо със себе си — това отношение го дразнеше.

— Аз в края на краищата не разбирам защо така се съпротивявате срещу проверката на моята хипотеза? — с възмущение прибави Рой, когато се убеди, че Араки няма намерение да наруши удължилото се мълчание.

Араки бавно заговори:

— Аз не се съпротивявам, приятелю Рой, Аз размишлявам. Вие добре го казахте — не причината, а целта на заболяването... Вие виждате в сътресенията на психиката, които ние изследваме, зло, насочено срещу човечеството, опит да се взриви нашата психосистема. Но нали е възможна и обратната хипотеза — не зло, а добро, не нападение, а защита. Принудено, уродлива форма на защита, но — защита!

— Безумието като акт на защита? И вие можете да обосновете това?

— Не. Мога само да го изкажа, но не и докажа. Съгласен съм с вас — тук са нужни не думи, а факти. Само ще добавя — сигурен съм в стабилността на психосистемата на човечеството. Сигурен съм, че тя има могъщи методи за противодействие на всяко изпитание. А сега да отидем в Лабораторията за синтез на нови форми, за да видите как върви подготовката на опита с Харисън и Спенсер.

Лабораторията се намираше в другия край на Института по физиология. Трябваше да повървят доста дотам, при това Араки надникваше ту в една стая, ту в друга, като всеки път молеше Рой за извинение и всеки път Рой само изразително повдигаше рамене. Когато се спуснаха на осмия подземен етаж и закрачиха по огромния бетониран коридор без врати, Араки го попита идвал ли е в тази

лаборатория. Рой познаваше всички лаборатории на института, беше ходил и там, където отглеждаха синтетични живи същества. Но работата на Лабораторията за синтез досега не го беше интересувала. Достатъчно изненади му поднасяха нормалните живи същества, за да се занимава и с изкуствено създадените.

Араки се разсмя:

— Не сме оценявани изкуствените си питомци по грижите, които ни създават, но изграждането на изкуствен мозък за Харисън и Спенсер наистина ни затрудни. Както знаете, количеството от един милион клетки, които се намираха в „Пазителницата“ в качеството на паспорти на Харисън и Спенсер, беше твърде малко за нашия експеримент.

Рой мълчаливо кимна. Машината, наричана „Пазителница“ притежаваше само онези данни за всеки човек, които са нужни, за безопасността на неговите полети и пътувания по вода и суши, както и за опазване на здравето му. Но тя явно не се справяше даже с тези прости задачи, което пролича в самоубийството на Харисън и в нещастието с Андрей. В аварията на звездолета „Пазителницата“ не можеше да бъде обвинена — зоната й на действие се ограничаваше със Земята. Не можеше да става и дума, че мъничката клетчица, отредена в „Пазителницата“ за всеки човек, би могла да замени живия мозък.

И това, че Араки беше успял от осъдните запазени данни да пресъздаде работоспособен мозък, беше огромен успех — когато Рой го уговаряше да се заеме с това, той почти не се надяваше, че Араки ще успее.

Като наблизиха помещението, където бяха пренесени телата на Спенсер и Харисън, Араки пропусна Рой напред.

На специална маса сред залата се издигаха два саркофага от свръхплътен пластик. През прозрачните стени ясно се виждаха двата трупа. Никакви изменения не бяха станали с тях от деня, когато Рой ги беше видял за последен път. Харисън беше по-едър от Спенсер, онзи беше успял да изсъхне повече, всичко останало беше еднакво: не двама близнаци, а две тъждества, единият копираше другия и двамата бяха като че ли лишени от индивидуални черти — средни, така обикновени, така повтарящи се във всичко всеобщи черти, че дори само тази им непостижима всеобщност беше удивително индивидуално отличие. И Рой отново си помисли, както винаги, когато си спомняше за тях, че

ако съществува незнаен могъщ майстор, пожелал да сътвори изкуствен човек за шпиониране сред хората, то той би сътворил именно такъв — само от общи, изчислени признания, с всяка своя външна чертичка копиращ всички наведнъж...

В прозрачните саркофази пред Рой лежаха двама мъртвци — не е могло да има такива хора, те бяха немислими, той не можеше да повярва в тях. Това бяха псевдохора, а не хора. Псевдохора, които са живели сред хората. Днес това е само зловеща догадка, но възможно е утре тя да стане неоспорим факт!

Араки обикаляше около саркофазите, придирчиво докосваше дебелите кабели и гъвкавите тръбички, омотали постамента — по тях щяха да постъпват енергия, химически вещества, вода и газове. А покрай трите стени, очертаващи залата като грамаден oval, се редяха механизмите, които щяха да регулират движението на хранителните вещества в оживените тела.

Двата изкуствени мозъка — високи цилиндри с кабелни изводи към саркофазите и проводникова връзка с всички хранителни механизми — се издигаха в центъра на овала.

Араки сложи ръка на рамото на Рой:

— Утре в дванадесет, приятелю Рой. Дovedете Хенрих и Арман. Ще бъде и Боячек.

Рой тръгна пеш по Колцевой проспект. В метеографиката днес бяха планирани вятър и дъжд, пороят се очакваше следобед. Рой седна на една пейка. Същата, на която беше седял преди месец, когато започваше циганското лято, топло и пълно с нега — последната нега на природата преди есенното повярхване. И тогава го измъчваха трудни мисли, загадъчни тайни го притискаха отвред, той се губеше сред тях, но вярваше, че ще мине ден, втори, седмица, всичко ще се изясни, ще стане разбирамо и закономерно. Но минаха четири седмици, нищо не се изясни, напротив — заплете се още повече. Природата прекрачи прага на равноденствието — денят вече бързо се изтъркува, а нощта владее две трети от дененощието. Даже по обед е сумрачно, денят мътно се прецежда през закриващите небето облаци. Старите загадки още не са разрешени, а ето че се прибавят нови. В началото бяха Спенсер и Харисън, болестта на Хенрих. Сега той е здрав, това е единствената му радост — Хенрих си е предишният, енергичен, запален, увличащ всички край себе си...

Но до Спенсер и Харисън се нареди Оли, откриха предавания на някаква могъща цивилизация с помощта на свръхсветлинен куриер — какво добро може да се очаква от тях; Андрей Коритин едва не повтори трагедията на Спенсер; сред хората се появиха някакви псевдохора...

Рой вдигна яката на шлифера си. Вятърът удари изведнъж, във въздуха се замятаха листа, тревата тънко засвистя. Затрещяха короните на дъбовете и кестените. Нахлулатата изведнъж тъмнина се сгъсти, стана студено. И изведнъж отново се проясни. Най-накрая рука дъждът — светъл, обилен, звънък.

2.

За Боячек се знаеше, че се появява точно минута преди уговореното време. „Точността ми е учтива, а не надменна!“ — шегуваше се със себе си президентът на академията. Рой принадлежеше към хората, чиято точност е точна — надменна, според израза на Боячек. Той, Хенрих и Арман влязоха в лабораторията за синтез на нови форми в дванадесет без пет секунди. Боячек вече стоеше край саркофазите с телата на Спенсер и Харисън и изслушваше обясненията на Араки. Рой и Арман знаеха всичко, за което говореше Араки, но още веднъж мислено преминаха с него всички стадии на експеримента. На Хенрих беше известна само общата идея на опита; той слушаше с интерес.

Като посочи прозрачните сандъци — телата, лежащи в тях, днес бяха покрити с датчици и захранващи клапани и омотани с проводници и тръбички — Араки каза, че опитът се нарича съживяване, но на практика съживяване на мъртвите няма да има. Само в никакъв мит Бог казал на мъртвеца: „Стани и ходи!“ — и мъртвецът покорно станал и тръгнал. Нито Спенсер, нито Харисън повече няма да станат. Няма да има нито минута, даже микросекунда, когато да може да се каже: „Те оживяха!“ И въпреки това всяка клетка от техните тела ще оживее, във всяка клетка ще възникнат жизнени процеси, клетките ще се делят, раждат и умират. Милиарди живота ще възникнат в мъртвите тела на Спенсер и Харисън, няма да го има само общото, което в нормалното битие обединява тези милиарди частни, дребни, микроскопични съществувания — живите Спенсер и Харисън. Защото възкресяването на мъртвите още не е станало предмет на експеримент, засега то е притежание само на митологията. Могъщата безстрастна машина, наречена изкуствен мозък, ще моделира елементарните жизнени процеси на клетъчно равнище, но няма да сътвори отново онова най-сложно, невъзстановимо тяхно съчетание, което се нарича живо тяло. Това е дело на далечното бъдеще.

— И още нещо — продължаваше Араки. — Ние възкресяваме клетъчния живот в телата на Спенсер и Харисън не в пряка, а в

обратна посока. Ние ще заставим клетките във всички тъкани да преминат обратните стадии на развитие: от характерните за възрастния мъж състояния до комплексите на юношата, после момчето, детето, зародиша. По-точно е да наречем нашия експеримент генооперація, защото ще стигнем до момента, когато двете тела, лежащи сега пред нас, ще се разпаднат на първоначалните родителски клетки. Приемниците и захранващите клапани, монтирани в залата, ще доставят на клетките в телата всички вещества, нужни за обратния процес, ще погълнат всички отпадъци, всички форми на някога приетата от тях и днес върната енергия. По време на обратното развитие на телата непрекъснато ще се анализира състоянието им на общоклетъчно равнище. А с особено внимание — природата на генетичните молекули, от които зависи строежът на всяка клетка. Анализът показва, че Спенсер и Харисън само външно копират напълно хората, а клетъчната структура на техните тъкани в много отношения се различава от средночовешката. Днешната ни задача е да разберем създадени ли са Спенсер и Харисън с вътрешни отклонения от човешката структура още на стадия на зародиша или са придобили тези различия по-късно. Псевдохора ли са родени или са израснали като такива.

Когато Араки замълча, Боячек попита:

— Развитието на човека от родителските клетки до зрелия организъм обхваща примерно двадесет години. Ние знаем, че моделирането на обратното развитие е ускорен процес. До каква степен е ускорен? Дълго ли ще трябва да чакаме резултата в лабораторията?

— Процесът е ускорен около сто хиляди пъти — отговори Араки.
— Двадесетте години развитие ще бъдат сведени от нас до два часа при обратното моделиране.

— Два часа могат да се изчакат — съгласи се президентът.

Араки помоли всички да минат в апаратната. Тя се издигаше над залата като прозрачна закрита веранда. Оттук можеше да се наблюдава онова, което ставаше долу, и да се следят механизмите, монтирани на вътрешната стена. Боячек, огромен, прегърбен, сложил ръце зад гърба си, бавно се разхождаше край апаратите. Арман и Рой седнаха срещу „суматора на разминаването“ — така нарече Араки този сложен

прибор, показващ степента на разлика между средночовешката структура и тази на Спенсер и Харисън.

Хенрих хвърли разсеян поглед към командните и анализиращите апарати и като се приближи до прозрачната външна стена, погледна надолу.

Там лежаха двама мъртвци, за които едва след смъртта им стана известно, че съвсем не са били хора, а псевдохора, както ги нарече брат му. С единия от тях Хенрих беше прекарал заедно няколко дена в салона на звездолета — заедно се хранеха, разговаряха, любуваха се на звездното небе от екрана. Беше човек като човек: суховат, немногословен. Разсъдителен, рядко се усмихваше — усмивката украсяваше неизразителното му лице. Той не предизвикваше кой знае каква симпатия, но не беше и неприятен, просто изглеждаше затворен, от онези, с които трябва да изядеш една торба сол, за да ги опознаеш. Последвалите събития показаха, че и милиони тонове съвместно изядена сол не би стигнала за опознаването на това странно същество. Брат му обяснява аварията на звездолета с нечовешката структура на този външно толкова обикновен човек — едната загадка се явява следствие от друга загадка. Може би Рой беше прав.

Но тази възможност влечеше след себе си твърде тежки последствия!

Другия — Харисън, Хенрих видя за първи път в специално направения за него прозрачен ковчег. Той също не е човек, така показва безстрастният химически анализ. И той, този непознат псевдочовек, Фьодор Ромуалд Харисън, е някак загадъчно свързан със самия Хенрих — неговите удивителни математически прозрения се повториха във формата на бълнуване в мозъка на Хенрих. Какво ги е свързвало? Защо са свързани? Как се е осъществила връзката? И кое е накарало Харисън да се самоубие? Предсмъртната му бележка до Андрей — та това е вопъл на отчаяние! Какво е породило този неистов взрив на чувства? Араки, Рой и Арман се интересуват от едно — родили ли са се псевдохора или са станали такива в резултат на предварително програмирано развитие? Без съмнение това е важно. Но не по-малко важен е въпросът защо Харисън е изпаднал в отчаяние. Тук е истинският ключ към тайната! Е, добре, Араки днес ще докаже, че те двамата не са обикновени човешки изроди, каквито понякога се появяват сред хората, а нещо, което някой по някакъв начин съзнателно

е конструирал. Ще обясни ли това защо единият е предизвикал авария на звездолета, а вторият е изпепелил мозъка си?

Замислен, Хенрих пропусна момента, когато апаратите заработиха. Рой го повика и му посочи суматора на разминаването. На екрана на прибора се появиха две яркочервени криви — едната, неподвижната, условно означаваше сумарната структура на човешкото тяло; втората — подвижна, с плавни извивки, изобразяваша структурата на Спенсер. Под нея по хоризонтала на екрана се движеше кривата на Харисън — същата, различаваща се само по някои детайли от втората. Разликата между първата крива и двете други веднага се хвърляше на очи. Араки обръна внимание на наблюдаващите, че ако се нанесат там кривите на нормални хора, също няма да има пълно покритие, но и такова разминаване никога няма да се получи. „Не се е получавало досега“ — мислено го поправи Хенрих. Араки беше абсолютно сигурен, че Спенсер и Харисън не са хора, а това все още предстоеше да се докаже.

Хенрих отново погледна надолу. Телата в саркофазите вече престанаха да се виждат. Възможно е да са пуснали вътре светопоглъщащи газове или да са покрили стените със специален екран. А там, в тъмнината, мъртвите тела кипяха! Трябаше да се намери друг израз, не толкова предизвикателен, но той се хареса на Хенрих — добре изразяваше стремителността на реакциите, забушували в мъртвите уж клетки. Хенрих така и каза на приближилия Араки:

— Кипят! — и посочи с ръка надолу.

Араки поклати глава:

— Неправилна представа, приятелю Хенрих. Кипенето е процес, обърнат навън — нещо там избликва. А тук е обратно — изчезване вътре в себе си. Изсъхване, разтопяване, разтваряне, сгъстяване — тези думи също не са точни, но по-вярно предават същността на процеса.

Покрай приборите се разхождаше Боячек — тромав, стареещ, намръщен. Хенрих с нежност поглеждаше възрастния учен. Всичко в този човек му харесваше — и неговата проницателност, и присъщата му замислена доброта, и даже категоричността на неговите искания и решения. А особено умната насмешливост, с която слушаше, когато не беше съгласен. Рой приближи до Хенрих и го дръпна за ръката. Араки развлнувано сочеше кривите, очертавани от суматора. Линиите на

Спенсер и Харисън изведнъж изгубиха своята обособеност и започнаха да се приближават до основната крива. Араки намали скоростта на процеса, а след минута напълно го спря.

Двете индивидуални криви се движеха на екрана паралелно на основната, като почти се сливаха с нея.

— Генетични нарушения на стадия на зародиша — тържествено обяви Араки. — Родителите и на двамата са били хора. Изменението в програмите на развитие е станало през първата седмица на вътреутробното съществуване.

— Изменението на генетичната програма се е извършвало едновременно у двамата? — заинтересува се Боячек.

Араки не можеше да даде точен отговор. Едновременността не е изключена, но не е и доказана. Едно е несъмнено — и Спенсер, и Харисън са започнали своето вътрематерно битие като хора. А после е възникнала мутацията — гените на зародишите са изпитали внезапно изменение, много сложно, може дори да се каже коварно. В резултат са се появили не изроди, не инвалиди, а външно съвсем човекоподобни, здрави, жизнеспособни същества, но с някакво засега още напълно неизяснено съществено различие, вероятно най-вече отнасящо се до мозъка. За съжаление точно тази страна на проблема не може да бъде изследвана, тъй като и у двамата са се съхранили телата, а мозъкът е загинал. И това не е случайно! Ако гибелта на мозъка в единия случай може да бъде приписана на външни обстоятелства, то Харисън съзнателно е унищожил своя.

— И така, псевдохората съществуват — мрачно констатира Рой.

— Да обсъдим резултатите от експеримента — предложи Боячек. Той се обърна и тромаво тръгна напред.

3.

Араки предложи обсъждането да се води в неговия кабинет. Той тръгна отпред, говорейки с Арман. Зад тях, прегърбен, сложил ръце зад гърба си, бавно пристъпваше Боячек. Рой и Хенрих крачеха един до друг. Рой мълчеше, мълчанието му беше по-изразително от думите — той се готовеше да покръсти в своята вяра друговерците, а към тях вероятно причисляваше и брат си, и Араки, и самия Боячек: Рой се настройваше за словесно сражение.

А Хенрих не знаеше ще спори ли или ще премълчи, както беше премълчавал и друг път, когато брат му, убеден в някаква концепция, настойчиво я натрапваше на всички. Хенрих с учудване си даде сметка, че няма твърда концепция. Той даже искаше да го нападнат разпалено и с ожесточение да му натрапват идеите си — едва тогава, съпротивлявайки се, той може би ще свърже възраженията си в стройна система. Понякога това се случваше, когато спореха с Рой. И единственият, с когото той навярно няма да се съгласи, ще бъде брат му.

В кабинета на Араки Рой отново спря пред екрана на психополето и мрачно се загледа в сребристо-златния поток, който струеше от тъмната дълбочина на екрана, в тънката змиевидна линия на психофактора на Андрей. Араки, без да се обръща конкретно към някого, заяви, че промени с Андрей няма, оздравяването е сигурно, но ще се удължи. Боячек седни, протегна огромните си крака, облегна се в креслото и събра ръце на корема си — президентът на Академията на науките беше направо грамаден и не се вписваше в обстановката. Хенрих си помисли, че ако трябва да се нарисува пратеник на чужди светове, то тази массивна глава, широкото лице с твърде едър нос и увиснали бузи, прегърбената фигура, тромавата походка, ръцете, подобни на лостове, с длани колкото детска лопатка — всичко това къде по-убедително подхождаше на един чуждозвезден жител от Спенсер или Харисън, които с нищо не привличаха вниманието! Те бяха твърде свои, а той — нетукашен — с учудване си каза Хенрих, характеризирайки Боячек тъкмо с тази объркана формулировка.

Президентът почака, докато всички насядат, и заговори. И гласът му беше никак много негов, различен от всички други гласове, мощн, разбира се — всичко у този човек беше мощно. Глуховат, но не хриплив, той излизаше от дълбините на гръдта му в множество тонове. Хенрих със същото насмешливо учудване определи — виж ти колко оттенъци наведнъж — в него имаше и настойчивост, и доброта, и доброжелателна ирония, и недоверие, всичко това се предаваше само чрез звуците; звуците, без да се съчетават в логически категории, ясно изразяваха себе си. Президентът можеше да спори с интонациите на гласа си, без да реди силогизми.

— И така, философията — каза Боячек. — Каква философска система ще ни поднесете, приятелю Рой?

Рой не се канеше да поднася нови философски системи. Той ще се придържа към фактите. Това беше казано сухо и точно. Той последователно изброя неотдавншните събития. На периферията на Галактиката е открита нова разумна цивилизация. Техническото развитие е на по-висока степен от човешкото, това се вижда дори само от факта, че тя е превърнала звездите в радиопредавателни станции и изпраща своите послания с помощта на куриери, които се разпространяват практически мигновено. Като оставим настрана загадъчния въпрос, какво цели тя с тези предавания, следва да отбележим, че техниката на превръщане на звездите в предаватели не е докрай разработена — картините на катастрофата в Кентавър-3 убедително свидетелствуват за това. Не се знае съществува ли още тази цивилизация или вече е загинала. Ето главните нови открития в галактическия космос.

— А на Земята и слънчевите планети също има новости — продължи Рой. — И между тях не можем да не потърсим връзка. На Земята се появиха разумни същества с различна от човешката природа. Първото такова същество е маймунката Оли. Хенрих смята, че тя е била посланик на обществото на електрическите маймуни, срещата с които е предизвикала трагедията на „Цефей“. Доскоро и аз така мислех. Сега се отказвам от тази концепция, тя е твърде примитивна. Оли не е била посланик на добрите електрически маймуни, в чиито владения хората безразсъдно нахлули. Тя е пратеник на много помощна от харибдяните цивилизация, може би на същата онази, от чието предаване успяхме да уловим съвсем малка част. И нейният

облик говори само за това, че тя се е приспособила към условията на живот на харибдяните. Ако наистина е била посланик, то само там — тя е предавала информация за харибдяните на онези, които са я създали. И когато неочеквано се появили хората, естествено още никому непознати, тъй като човечеството току-що е навлизало в Космоса, създалите на Оли й възложили спешно да промени местопребиваването си. Не трябвало да се пропуска случаят да се запознаят с хората по-отблизо. Така тя се появила на Земята като космически агент.

— Ти обеща да се придържаш към фактите — напомни му Хенрих.

— Аз обещах да не развивам философски концепции — спокойно възрази Рой. — А да коментирам фактите мога както ми е угодно.

Добре, той не настоява на термина „шпионаж“, ако тази дума звучи неприятно. За Оли не е доказано, че е причинила зло на хората, по-скоро обратното. Нека приемем по-благородното название „космически разузнавач“. Телесната форма, целесъобразна на Харибда, сред хората не била много подходяща. Оли без съмнение е предавала на своите господари много сведения за човечеството, включително и за структурата на човешкото тяло. Не напразно тя толкова старательно изучавала нашите науки, а сред тях и биологията. Връзката с господарите ѝ се осъществявала с помощта на този свръхсветлинен куриер, към разкриването на чиято тайна ние се доближихме много плътно. След като Оли изпълнила задачите си и починала, създалите ѝ разработили план за изпращане на нови разузнавачи на Земята, също тъй приспособени към местните условия, както Оли била приспособена за живот при харибдяните. Да изпратят при нас жива кукла, имитираща човек, те не успели. Информацията и командите при тях се предават практически мигновено — за пренасянето на тяло трябва да се оборудва кораб, а скоростта на звездолетите, даже в свръхсветлинната област, не е безгранична. Проектът им бил точен и сигурен. Те не създали хора, а породили мутации в гените на зародишните клетки. Те преконструирали човека. И така хитро, така умно, така блестящо, че човекът, външно оставайки си човек, се превръщал в датчик на нужната им информация, в изпълнител на техните команди, в жива станция за мигновена връзка. Така сред

хората се появили псевдохора — Спенсеровци и Харисъновци. И възможно е не само те, откритите и загиналите, а още десетки други, неразкрити и необезвредени.

Араки кимна с глава. Засега той е съгласен с Рой. За съжаление мозъците на Спенсер и Харисън изцяло са загинали. Най-големите различия са били вероятно там, в клетките, скрити зад черепната кутия. И е напълно допустимо, че специализираният им в тази насока мозък е способен да приема и предава свръхсветлинни сигнали. Даже в нормално състояние мозъкът е настроен на излъчване и приемане; на това се основава работата с психофакторите и психополетата. А от усъвършенствувания мозък могат да се очакват по-значителни резултати.

Боячек избоботи, като се усмихна насмешливо:

— Какво трябва да разбираме под усъвършенствуване? Развитието на методите за злоторство? Доколкото се досещам, приятелят Рой иска да ни внущи мисълта, че цялата разигравана пред нас спенсериада води до зло и няма друго предназначение.

Рой не обърна внимание на насмешката на президента. Той, както и преди, се придържа само към фактите. Фактите свидетелствуват, че присъствието на псевдохората се открива само по причиняваните от тях нещастия. Спенсер, притежавайки способността да приема сигнали, разпространяващи се със свръхсветлинна скорост, използвал изведенъж тази си способност в салона на звездолета по отношение на командите на марсианския астропорт и звездолетът претърпял авария. Харисън предал своите математически открития на Хенрих, но във формата на болезнено видение. И не е изключено в онези часове математическите прозрения да са били отрова за болния мозък на Хенрих и да е трябало да изиграят ролята на вътрешен пламък, изгарящ обезсилените му мозъчни клетки. Харисън загина, неговите намерения останаха неизяснени. Затова пък е жив Андрей, ръководителят на Харисън, и нещастието с него не предизвиква съмнения. Андрей приел предаването на далечната цивилизация на Кентавър-3 и мозъкът му получил удар, почти толкова силен като онзи, който изгорил съдържанието на черепната кутия на Спенсер. Може ли да се отрече влиянието на съвместната работа с Харисън върху Андрей? Всичко, което е свързано с посланиците или разузнавачите на

чуждозвездната цивилизация, крие в себе си страшна опасност за хората!

— Не мога да се съглася с вас — каза Боячек.

— Вие отричате злините, предизвикани от присъствието на псевдохората сред нас? — попита Рой.

Боячек отрицателно поклати глава. Невъзможно е да се отричат станалите вече нещастия. Но нека му бъде позволено да се усъмни в това, че някой с никаква цел съзнателно ги е предизвикал. Приятелят Рой се отказва от философски концепции. Той, Боячек, има намерение да навлезе тъкмо в тази област и по-конкретно да засегне раздела, който разглежда връзката между доброто и могъществото.

Рой повдигна рамене:

— Ама че конкретност! Има ли по-абстрактни понятия?

— Има, и то много. А сега не се сърдете, ако моите съждения ви се сторят азбучно прости.

Хенрих избягваще областите, където общите понятия бяха единственото конкретно нещо. Брат му също не бе благосклонен към „отвлеченостите“ и често го казваше. Но при Рой протестът срещу абстракцията също беше абстракция — той охотно влизаше в спор, колкото и сложен да беше. Хенрих, улавящки оттук-оттам разсъжденията на Боячек, с любопитство наблюдаваше кой как слуша и говори. Араки присвиваше и без това тесните си очи, кривеше устни, съгласяваше се или възразяваше, допълваше и уточняваше, без да произнесе нито дума — лицето му, макар и не така изразително като на Рой или Арман, изобразяваше речта без думи. Арман обикновено реагираше нетърпеливо, с жестове и гримаси — понякога ти се струваше, че ще скочи, ще те прекъсне, ще започне страстно да те опровергава или стремително да допълва — но засега само слушаше; различните изражения, бързо сменящи се по лицето му, бяха само признак на внимание — той се стараеше да разбере чуждата мисъл. А Рой се ограждаше от мисълта на другия, той предварително се стремеше да я опровергае, той целият я опровергаваше, без да е казал още нито дума — облегнат назад, с притворени очи, полуусмихнат, полунамръщен, той сякаш високомерно-скучаещо казваше: „Добре, добре, е, какво още?“ Хенрих тихо се засмя. Той знаеше, че често след такова мълчаливо, почти обидно неприемане, когато идваше неговият ред да се изкаже, Рой изведнъж се променяше и спокойно казваше:

„Да, вие сте прав, имам само някои незначителни забележки.“ „Ти слушаш неуважително, провокационно — казваше му често Хенрих, — ти караш другия да търси все нови и нови аргументи, а после става ясно, че е стрелял с оръдие по врабчета.“

А Боячек говореше. И не говореше, а тръбеше. Мрачният му бас, излиташ от гърдите така леко, сякаш той дори не си поемаше дъх, властно нахлуваше в съзнанието. „Звучи музикално убедително“ — помисли Хенрих за гласа му. Боячек заставяше другите да го слушат, мисълта му потискаше, а не се плъзгаше, с нея се съгласяваха даже когато тя съвсем не беше безспорна, а сега, както беше предупредил, Боячек изказваше почти тривиални истини. „Истинското могъщество — казваше той — не е способно да противоречи на доброто.“ Злотворството е свойствено на несъвършенството, то може да бъде характерно за силата, но не и за могъществото. Причиняват вреда на другия, когато трябва да получат нещо за себе си. Могъществото предполага изобилие на блага и възможности. Спомнете си човешката история — колко вражда е имало в нея, породена от лишенията! С развитието на човечеството се усъвършенствувал и моралът — още в първобитната община се изживяла индивидуалната война, войната не всеки против всички, после стихвали племенните, религиозните националните, расовите, държавните конфликти, докато при комунизма изчезнала и най-устойчивата борба — класовата, тази, която възниква от стремежа на едни да си присвояват труда на други.

— Вие разпространявате човешките закони върху Вселената — отбеляза Рой. — Но разумните същества безкрайно се различават по своя строеж, форма на живот, цел на битието.

Не, Боячек не разпространява човешките закони върху Вселената. Той просто открива в човешкия живот действието на по-общи закони. Той не вярва, че съществуват високоразвити цивилизации, враждебни на разума, а в понятието разум влиза разбирането за общността на мислещите същества. Някога човечеството написало на своето знаме великите думи: „Човек за человека е приятел, другар, брат.“ Кой ще докаже, че този принцип не може да бъде разпространен върху цялата Вселена? В този случай той би звучал така: всички високоразвити цивилизации са в дружески отношения помежду си. И колкото по-високо стои една цивилизация, толкова по-вероятно е, че ще срещнем в нейно лице приятел, а не враг.

Каквите и удивителни форми на живот да открие, с каквите и социални структури да се запознае, човечеството няма да има основание да преразгледа основите на своя морал. Ако биологията навсякъде е частна, то етиката е всеобща. Навсякъде взаимопомощта е добро, а изdevателството над съседа, стремежът да се смучат неговите сокове — зло.

— А не съществува ли материална основа на морала? — живо се заинтересува Арман. При всеки подходящ случай той се стараеше да преведе отвлечените понятия на по-близкия за него език на физическите величини. — Да кажем, доброта на молекулярно равнище. Химическа структура на доброжелателността. Електронни потоци на коварството. Квантова фокусировка на неприязната и ненавистта. Атомна картина на експлоатацията на едно живо същество от друго. Защо не? Нали съществуват физически причини за лудостта! Не е изключено да бъде открито и мезонно поле на несправедливостта.

Боячек отговори с усмивка:

— Ние, социолозите, ще ви бъдем благодарни, ако преведете нашите понятия на своя език. Но се съмнявам. Лудостта, здравият разум — това са физически състояния на човека, тях ще ги опишете с физически величини. Но несправедливостта е социално понятие, то характеризира нравственото равнище на обществото.

Рой сухо каза:

— Аз все пак бих предложил да се върнем към най-важния проблем за днес — кои са Оли, Спенсер и Харисън? Какви цели преследва появата им на Земята? Аз поставям този въпрос конкретно, но засега не виждам конкретни възражения.

Боячек не смяташе, че Оли, Спенсер и Харисън поставят чак толкова трудни въпроси. При това на тях вече са дадени отговори. Тук се споменават термините посланик, шпионин, разузнавач. Те са взети от древната дипломация и твърде малко съответстват на междузвездните отношения. По-рано всички проблеми са се изчерпвали с взаимовръзките в едно биологически еднородно общество, сега ние говорим за общност на разума, за общност на висшите принципи на нравствеността, но съвсем не за общност на биологическите форми на съществуване — и това поражда особени трудности. Първата е проблемът за физическата несъвместимост — с

него се е сблъскал нещастният „Цефей“. Хората непредпазливо се устремили към харибдяните и платили с живота си.

— Съвременните полети към звездите повтарят ситуацията на древните митове — отмерено боботеше Боячек. — Гърците се вълнували от проблема за контактите между боговете и хората. Спомнете си как се е явявал Зевс на смъртните си приятелки: на Семела — в образа на орел, на Европа — като бик, на Леда — като лебед, на Даная — като златен дъжд. Съгласете се, че Зевс е бил необикновено изобретателен. И ето че Семела поискала да види своя приятел в истинския му облик. Но щом той застанал пред нея, тя била изпепелена. Защо загинала неразумната Семела? Може би защото Зевс, поддавайки се на молбите ѝ, нарушил изобретените от самия него правила за безопасност при общуването му с хората?

— Поучителна история — хладно констатира Рой.

— И аз това казвам! Предварителното изучаване на формите на съществуване е задължително условие за общуването между различните цивилизации. За тази цел, преди да влязат в контакт всички членове на обществото, се изпращат тайни посланици. А те трябва да имат външност, средна на изучаваната цивилизация, трябва да ѝ бъдат близки, бих казал — иманентни.

— Божество в образа на неандерталец?

— По-скоро ген на божество в тялото на неандерталец, ако приемем шагата ви, Рой. Защото мозъкът на посланика трябва, общо взето, да действува на равнището на цивилизацията, в която е изпратен. Посланикът е в състояние да изиграе и ролята на ферментационно начало, но само в степента на възможностите на обществото. Сега се връщам към Оли. Вие сте прав — на Харибда тя е била посланик на по-високоразвита цивилизация. А на Земята, както вие доказвате, тя попада неочеквано и тук се убеждава, че трудно ще може да влезе във връзка с хората. Изпратената от нея информация дала възможност да се разработи друг метод за постепенно запознанство с нас. Така се появили Спенсер и Харисън, а може би и други неоткрити Спенсеровци и Харисъновци, които благополучно живеят сред нас. Мисля между впрочем, че тези същества, докато не им се случи извънредно произшествие, искрено се смятат за хора. Ролята им си остава тайна за тях.

Рой отбеляза, че в отговор на неговата гледна точка представят друга — и толкова. Всеки доказва вероятността на своята концепция. Но вероятността не е нищо повече от вероятност. Нужна е достоверност, а не хипотези. Достоверно е съществуването на чуждозвездни посланици. Но как да се обяснят предизвиканите от тях нещаствия?

— Мога да направя това по същия принцип — ако беше така, щеше да е така... — спокойно каза президентът. — Вие с брат си разгърнахте пред нас ярката картина на гибелта на радиопредавателната станция на кентаврите. Не е логично да се допусне, че внезапната промяна на сигналите е объркала Спенсер и Харисън? Нещастията на Земята са само отзуви на избухналата далечна катастрофа.

Рой недоверчиво поклати глава. Трябва най-после да излязат от сферата на догадките. Могат да го убедят само факти.

Хенрих каза, че може да съобщи някои факти. Брат му удивено го погледна. Какви са тези неизвестни факти? Хенрих обясни, че едва днес е завършил проверката на едно свое предположение и още не е успял да сподели изводите.

— Слушаме ви — каза Боячек.

— Събитията на Земята и Марс са свързани по някакъв начин, това никой не го оспорва. Аз сверих времето на тези събития. Спенсер започна да се надига на дивана точно в секундата, когато Андрей е уловил разшифровката две-две-четири. Точно в тази секунда! Но това още не е всичко.

Ние днес не споменахме нищо за Артемев, а не бива да го пренебрегваме. Трансляцията на съня, както това обикновено става при Артемев, се е подготвяла отрано, но самото съновидение е започнало в същата минута. И аварията на планетолета, и съновидението на Артемев са станали в едно и също време с приемането на сигналите от Кентавър, свидетелствуващи за катастрофата.

— Звучи убедително! — каза Рой. — Ти не си казвал, че се каниш да съпоставяш тези събития във времето.

— Тази мисъл се появи у мене неотдавна, когато ти доказваше, че чуждозвездните посланици са агенти на злотворството. Оли — и зло! За мене това не се връзва, Рой. Високоразвитата цивилизация

може да причини вреда и без да изпраща агенти — например с пряко нападение. И аз си спомних безумните очи на Спенсер, Рой! До онази секунда те бяха нормални, мирни приемници на външната светлина, а не пронизващи фарове! Даже ако скоро след това не беше станала трагедията, тази мигновена промяна сама по себе си свидетелствува за ужасно събитие. Аз помня обхваналия ме в онази секунда страх. Той беше пророчески според твоя любим израз.

Рой на практика беше вече убеден, но искаше да обобщи направените му възражения. И тъй, нека доброто е норма, а нещастията — резултат от незнайна катастрофа. Това тълкуване си има своите основания. Но не отпада въпросът: как да се борят със Спенсеровци, които понякога катастрофално биват обхващани от лудост? С какво тяхната лудост заплашва човечеството?

Той се обръща към Араки, който мълча по време на целия диспут — искаше да завърши възникналия между тях спор в присъствието на Боячек.

Араки сдържано каза, че разработката на методите за защита е работа по-скоро на физиците, отколкото на физиолозите. Всички нещастия, за които говорят — аварията на звездолета, болестта на Андрей — са станали по физически причини. Колкото до лудостта, той ще повтори: лудостта е реакция на удар; тази реакция понякога е форма на защита от по-страшни последствия. Такива актове на безумие не заплашват обществото. Ако гениалността е обществено достояние, то безумието си остава индивидуално нещастие.

— Много дълбока мисъл — с вълнение каза Хенрих. — И ми се струва, че от нея произтичат важни изводи. Ще мисля върху това!

— Да завършим дотук, приятели! — предложи Боячек. — В резюме: изследванията продължават, изводите от тях се докладват.

Братята си тръгнаха пеш. Хенрих мълча почти през целия път. Рой го попита за какво мисли.

— За Харисън — каза Хенрих.

— За Харисън? Кое в него те учудва повече, отколкото в Оли или Спенсер?

— Много от загадките, свързани с Оли и Спенсер, са вече ясни — замислено каза Хенрих. — А при Харисън остава един въпрос и той все повече ме тревожи. Струва ми се, докато не намерим неговия отговор, нищо няма да разберем!

Рой иронична погледна брат си. Хенрих преувеличаваше, такава му беше натурата. Всичко, което не разбираше, му се струваше най-важното. После, след като се ориентираше, той признаваше, че неизвестното е било всъщност дреболия, разкриването ѝ само дорисуваше детайлите, а не откриваше нови хоризонти.

— Коя неизяснена постъпка на Харисън ти се струва ключ към тайната? — попита Рой.

— Самоубийството — отговори Хенрих.

ГЛАВА ШЕСТА
ДОБРИЯТ БОГ БАЛДР ЗАПОЧНАЛ ДА
СЪНУВА ЛОШИ СЪНИЦА...

1.

Сънят категорично можеше да бъде класифициран като безсмислен.

Но той се повтори три пъти — образ след образ, звук след звук, сянка след сянка. Събуждайки се след първото съновидение, Хенрих озадачено се усмихна; след второто се учуди и каза на брат си „Ама че глупости ми влизат в главата, Рой! Скоро ще започна да отнемам лаврите на Артемев“: но когато обърканото видение се появи за трети път, беше потресен. Той скочи в леглото и веднага — вече съзнателно — възстанови видяното: изпепелена от пронизващо черно слънце пустиня, бяло небе; две размахващи се черни ръце, които се движат по пустинята, само ръце — нито крака, нито туловище, нито глава; ръцете крачат, без да се докосват до пясъка; раздава се гръмотевичен вой, свистене, грохот; небето се разцепва, ръцете удрят на бяг, заплитат се, хващат се за липсващата глава, чупят се, вкопчват пръстите си, падат; черното слънце се разпада на ослепително сияещи зелени парчета, едно от огненозелените парчета се стоварва върху спасяващите се ръце; ръцете изведнъж се откъсват от несъществуващото туловище и драшайки почвата с пръсти, пъргаво плъзват на различни страни, извиват се като змии, подскачат, трескаво се мяят; живеят и се движат заедно, а умирят поотделно; умирайки, стават жълти, слънчевожълти, това е цветът на гибелта; и-и-и — пронизителен вопъл минава от хълм на хълм, той предвещава края на съня, време беше да се събуди и Хенрих се събуждаше.

Самото видение нямаше смисъл. Смисълът беше в това, че то се повтаря. Но Хенрих не можеше да разбере защо непрекъснато се възобновяваше една и съща безсмислица. Рой нетърпеливо махна, когато Хенрих му разказа за втория „пристъп на съня“ — така нарече той повторението — и измърмори, че Хенрих не може да се мери с Артемев — неговите сънища все пак имат строен сюжет. Той го посъветва да се обърне към Араки или да записва съновиденията си. След третия път Хенрих включи през нощта регистратора, но сънят

повече не се възбнови. „Не иска да се запише“ — още по-изненадан си каза Хенрих.

* * *

Притеснен той отиде при Араки. Главният лекар разглеждаше на настолния еcran някаква сложна химическа структура. Без да се откъсва от изображението, той с мълчалив жест го покани да седне. Хенрих чакаше и се оглеждаше. Ако тяхната лаборатория беше цялата отрупана с прибори с най-разнообразна конструкция, при Араки доминираха еcranите — големи и малки, правоъгълни, ovalни, кръгли, тъмни, полупрозрачни, цветни, еднотонови. На работната маса на Араки имаше няколко апарата и всеки — със свой еcran.

Араки най-после се откъсна от изображението.

— Андрей Коритин ли ви интересува, приятелю Хенрих? Той е по-добре. След месец ще го пуснем, ако няма усложнения.

— Аз исках да ви кажа нещо за себе си.

— Забелязали сте в себе си нещо ново, което ние не знаем?

— Само едно — измъчват ме странни сънища. Странното е това, че се повтарят с буквална точност.

Араки не намери в сънищата нищо странно, обикновени фантазии. Да бъдат удивителни, извънземни, необикновени — това е типично за съновиденията. Сънят е странен, ако в него няма нищо странно. Реалистичните сънища говорят по-скоро за разстроена, отколкото за нормална психика.

— Не се вълнувайте, засега сериозни нарушения няма — каза Араки на сбогуване.

Хенрих се върна в лабораторията, седна на дивана и се замисли.

Арман сърдит си мърмореше нещо, вероятно някое от любимите си древни ругателства от рода на „Дявол да го вземе!“, „Дръвник!“, „Ама че идиотщина!“.

— Слушай, Арман, вие с Рой познавате древността — каза Хенрих. — Особено ти. Как са се отнасяли едно време към съновиденията? Като към забавно развлечение, каквите са те за поклонниците на Джексън и Артемев?

— В никакъв случай — възкликна Арман. Той седна до Хенрих.
— Някакви новини за Артемев? Мислех, че при него всичко е ясно.

— Не! Просто ме измъчват нелепи сънища — с въздишка каза Хенрих.

— Добрият бог Балдр, синът на бащата на боговете Один и на богинята-майка Фриг, започнал да сънува лоши сънища! — плавно заговори Арман. — И великата Фриг разтревожена тръгнала по Земята да моли всичко живо и неживо на света да не причинява зло на светозарния ѝ син. И всички камъни, метали, растения, водата, животните, птиците и рибите искрено обещали да не навредят на Балдр. Фриг забравила да вземе дума само от имела, толкова невзрачен бил той. За това научил злият дух Локи. И една клонка на имел, пусната от ръката на брата на Балдр, слепеца Хед, по внушение на коварния Локи, пронизала сърцето на слънценосния бог. Така се пее в древните скандинавски саги.

— Не че са лоши — каза Хенрих. — Неразбирами са. Не мога да си обясня що за глупост ми е влязла в главата и с каква цел...

Арман мигом прескочи от древната митология в сферата на съвременната наука.

— Отлично! — възкликна той с въодушевление. — Искам да кажа, че ти поставяш пред нас интересен математически проблем — моделиране на съновиденията. Въвеждаме в нашата институтска МУМ всички данни на мозъка ти, а също и схемите на съновиденията, и машината определя могли ли са тези картички да се зародят сами в твоя мозък на базата на информацията, която съществува в неговите клетки, или са внушени отвън. Възразяваш ли срещу подобен експеримент?

— Не възразявам — каза Хенрих.

2.

Хенрих се събуди, надигна се, искаше да се облече, но размисли и отново легна. В стаята беше мрачно, трябваше да освети тавана и вътрешните стени. Хенрих натисна копчето и външната стена се превърна в прозорец. По-светло почти не стана, зад хладната прозрачна плоскост се гонеха парциаливи облаци. С второ натискане на копчето Хенрих отвори стената. Отвън нахлуха студен вятър и шум, в топлата стая настъпи есен.

Легна в леглото и включи инфрачервените нагреватели на вътрешните стени. Отвън нахлуващия студ, но струящата от стените топлина го отблъскваше. Вееше ту мраз, ту, горещина. Хенрих ту настръхваше, ту се протягаше — и във въздуха беше хаос, както в душата му. Всичко се беше объркало, нямаше нищо устойчиво. И макар че още вчера Хенрих разбра какво трябва да направи, все не намираше достатъчно душевни сили за това.

И като потръпваше от връхлетелия студ, той се върна към мисълта, над която вчера цял ден си бълска главата и която Рой в спора си с Араки нарече загадъчен въпрос, но не поискава да го обсъжда — истинската дълбочина на всички загадки се криеше тук. Всъщност нямаше нищо загадъчно, въпросът беше прост, а отговорът — още по-прост. И Хенрих отново повтори беззвучно и въпроса: „Защо е трявало цивилизацията от Кентавър-3 да съобщава за себе си из цялата Вселена и навсякъде да разпраща свои посланици?“ — и удивително ясния, безкрайно убедителен отговор: „Така е пожелала.“

— Пожелала е, просто така е пожелала! — каза на глас Хенрих.

Хенрих изведнъж си спомни, че още в началното училище беше чел една пиеса от древен писател, където героят, някой си Бобчински, моли друг герой да назове на всички, които среща, включително, ако е възможно, и на самия господар, че в еди-кой си град живее Пьотр Иванович Бобчински, само това да назове — живее, значи, в еди-кой си град един Бобчински и толкова! Другарите му се смееха, четейки забавната сценка, а Хенрих беше поразен от мъката, звучаща в тази молба. Глуповатият помешчик жадуваше за известност, но заедно с

това, дълбоко в него се спотайваше желанието за общуване, за такава връзка с всички, която те дарява с милиони ръце — и всяка ръка е протегната на приятел! А ако има някъде враг, и с него да се сприятелиш!

— Разбира се, разбира се! — измърмори Хенрих. — Жаждата за общуване! На някакъв етап от развитието тя става по-остра от жаждата за съществуване, онази е по-примитивна. Тук са източниците на доброто, тук е и коренът на неволно стореното зло. Всичко съвпада! Всичко съвпада!

Хенрих скочи. Времето за размишления свърши, трябаше да се действува. Той отиде до масата, придърпа към себе си диктофона, провери има ли лента и тихо каза:

— Рой, мили, прости ми, опасно е да се продължава повече. Не се сърди. По-добре съдбата на Харисън, отколкото на Спенсер.

После сложи диктофона на видно място. Брат му вечерта ще се завърне и като не го намери, ще включи записа. Сега трябаше да бърза, Рой можеше да си дойде и по-рано. И тогава щеше да се постарае да му попречи.

Хенрих отново излезе на балкона и извика авиетката. Отдавна не беше се носил с такава бързина над улиците на Столицата. Едва като прелетя над Кръговия парк, той намали скоростта. Сред дърветата се показа едноетажно здание. Хенрих се приземи пред входа и бързо влезе във вестибиюла. Суховатият глас на първия пост — тук всички автомати имаха предупредително-строги гласова — попита какво е нужно на посетителя.

— Първа степен — каза Хенрих и хвърли жетона си във входящия отвор на поста.

Хенрих знаеше, че жетоните вършат работа. Рой вече беше използвал своя жетон при едно издирване и проблеми нямаше, Но Хенрих още не беше прибягвал до жетона като разрешително и от вълнение дъхът му спря. Жетонът се върна след минута, първата врата се отвори. Хенрих бързо тръгна по ярко осветения празен тунел, които завършваше с полукургла зала. По средата на залата, издаден пред стената, се издигаше цилиндричният втори пост, встради от него като две крила се простираха панели с вградени в тях врати.

— Слушам ви — каза вторият пост. Гласът му бавен и мрачен, идваше сякаш отвсякъде.

— Склада за силови екрани, първа степен — каза Хенрих и хвърли жетона.

Отвори се крайната врата на панела отляво и Хенрих побърза натам, Тук се наложи да измине само няколко крачки. Следващият пост повтори въпроса. Хенрих отговори със същите думи и хвърли жетона. В това помещение нямаше врати, постът представляваше масивен стълб, издигнат по средата.

Жетонът не се връща. Постът избодоти:

— Уточнете типа на екрана.

— Последния модел от лабораторията на академик Иван Томсън — каза Хенрих. — Имам предвид защитния костюм, създаващ гравитационна, оптическа и електромагнитна прозрачност, а също...

— Автономност висша категория тип Н-5 — прекъсна го постът.

— Съжалявам, приятелю. Първа степен е недостатъчна.

— Как така е недостатъчна? Не ви разбирам. Първа степен винаги е давала право на издирване във всякааква дреха, създаваща невидимост.

Отговорът дойде веднага:

— Само не в тази. За модел Н-5 е установена особеност К-12. Вашият жетон е стар образец, той не дава право на гравитационна невидимост, а само на електромагнитна. Много съжалявам, приятелю.

Хенрих трескаво прегълтна буцата, появила се изведнъж в пресъхналото му гърло, и възклика:

— Една минутка! Мога ли да науча какво значи особеност К-12?

— Вашият жетон ви позволява да получите отговор на този въпрос — каза постът. — Особеност К-12 означава, че само двадесет души могат да използват костюмите от висша категория на автономност.

— Имате ли списък на хората, на които е разрешено?

— Не, приятелю. Списъкът се потвърждава всекидневно в паметта на „Пазителницата“ в Управлението на държавните машини. Аз съм длъжен да питам „Пазителницата“ на кого за дадения ден и час е разрешено да получи такъв костюм.

Хенрих бързо каза:

— Попитайте „Пазителницата“. Възможно е да съм в списъка.

Постът помълча около минута, после тържествено произнесе:

— Правилно, приятелю Хенрих. Вие сте включен в особеност К–12 под номер единадесет. Моля, влезте.

Постът се раздели на две половини, всяка от тях се отмести към стената, между половинките се образува проход. Новото помещение се състоеше от ниши, във всяка ниша висеше екраниращ костюм. Постът избоботи, че Хенрих трябва да отиде до ниша номер три и да вземе костюм номер осем, този номер ще му подхожда най-много. Хенрих протегна ръка и поглади массивния сандък, който по-скоро приличаше на изправен саркофаг, отколкото на костюм — последното велико творение на Иван Томсън. Той пусна този модел от лабораторията си два месеца преди трагичната си гибел. Хенрих с тъга помисли, че сигурно самият Томсън е поставил него и Рой в списъка на онези, на които е позволено да използват изобретението му. „Последното ми творение ще ви свърши добра работа в разследването на катастрофите по други планети“ — зарадва ги тогава Томсън.

— Придвижването са осъществява от вътрешен двигател — боботеше постът. — Включването посредством различните копчета гарантира прозрачност в оптическа, топлинна, магнитна, електростатична, гравитационна и всички гами и радиообласти. Влезте и се затворете. Ще ви изведа навън със своите полета. Успешно издирване, приятелю Хенрих.

Хенрих се вмъкна в сандъка и той оживя. Задвижи се, замърда, от твърд стана гъвкав; сега той наистина беше костюм, а не саркофаг; тежък, массивен, той пътно обхващаще и скриващо тялото вътре в себе си. Хенрих протегна ръце, материята на костюма леко се издаде навън, образувайки ръкав, но пръстите си останаха вътре. Постът го посъветва да използува костюма като пашкул, осигурявайки си свобода вътре в него, защото в противен случай ще има усещането, че тялото му е облепено с тестообразна маса.

— Изпратете ме като начало на Втори обиколен булевард, в петнадесети сектор — отговори Хенрих на въпроса на поста къде да го транспортира, преди той да включи предпазните си екрани и двигатели.

Това беше странична алея, уединено местенце, оградено с високи пирамидални тополи. Алеята водеше до полянка, покрай която растяха гъсти розови храсти; в средата имаше фонтан, през горещите дни той създаваше влажна прохлада, но днес поради мрачното време не

работеше. Край фонтана бяха подредени пейки, над облегалките им се надвесваха клончета от храстите. Хенрих обичаше булевардите на Столицата, а през пролетта и лятото идваше в петнадесети сектор по-често, отколкото другаде. Тук, под надвисналите ярки, нежно ухаещи рози, пред причудливо кръстосващите се струи на фонтана той си почиваше добре и мислеше ползотворно.

Няма повече съмнения. Не останаха никакви загадки от вчера, от минутата, в която той с внезапно озарение разбра причината за гибелта на Харисън. Това беше последната тайна. Той така трудно и така настойчиво размишляваше за нея, сякаш предугаждаше какво значение има тя за всички и особено за него. Той търсеше в разгадаването ѝ решение за собствената си съдба — намери го и се ужаси. Отдръпна се от това решение, не иска да го приеме, беше тежка нощ, на спорове със себе си, нападки към себе си, жалост към себе си! Нощта свърши, а заедно с нея и съмненията. Всичко стана ясно. Каква мрачна яснота! Яснота или самозалъгване?

„Няма самозалъгване — с жестока честност си възрази Хенрих. — Има разбиране. Могъщата цивилизация, изпратила навсякъде свои живи датчици за свръзка, свои опорни умове, чрез които да получава нужната информация и тайно да предава своите знания и умения, не е отчела само едно — възможността за своята гибел. О, разбира се, Боячек е прав, тя не е желала никому зло, стремежът към връзка, към вселенско общуване е безкористен — злото възникнало непредвидено. В далечния звезден куп станала катастрофа и всички агенти на загиващата цивилизация от пратеници на доброто се превърнали в носители на злото. Спенсер не разbral какво става, неговият мозък изгорял изведенъж, а Харисън отчаяно съобразил, че може да стане за хората също тъй гибелно страшен като Спенсер. И напуснал живота, като предварително изпратил в мята мозък важни математически истиини, а чрез Артемев — съобщение за Оли до съвременниците. И аз по силата на аварията на Марс станах наследник на Спенсер, вероятно и Андрей са подготвяли за това, но при него нещата не са отишли така далече, както при мене. Сега аз съм техен представител на Земята, канал, по който може да се излее отрова. А аз не искам да бъда източник на зло, не искам, не искам!... Не — каза си Хенрих, поразен от нова мисъл, — не е така, както си го въобразявам. Не, как посмях дори да си помисля, че те там, в невъобразимото си далече, не са

предусетили, не са разбрали, не са отчели възможността за собствената си гибел. Всичко са отчитали те, от всичко са се защитили. Ето я тяхната защита — моето внезапно прозрение! Да, така е! Така е и не може да бъде другояче! Живите датчици за свръзка осъществяват функциите си несъзнателно, това е тихен втори живот, таен, неподозиран. Но, те не са като съзнателно изпълняващата поръчението си Оли! А в момент на опасност те или загиват като Спенсер, или ги озарява прозрение като Харисън. И Харисън си отива от живота сам. Безопасността е тук, в мигновено събуждащото се съзнание, че ти си опасен. Те са сигурни в онези, които са избрали! Какво уважение се крие в това, че осъденият е надарен с разбиране за съдбата си!“

Хенрих гълтна приготвените още вчера хапчета, натисна копчетата на електромагнитния и гравитационния екран и, изчезвайки от света, в който изведнъж, с такава пълнота на усещанията се беше превърнал сам, успя да прошепне: „Аз съм животът!“

3.

— Само вие можете да го направите — развълнувано каза Боячек. — Модел Н-5 е излязъл от вашата лаборатория!

— Само ти, Рорик — като echo повтори Рой.

Роберт Арутюнян, който след смъртта на академик Иван Томсън беше възглавил Лабораторията за нестационарни полета, мрачно сведе очи. Екранният костюм с висша автономност беше създаден още докато Томсън беше жив. И тях, неговите сътрудници, тогава ги занимаваше проблемът за осигуряване на максималната му защита от външни въздействия — задача, напълно противоположна на поставената сега. Този изключително труден проблем на времето беше решен блестящо. Висшата автономност сред материалните тела и силите, действуващи в света, стана висша отчужденост от тези тела и сили. Екранираният почти съвършено изчезващ от света. Не съществуваха средства за въздействие върху него.

— Но как е успял да получи този костюм? — объркано измърмори Арутюнян. — Доколкото знам...

— Вие сте прав, разрешение за ползването на такъв костюм се дава много рядко — прекъсна го Боячек. — Но Хенрих имаше такова разрешение. Аз сам го внесох в списъка. Себе си не внесох, но него записах. Вие също сте там, приятелю Роберт.

— Ти сигурен ли си, че той е жив? — попита Арутюнян Рой след известно мълчание.

— Сигурен съм! — бързо каза Рой. — Ако той искаше незабавна смърт, щеше да приложи електрическото изпразване в мозъка. А той е взел бавно затормозяващи жизнените процеси хапчета. Хенрих умира, но засега е жив и още известно време ще бъде жив — във всеки случай около денонощие.

— Убеден ли си, че не е избягал от Земята на други планети? — отново попита Арутюнян.

Отговори му Боячек:

— Изключено е. Изпратих предупреждение до всички космо-astro- и аеропортове.

— Никой няма да разбере, че той е влязъл в кораба — отбеляза Арутюнян.

— Отчетохме това. Всички рейсове са временно отменени. Земните и междупланетните кораби са задържани по местата си. Хенрих може да се придвижи само с помощта на собствените си двигатели или в авиетка. Авиетката в този случай ще изглежда празна.

— Лесно е да бъде засечена една празна авиетка във въздуха — съгласи се Арутюнян.

— Той не се движи — настойчиво каза Рой. — Той се е спотаил някъде на скрито местенце и бавно отива в небитието. Казвам ви, не е взел хапчетата, за да му стоят в джоба! Аз познавам Хенрих!

Арутюнян огледа отрупаното с механизми помещение — разговорът се водеше в апаратната зала на Лабораторията за нестационарни полета — и колебливо каза:

— Не съществуват никакви сигурни средства за залавяне на екранирания. Ние специално се потрудихме това да не може да се случи. Но ако се разработи нов метод...

— Какъв? Колко време ще трябва за него? — нетърпеливо попита Рой.

— Малко, няколко часа... Но търсенето ще бъде успешно само ако Хенрих е на Земята, а не в Космоса, не в стратосферата, не във вакуума. Не забравяйте, че животът вътре в костюма е гарантиран независимо от условията на външната среда. Разбира се, ако не се вземат опасни хапчета. Работата е там, че екранираният е недостъпен за всякакви външни въздействия, но си остава материално тяло, известващо въздуха. Той може да се открие по въздушната яма, по трапчинката в атмосферата. Не е трудно да се монтират набързо анализатори и ръчни търсещи устройства, определящи местните празноти във въздуха. Но нима може за кратък срок да се изследва цялата повърхност на Земята в търсене на мънички атмосферни трапчинки?

— Нямаме друг изход, значи ще се заемем с изследване на атмосферата на Земята. Арман е на твое разположение, Рорик — каза Рой. — Аз също ще помагам.

— Да се надяваме, че Хенрих е останал в Столицата — с въздишка каза Боячек.

— Той е в Столицата или недалеч от нея — мрачно повтори Рой.

Арутюнян хвана Арман под ръка и излезе с него.

— Чудя ви се, Рой — възмутено каза Боячек. — Нима не разбирахте в какво състояние е Хенрих? Бихте могли да му отделите повече внимание, да не го оставяте сам...

— Аз се страхувах да бъда с него — тъжно отговори Рой. — От момента, когато решихме с Араки да проверим дали не се е предало на Андрей и Хенрих нещо от онези двамата... Искахме да държим това в тайна и от Андрей, и от Хенрих, за да не ги вълнуваме. Ако се срещаше често с мене, Хенрих би могъл да се досети, че всестранно го изучаваме.

— Той все пак се е досетил, макар да сте се старали да бъдете по-рядко с него.

— Сам е дошъл до тази мисъл. Той не знае за нашата проверка. Всъщност не сам — подсказал му я Андрей. Той се е разтревожил преди него.

— Сигурен ли сте в това?

— Сигурен съм. Хенрих окончателно се е убедил, че е заразен от излъчванията на Спенсер, след като започнаха да му се явяват нелепи сънища. Аз знаех всичко това. Само не очаквах такива бързи мерки от негова страна. И се надявах, че той ще сподели с мене опасенията си, а аз дотогава ще имам отговор. По-рано той се съветваше...

— По-рано не е възниквала такава трудна за него ситуация — Боячек отново въздъхна. — Всички енергетични станции на Столицата ще работят за вас, Рой. Ако не стигнат резервите, за известно време ще спрем енергетичните заводи.

Рой мълчаливо наведе глава.

Арутюнян и Арман слобояваха схемата на търсене — Арутюнян изчисляваше какви механизми ще трябват и даваше команди за включването им, Арман съгласуващ с енергетичния център канализацията на енергия. Рой извика авиетката.

— Ако ви потрябвам, аз съм при Араки — каза той на Арман.

— Аз му предадох вчера разработената от мене схема за моделиране на сънищата — каза Арман. — Вероятно той вече е направил първите експерименти по тази схема.

Араки вече знаеше за постъпката на Хенрих. Рой попита колко часа имат на разположение, ако се допусне, че Хенрих е взел хапчетата веднага след получаването на екранния костюм. Араки отговори, че

смъртта ще настъпи не по-рано от едно денонощие. Рой беше отчаян — едно денонощие е твърде незначителен срок за успешно издирване — ще се наложи да претършува всяко ъгълче от пространството на Столицата, а може би и извън пределите ѝ. Араки възрази че Рой неправилно е поставил въпроса и затова е получил неутешителен отговор. Реално важен е не моментът на настъпване на смъртта, а моментът когато ще бъде невъзможно връщането към живота — тези моменти съществено се различават.

Работата е там, че хапчетата спират не само жизнените процеси, но и необратимите процеси на смъртта.

— Намерете брат си в рамките на три денонощия и аз ще го върна към живота. Ще пригответя нужните за това лекарства още днес. Незабавно ме извикайте, когато намерите Хенрих.

— Как е Андрей? Какво показва проверката на съновиденията на Хенрих? — попита Рой. — Какво става със... — той за миг се запъна — спенсеризацията на двамата?...

Араки отговори, че Андрей е в същото състояние — бавно оздравява. За постъпката на Хенрих не знае нищо. Експерименталното моделиране на съновиденията по метода на Арман Лалуба показано, че в сънищата на Хенрих няма нищо свръхестествено — нито в един не е открита информация, която да не се е съдържала по-рано в паметта на Хенрих.

Сънищата му съвсем не са внушени от неизвестни изльчватели, а представляват обикновена фантастична комбинация от напълно реални детайли.

— Колкото до това, което вие наричате спенсеризация, Рой — Араки изразително повдигна рамене, — мога да ви уверя, че тя не съществува. И Андрей, и Хенрих са нормални хора. Вчера аз вярвах в това, днес го зная със сигурност...

— И така, ще ви извикам, Кон — каза Рой и замина.

В лабораторията Арутюнян седеше зад пулта — Рой и преди често го беше виждал на този команден пункт, когато Томсън изучаваше свойствата на нестационарните полета — и бързо прехвърляше пръсти по белите, червени и черни копчета: даваше команди на автоматите, приемаше мислограми от невидимите механични и живи помощници. На цялата стена пред него светеше картата на Столицата, по нея ту тук, ту там блясваха червените

светлинни на търсещите устройства. Арман седеше отстрани, очите му бягаха по светещата карта. На пода лежаха два прибора, напомнящи старини пневматични сонди. Рой седна до Арман.

— Ръчни търсещи устройства — обясни Арман, като кимна към приборите.

Арутюнян прехвърли издирването на автоматично управление и приближи до Рой.

— Да допуснем — каза той, — че намерим Хенрих. Как да свалим костюма, ако той е в безсъзнание или е в съзнание, но не желае да го свали?

— Ти си конструктор на костюма, Рорик — каза Рой. — Ти си успял да създадеш автономност на онези, които използват твоите екрани. Сигурен съм, че знаеш начин и за премахване на автономността. Не е ли така?

Арутюнян се забави с отговора.

— Безопасни начини не съществуват, Рой.

— Ти ни обясняваше, че е трудно да се открие екранираният? — възкликна — Арман. — Но нищо не си казвал за опасността от деекранирането, Рорик.

— Най-напред трябва да се намери, а после да се деекранира. Това е втората задача.

— Тя по-трудна ли е? — попита Рой.

— По-опасна. Съществува ротонов ключ, Рой. Той изльчва ротони, които снемат екранните полета.

— Ти можеш ли да си служиш с ротоновия ключ?

— Мога.

— Тогава за какво говорим? Щом намерим Хенрих, ще го приложиш.

— Не мога да го направя — опасно е.

Арман поиска да се намеси, Рой го спря с поглед. Арутюнян обясни, че въздействието на ротоните върху силовия еcran протича бурно. Най-малката неточност при манипулацията с изльчвателя може да доведе до гибелта на екранирания. Арутюнян не е достатъчно сигурен в нервите си, за да го пусне в ход.

Рой се усмихна:

— Разбирам те. Моите нерви са здрави. И брат ми ще загине, ако не му помогна. Къде е ротоновият ключ?

— Да вървим, ще ти го дам и ще те науча как да боравиш с него.

Ротоновият излъчвател приличаше на кинжал в ножница. Рой го закрепи на колана си и се върна пред картата на Столицата. Арутюнян зае мястото си пред пулта. Арман с досада каза, че почти цялата Столица е проверена, но Хенрих го няма.

Рой замислено гледаше картата. Търсенето беше методично, но сухо. В него се виждаше системата, но отсъствуващите догадката. Работа като работа — без вдъхновение...

— Рорик, Хенрих имаше любими места за разходки — каза Рой.

— По-точно източните сектори на Втори обиколен булевард. Какво ще кажеш да се заемем с тях?

Арутюнян мълчаливо кимна с глава и прехвърли издирането към булевардите, изоставяйки обширни неизучени райони редом с проверените.

Скоро той каза, че в петнадесети сектор е открита неголяма гравитационна празнота. Пълна оптическа прозрачност и проницаемост за топлинни, магнитни и електрически импулси, но явно островче вакуум в атмосферата.

— Не се радвайте преждевременно — спря той припряно грабналия търсещото устройство Арман. — Аз вече десетки пъти откривах подобни празноти, а после те се оказваха балони или механизми с добре погълщаща черна повърхност, пълни с разреден газ.

След минута той обяви, че по една от полянките на булеварда бавно се придвижва материален обект — невидим е, не изпуска топлинни лъчи, прозрачен е за частиците и вълните, но несъмнено образува малка въздушна яма — с обема на човек в автономна дреха.

— Изглежда, е той — каза Арутюнян. — Облечете обикновени защитни костюми. Аз дистанционно ще ви осигурявам. Предоставям ви всички механизми. Ако той се опита да се скрие, това вече няма да му се удаде.

Арман чевръсто се вмъкна в защитния костюм, грабна търсещото устройство и се хвърли навън, където вече чакаше авиетката. Рой изпрати съобщение на Араки и побърза след Арман. Дъждът, започнал точно в обявеното време, гишибаше с твърдите си струи. Пъхайки се в авиетката, Арман посъветва Рой да изпрати в метеоцентъра молба да отблъснат облаците от града — при извънредни случаи трафикът на времето можеше да се промени. Рой поклати глава — нека се лее

пороят, щом е планиран. Арман изчезна в сивата пелена на дъжда. Рой се носеше след него, без да го вижда. Авиетката на Арман се приземи на кръгла полянка, оградена с високи пирамидални тополи, до нея кацна авиетката на Рой. Рой се огледа. Той добре познаваше това място — двамата го наричаха Полянката на розите и често си почиваха тук. Арман прокара устройството покрай голите храсти и викна:

— Тук е! — и се хвърли към пейката от другата страна на фонтана.

Пейката беше празна, дъждът шумно се изливаше върху нея, а в извивката на седалката се виждаше локвичка вода, на повърхността ѝ кипяха мехури. Анализаторът показваше, че празнотата крие в себе си невидима материална маса. Арутюнян предупреди по мислопровода, че Арман и Рой са попаднали на желаната точка и трябва да бъдат внимателни — те не виждат Хенрих, но той ги вижда. Ако той се дръпне настани, ударът при стълкновението ще бъде тежък.

— Какво съвършено екраниране! Истинско привидение! — каза Арман пребледнял. — Рой, той не се движи. Той е изгубил съзнание, Рой!

Рой направи знак на Арман да стои на мястото си и внимателно се приближи. Около две минути той мълчаливо се вглеждаше в струите, стичащи се по облегалката в мехурестата вода на седалката. Хенрих беше тук и в същото време го нямаше. Трябваше да го деекранират слепешком. Рой се огледа за Арман. Недалеч се приземи още една авиетка, от нея излезе Араки. Рой и на него заповяда с жест да се държи по-далеч.

— Приближавам до вас всички защитни полета — долетя до Рой спокойният глас на Арутюнян. — Но бъди внимателен, Рой, бъди прекалено внимателен!

И когато Рой извади от ножницата ротоновия ключ и го насочи към празното пространство, където напълно отчетливо си представи безформената фигура, той знаеше, че грешка няма да има, и че излетялата тънка — като острие на кинжал — струя ротони ще удари именно в онзи възел на екранния костюм, който според обяснението на Арутюнян се явява ключалката на конструкцията.

Силен тласък отхвърли Рой към фонтана. Пейката, здраво забита в земята с шестте си крачета, излетя нагоре и започна да се разпада във въздуха, сякаш строшена от могъщи ръце. Рой се хвана с ръка за

бариерата и викна по предавателя на Арутюнян да извести още малко външните защитни полета. Арман се хвърли на помощ на Рой, но попадна в кръговрата на сблъскалите се невидими сили и като извика пронизително от болка, падна на земята.

Схватката между противоборстващите полета се извести от полянката към алеята, във въздуха полетяха изтъргнати от корен храсти, стогодишната пирамidalна топола започна да пада, след нея друга — стволовете и короните още при падането се трошаха на клони, листа и трески. Дъждът, който шибаше земята с предишната интензивност, изведнъж стана кос, силовите полета отхвърляха струите настани, мятаха ги нагоре. В парка бушуващо удивителен ураган, беззвучен и яростен — буря между противодействуващи полета. Арман скочи и щеше отново да се хвърли в самия им център, но Рой го задържа.

— Нашата защита може да откаже. Рорик сега ще се справи и без нас.

Безмълвният ураган, който току-що събаряше дървета, започна да се превръща в обикновен вятър. Короните на тополите се залюляха, клоните засвистяха, на земята зашумя насмитаният чакъл. После всичко утихна, остана само монотонният шум на дъжда. На пътечката, до изхода към алеята, бавно се появяващо първо силует, после — сянка, накрая — тяло. Човек. Тримата едновременно се хвърлиха към него.

Хенрих беше страшно бледен, не мърдаше, Рой го повдигна, Арман бързо откри гърдите му. Араки притисна до кожата инжекционния апарат. Около две минути тримата мълчаха, очаквайки въздействието на лекарството. Бузите на Хенрих постепенно порозовяха, той въздъхна, бавно отвори очи, обиколи с поглед Араки, Арман и Рой.

— Вие ме намерихте! — прошепна той удивен. — Нима екранизацията отказа?

— Не отказа, но беше преодоляна — отговори Рой. — Сега ще се върнем у дома, Хенрих.

Хенрих отблъсна ръцете на Арман и Араки, седна.

— Рой — каза той, — ти никога не си ме лъгал. Кой съм аз?

— Този, който си бил винаги — отговори Рой. — Е, може би малко си оглупял от натрапчивите сънища. Не те лъжа, Хенрих.

Всичко е наред!

БЕЛЕЖКА НА РЕДАКЦИЯТА

Повестта „Посланик без акредитивни писма“ публикувахме с незначителни съкращения. Книгоиздателство „Георги Бакалов“, Варна ще я отпечата през тази година в библиотека „Галактика“.

Публикувано във вестник „Пулс“, броеве 39-52/1985 г., 1-12/1986

Г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.